

YENİ ÇAĞ

- **C. Gibson – V. Kuçko:** Savaşa yeni güçler katılıyor
- **Vi. Suhodeef:** Lenin'in doğduğu şehirde
- SSCB işçi sınıfının bugünkü durumu
- Fransız Komünist Partisinin geleceği

Özel sayfalarımız

- Dünya proletaryasının emek bayramı ve devrim marşı
- Enternasyonal
- **S. Üstüngel:** Likidatör-bozguncu akımlarla savaş

5 (59)

Mayıs

1969

B A R I Ş V E S O S Y A L İ Z M P R O B L E M L E R İ

Bu sayıdaki bazı imzaların kimlikleri:

Con Gibson

İngiliz gazetecisi

Valentin Kuçko

Sovyet tarihçisi

TÜSTAV

YENİ ÇAĞ

Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!

5 (59)

Mayıs

1969

Komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi

Savaşa yeni yeni güçler katılıyor

Con Gibson – Valentin Kuçko

Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfı, 1 Mayıs 1969 Bayramını sınıf savaşının gergin havası içinde kutladı. Esasen, güçlü, çetin, uzun süreli, örgütlü ve belirli amaca yönelmiş grevler, çağımızda bu memleketlerin en karakteristik özelliğini teşkil ediyor. Olgunlaşmış sorunların çözümünü ve emekçilerin haklı isteklerinin karşılanmasını engelleyen tekel-devlet kapitalizminin direnişiyle karşılaşan sosyal-ekonomik istekler mücadelesi, çoğu zaman, büyük tekel sermayesinin egemenliğini temellerinden sarsan siyasi aksiyonlar düzeyine yükseliyor.

Reformist burjuva ekonomistleriyle sosyolog ve tarihçileri, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki emekçilerin, öncelikle işçi sınıfının, artık tarihte aktif rol oynayamayacaklarını, pasifleştiklerini iddia ediyorlardı. Fakat onların, geniş ölçüde propaganda edilen bu «kehanetleri» yanlış çıktı.

Yine aynı teorisyenler, «sınıf savaşının sona ermesinde» bilimsel-teknolojik devrimin önemli bir rol oynayacağını ileri sürmüşlerdi. Lâkin, bu devrim de, hiçbir sosyal probleme çözüm getiremedi. Aksine, kapitalizmde, emekle sermaye, üretimin toplumsal karakteriyle özel kapitalist mülkiyeti, tekeldi burjuvazinin çıkarlarıyla öteki halk tabakalarının menfaatleri arasındaki çelişkiler daha da şiddetlendi.

Bilim ve teknik alanındaki ilerlemeler, üretici güçlerde büyük yenilikler meydana getirdi. (Bilindiği üzere, insanlar, üretici güçlerin en önemli unsurudur.) Üretim cihazından başka, işçi sınıfı da nitel bakımdan yeni vasıflar kazandı, mesleki ve genel eğitim düzeyi yükseldi.

Fakat, bir yandan da, bilimsel-teknolojik devrimin sosyal sonuçlarının bütün ağırlığı da, geniş emekçi yığınlarının, özellikle mesleki hazırlıkları (kalifikasyonları), yaşları ve öğretim dereceleri çağdaş kapitalist üretiminin isteklerine uygun olmayan emekçilerin omuzları üzerine çöktü. Bu devrim, tekeli sermayeye eşi görülmedik kârlar getirdi, sömürünün şiddetlenmesine, emeğin gerginleşmesine, çoğu yerlerde işgününün uzatılmasına ve işsizliğin artmasına yolaçtı. Silâhlı yarı, büyüyen bürokrasi ve askeripolis cihazının masraflarını karşılamak üzere ayrılan üretim dışı harcamaların artışı, buna karşılık halk öğretimi, sağlığı koruma, konut ve kamu kuruluşları için tahsisat azlığı buna eklenir ve bir dünya termo-nükleer harbi tehlikesi yaratan emperyalizmin dış politikasının saldırgan karakteri de dikkate alınırsa, kapitalistler dünyasının her köşesinden nefret dolu protesto seslerinin neden yükseldiği daha iyi anlaşılır.

Tekellere karşı yürütülen savaşın öncü gücü (avangardı) işçi sınıfıdır. Günümüzde, grevler sadece ayrı ayrı fabrikaları ve üretim kollarını kapsamakta kalmamakta, aynı zamanda ve çoğu zaman ulusal ölçüler almaktadır. 1958–1962 yılları arasında bu çapta 80, 1963–1967 yılları döneminde ise 163 grev meydana gelmiştir. Kapitalist ülkelerde sınıf savaşının artık şiddetlenme aşamasına girmiş bulunduğu grev istatistiklerinden anlaşılmaktadır.

1968 yılında, grevlere ve bunlarla aynı zamanda yapılan barışçı protesto ve gösterilere 58 milyon kişi katılmıştır. Bu eylemlerden çoğu sanayiye gelişmiş kapitalist ülkelerde olmuştur. Son yıllarda emekçiler, işte bu yerlerde, yani kapitalizmin kalelerinde en güçlü savaşlarını vermişlerdir ve vermektedirler. (Yan sayfadaki tabloya bak.)

Kapitalist ülkelerin çoğunda, özellikle Fransa ve İtalya'da, emekçilerin, yönetici çevrelerin politikasından nefretleri, büyük sosyal ve politik sarsıntılar halinde belirlemektedir.

1968 yılının Mayıs ayında Fransa'da sosyal-politik hayatı temelinden sarsan ulusal greve, Fransız emekçilerinin hemen hemen yarısını teşkil eden 9 milyon işçi katıldı. İşçiler, grev komitelerinin yönetiminde yüzlerce fabrikanın idaresini ellerine aldılar. Bu savaş sırasında, savaşkan sınıfsal sendikaların büyük rolü ve emekçilerin menfaatlerini koruma mücadelesinde belirli hedefler uğrunda yığınları örgütleme yetenekleri olanca güçü ile bir kere daha kendini gösterdi.

Polis baskısına uğrayan üniversite öğrencilerinin bütün işçi sınıfı ve tüm sendikalar tarafından desteklenmeleri, elbette ki, sebepsiz değildi. Hükümetin ve işverenlerin güttükleri sosyal-ekonomik politikanın yarattığı memnuniyetsizlik, işçi sınıfı çevrelerinde on yıldan beri bir çığ gibi büyümektedir. Zaman zaman patlamalar da oluyordu. 1963 yılındaki bütün maden işçilerinin grevi, emekçilerin milli çapta birleşmelerinin ilk örneği idi.

Özellikle, Fransa'nın en büyük sendikaları olan Genel Emek Konfederasyonu ile Fransız Demokratik Emek Konfederasyonu arasında, ortak bir programa dayanılarak eylem birliği yapılmasıyla ilgili anlaşmanın 10 Ocak

Grev hareketlerine katılmalar⁽¹⁾
(Milyon kişi)

yıllar	Bütün kapitalist dünyasında	Sanayi alanında gelişmiş ülkelerde
1958	25-27	13,5
1959	35-37	16,0
1960	54-58	43-46
1961	50-53	41-43
1962	54-56	41-42
1963	56-58	41-43
1964	55-57	35-36
1965	35-37	19-20
1966	43-45	27-28
1967	46-47	30-31
1968	57-58	43-44

1966 tarihinde imzalanmasından sonra, emekçilerin, fabrikalar ve sendika federasyonları düzeyindeki ortak aksiyonları sıklaşmıştı. 17 Mayıs 1966, 23 Kasım 1966, 1 Şubat 1967 ve 7 Mayıs 1967 tarihlerinde yapılan aksiyonlar, olağanüstü kararnamelere karşı Ekim 1967'de düzenlenen eylem birliği haftası, Genel Emek Konfederasyonu ile Fransız Demokratik Emek Konfederasyonunun girişimiyle yine Ekim 1967'de örgütlenen eylem birliği günü, Mayıs 1968'deki büyük patlayışa yol açan aşamalarıdır.

Yıllardan beri hükümete ve işverenlere yapılan, fakat reddedilen emekçi istekleri birikmiş ve nihayet Mayıs olaylarını yaratmıştı. Dört milyon emekçinin iş ücretleri rezilce düşüktü, her birinin eline ayda ortalama 600 frank geçiyordu ki, bununla en basit geçim şartları bile sağlanamıyordu. Grevciler, iş ücretlerinde genel bir yüksetme yapılmasında ısrar ediyorlardı. Bunu isterken de şu gerçeğe dayanıyorlardı: Fransa'da üretim 1958'den itibaren yüzde 63, emek verimliliği de yüzde 50-60 arttığı halde, pek çok

(1) Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi'ne bağlı Uluslararası İşçi Hareketi Enstitüsünün incelemeleri de, emekçilerin yığınsal eylemlerinin ölçüsü hakkında buna yakın sonuçlar vermiştir. Gelişmiş kapitalist ülkeler hakkındaki resmi veriler, sendika istatistiklerine ve basın haberlerine dayanılarak, tamamlamalar yapıp düzeltilmiştir. Örneğin, yarım saat, bir saat, birkaç saat süren, fakat günümüz şartlarında önemli bir rol oynayan kısa süreli grevlere, işçi ve memurlarla birlikte bunların aile efradının, emeklilerin, türlü toplumsal örgütler temsilcilerinin katılmalarıyla emekçilerin belirli istekleri uğrunda yapılan «İtalyan usulü» yürüyüşlere ve grevlerle yanyana yapılan diğer yığınsal protesto şekillerine katılanlar rakamlara ilâve edilmiştir.

kategorilerdeki emekçilerin iş ücretleri 1957 yılı düzeyinde kalmıştı. Bundan başka, emek ücreti ödemesindeki bölge farklarının kaldırılması, ücretler azaltılmadan iş haftasının konundaki 40 saate indirilmesi (Fransa'da iş haftası ortalama 46,7 saat sürüyor), 34 milyon emekçinin ve aile üyelerinin menfaatlerine zarar veren alağanüstü kararnamelelerin yürürlükten kaldırılması, iş hakkının güvence (teminat) altına alınması isteniyordu.

Fransız işçi sınıfı, 1968 yılının Mayıs-Haziran aylarındaki eylemleriyle şunu kesin olarak ispat etti; işçi sınıfı, en başta gelen anti-kapitalist güctür ve toplumun öteki tabakaları, kendi ilerici emellerini ancak onun yönetiminde gerçekleştirebilirler.

Fakat, Fransa'daki solcu güçlerin ayrışık durumu, yığınsal hareketin gelişmesi üzerinde olumsuz etkide bulundu. Solcu güçlerin ortak bir demokratik programa sahip olmayışları, onları tekellerin egemenliğine karşı etkin bir savaş yürütme olağanından yoksun etti.

Öte yandan, politik ve ekonomik egemenliğin kaldırmaçlarını elinde tutan tekelci sermaye, grev sırasında kaybettiği milyarları geri almaya ve yeni yeni kârlar sağlamaya muvaffak oldu. Grevcilerin kazandıkları yüzde 14 ücret yükselişyle genişleyen satın alma imkânları, fiyat artışları yüzünden, daha 1968 yılının ikinci yarısında yarı yarıya (yüzde 6) azaldı.

Fransız Komünist Partisiyle Genel Emek Konfederasyonu tarafından teklif edilen, bütün işçi sınıfını, bütün solcu muhalefeti, Fransız halkının büyük çoğunluğu tarafından desteklenecek ortak bir program etrafında birleştirecek birliğin ne derecede gerekli olduğu, Mayıs olayları sırasında açıkça ortaya çıktı. İrtica kuvvetleri, olayların fırtınaları arasında tek bir blok halinde birleşivermişti. Bu birleşme karşısında, devletin sınıflar-üstü bir örgüt olduğu ve hiçbir ayrılık gözetmeden vatandaşlar arasında arabuluculuğu yaptığı hakkındaki hayalleri tuzla buz etmiş ve devletin, kapitalist sınıfının bütün işlerini idare eden bir komite durumunda bulunduğu gerçeğini bir daha ortaya koymuştu. Bu yüzden, böyle bir birleşme karşısında işçilerle demokratik güçlerin bölünmüş durumda kalmaları affedilmez bir ısrıftı. Kuvvetlerin böyle çarçur edilmesi de, tekeller eleiyhtarı savaşın gelişmesine imkân vermiyordu.

Savaş biçimlerine gelince, Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesinin Aralık 1968'de yapılan plenumunda Valdek Roşe yoldaşın belirttiği gibi, «Ekonomik grevlerle politik grevlerin diğer savaş biçimleriyle birleştikleri zaman, yığınsal hareketlerin ve sosyalizm yolunu açabilecek anti-monopolist hükümetler kurma mücadelesinin yaygın bir hal almasında son derecede önemli bir rol oynayabileceklerini Mayıs olayları açıkça ortaya koymuştur.»

Valdek Roşe, geçenlerde yayınlanan «Fransız Komünist Partisinin Geleceği» adlı kitabında da şöyle denmektedir: «1968 baharındaki grevler bütün ülkeyi sarsmış ve zararlarını artık herkesin bildiği tekellerin egemenliğini yıkmaya ve yalnız kapitalist oligarşinin kârlarını ve gücünü arttırmak amacını güden devletin karakterini değiştirmeye doğru yönelmiştir.» Böyle

bir durumda Komünist Partisi ne yapmalıydı? Valdek Roşe, bunu da şöyle cevaplandırıyor: «Birinci, emekçi isteklerinin derhal yerine getirilmesini sağlamak için, savaşlarını aktif olarak desteklemek. İkinci, politik alanda, de Gol rejiminin yerine, halkın iradesine dayanan ve sosyalizm yolunu açabilecek gerçekten demokratik bir rejimin kurulması hedefini güden ortak bir program etrafında savaş yürüten bütün güçler arasında eylem birliği sağlamak.»

Fransa'daki sendikalar arasında bir sendikalar cephesi kurulması yönündeki çalışmalarına ara vermeyen Genel Emek Konfederasyonu, 12 Şubat 1969 tarihini ulusal eylem günü olarak ilân etti. Geçen yılın Mayıs ayında elde edilen kazanımların genişletilmesi, iş ücretlerinde esnek bir tarifenin uygulanması, fiyat artışlarının ücretlere yansımaları gibi, Genel Emek Konfederasyonunun (GEK) ortaya attığı şiarlar, geniş emekçi yığınları tarafından desteklendi. 12 Şubatta yapılan grev ve gösterilere, GEK örgütleriyle birlikte «Fors Uvrier»in ve Fransız Demokratik Emek Konfederasyonunun taban örgütleri de aktif olarak katıldılar. (Buna karşılık bunların Konfederal yöneticileri GEK'nun bu girişimini desteklemediler). Şubat ayının ikinci yarısında ve Mart'ın ilk günlerinde Mans'ta «Reno» fabrikalarında, Soşo'da «Pejo» işletmelerinde ve demiryolu taşıtında büyük grevler yapıldı.

Şubat grevleri, sendika temsilcileriyle işverenler ve hükümet temsilcileri arasında Mart'ta yapılan görüşmelere yön verici bir ihtardı. Fakat, işverenler ve hükümet, frankın istikrarsızlığını ve Fransız ekonomisini rekabete dayanabilecek hale getirmenin gerekli olduğunu ileri sürerek, emekçilerin, ücretlerinin yükseltilmesiyle ilgili isteklerini reddettiler. Tekeller burjuvazinin bu uzlaşmaz tutumu üzerine, milyonlarca emekçi, GEK, FDEK ve «Fors Uvrier»in çağrısı ile II Mart'ta grev ilân etti. Birçok üniversite ve gençlik örgütü de bu hareketi destekledi.

Fransa'da birlik, işte böylece, yığınsal grevlerin ateşi içinde güclenmekte ve emekçilerin zaferi için gereken şartlar olgunlaşmaktadır.

Fransız emekçilerinin elde ettikleri tecrübe, İtalya başta olmak üzere, diğer ülkelerde uygulanıp geliştiriliyor. İtalya işçi hareketi, memleketteki üç büyük sendikanın, 20 yıllık bir ayrışmadan sonra, 1968 yılı sonbaharında birleşmesi sayesinde ileri doğru önemli bir adım atmış oldu. Grev hareketi, 1967 yılının son aylarıyla 1968'in ilk aylarında canlanmaya başladı ve Kasım 1968'de milyonlarca emekçinin katılımıyla yeni bir aşamaya girdi. Bütün memleketi kapsayan bu büyük grevler sırasında emekçiler, sosyal sigorta işlerinin kökten iyileştirilmesini, sadaka düzeyindeki emekli maaşlarının yükseltilmesini ısrarla istediler. 14 Kasım'da ulusal greve bu şiarlarla 12 milyon kişi katıldı. 5 Şubat 1969'da grevde yeni bir atılım meydana geldi: Güneyinden kuzeyine kadar hemen hemen bütün İtalya'da emekçilerin yüzde 80'ini teşkil eden 18 milyon kişi grev halin-

deydi. Ayrıca, Roma, Milano, Torino, Cenova, Palermo, Floransa, Venedik ve daha birçok şehirde yığinsal mitingler, toplantı ve gösteriler yapılyordu. Vladimir İliç Lenin'in uluslararası devrim hareketine yaptığı uyarılarda olduğu gibi, «proleter ajitasyon, sarsma, birleştirme ve savaşıa çekme metodu» bu şehirlerde de yürürlükte bulunuyordu. 12 Şubat'ta İtalya yeni bir grev dalgasıyla temelden sarsıldı. Güney İtalya'daki düşük ücretlerin yükseltilmesi isteği 5 milyon emekçi tarafından desteklendi.

Sosyal sigorta sisteminde demokratik reform yapılması ve emekçilere bu meselenin çözümüne katılma hakkının verilmesi için yürütölen mücadele, iş ücretlerinin yükseltilmesi, emek ödenmesinde bölge farklarının kaldırılması, emek gerginliğine son verilmesi, iş gününün kısaltılması ve herkese iş sağlanması istekleriyle birleşti. Milyonlarca İtalyan emekçisini birbirine kenetleyen bu mücadele kısa zamanda büyük bir politik önem kazandı. Şehirden şehre, bir sanayi bölgesinden ötekine sıçrayan grevler sırasında fabrikalar grevciler tarafından ele geçiriliyordu. İtalya Bakanlar Kurulu, nihayet, 16 Şubat 1969 günü, sendika temsilcilerinin de oyunu olarak, emeklilik sigortalar sisteminde iyileştirilmeler yapılması ile ilgili kanun tasarısını onaylamak zorunda kaldı. Bu sonuca, ülkede sınıf güçleri arasındaki oranın emekçiler lehinde değışmesi sayesinde ulaşılmıştı.

İtalya'da sınıf savaşı, büyük sosyal sarsıntılar yaratma olanaklarını da özünde taşımaktadır. Çünkü, geniş emekçi tabakaları İtalya'daki gidişattan memnun değildir. Fransa'da olduğu gibi İtalya'da da, halk, bütün sosyal-politik sistemde köklü dönüşümler yapılmasını istemektedir. Tekelci sermaye ile ulusun çoğunluğu arasındaki çelişkiler o derece gerginleşmiştir ki, artık bunların çözüm sırası gelmiştir. Luigi Longo yoldaş, İtalya Komünist Partisinin (Şubat 1969'da toplanan) XII Kongresinde bu konuda şöyle demiştir:

«İtalya'da sosyalizmin gündemde bulunduğunu çok iyi biliyoruz. Sosyalizm, geniş halk yığınlarının bilincindedir; çünkü onlar, memleketin temel meselelerinin, toplumda sosyalist dönüşüm yapılmadan çözümlenemeyeceğini anlıyorlar. Öte yandan, Antonio Gramsci'nin söylemiş olduğu gibi, tekelleri ve en gerici tutucu çevreleri yalnız başlarına bırakacak (tecrit edecek) bir güçler bloku yaratmadan, kendi menfaatleri tarafı lere karşı itölen bütün güçler işçi sınıfı etrafında birleşmeden böyle dönüşümlerin yapılamayacağını biz de anlıyoruz. Demokrasi savaşı ile sosyalizm savaşı arasındaki bu bağlantı, bizi sosyalizme götüren İtalyan yolu politikamızın can damarıdır. Biz, sosyalizme doğru bu yoldan – çetin ve güçlü yığinsal demokratik çarpışmalar yolundan – ilerliyeceğiz».

1968 yılının sonlarında ve 1969'un ilk aylarında İspanya'daki sınıf savaşında bir şiddetlenme göröldü. Asturiya madencilerinin grevleri, ülkenin diğer sanayi bölgelerindeki emekçilerin yığinsal aksiyonları, derebeylik

ilişkilerini tamamiyle ortadan kaldıracak köklü toprak reformu isteyen köylüler arasında artan hoşnutsusluk, aydınlar arasında, katolik kilisesi çevrelerinde ve ordudu Franko aleyhtarlığının artması, faşist diktatörü, ülkede olağanüstü durum ilân etmeye sevketti. Falanga'nın yöneticilerinden biri olan Haberler Bakanı Frega Ivibarne'nin belirttiği gibi, bu tedbir, Fransa'nın Mayıs 1968'deki durumuna benzer bir durumun önlenmesi için alınmıştı. Fakat, zorbalığın şiddetlendirilmesine, işçi sınıfı ile demokratik-ilerici tabakalar, direnişlerini artırmakla karşılık verdiler. Ve Franko rejimi, Bilbao'da, Barselona'da ve daha başka bölgelerde birçok grevle yüzyüze geldi. Şubat ortalarında İspanya'daki grevlere 100 binden fazla insan katılmıştı. Franko'nun sıkı yönetimi, bütün anti-frankist güçlerin dayanışmasını daha da kuvvetlendiriyordu.

Kısacası, 1968 yılı, Fransa, İtalya ve İspanya'nın tarihinde bir dönümün başlangıcı oldu ve bu ülkelerdeki işçi sınıfının önünde yeni perspektifler açtı, bütün uluslararası işçi hareketini son derece değerli tecrübelerle zenginleştirdi.

Şimdi İngiltere'nin durumunu da gözden geçirelim.

Bu ülkede büyük sanayi kumpanyalarının birleşmeleri, büyüklerin küçükleri yutmaları sonucunda sermaye hızla yoğunlaşmakta, bu arada devletin ekonomiye müdahaleleri de artmaktadır. 1968 yılında 4 milyar funt sterling aktifi olan kumpanyalar birleşmiştir. Halbuki 1964'te bu birleşme 1 milyar funt sterling ölçüsünde olmuştu. İşte İngilterenin zamanımızdaki ekonomik durumundaki özelliklerin en bellibaşlılarından biri budur.

Tekelci sermaye için birleşme yeni bir Eldorado'dur. İyi ama, bu birleşmeler yüzünden işlerini kaybeden (vasıflı, vasıfsız) işçiler için, gayet tabii, aynı şey söylenemez. 1966 yılından beri İngiliz sanayiinin sadece iki dalında-makine yapımcılığı ve elektro-teknik kollarında 63 bin işçi sokağa atılmıştır.

Vilson hükümetiyle büyük tekeller arasındaki hiç de kutsal olmayan ittifak, Leybarist partinin (İngiliz İşçi Partisinin) seçimlerde dayanağı olan işçiler arasında derin bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Halbuki Vilson ve omuzdaşları muhalefette bulundukları sırada, «herkese iş» vaadinde bulunmuşlar, millileştirmeyi genişleteceklerine ve tekellerle mücadele edeceklerine söz vermişlerdi.

Şurası da inanılmayacak gibidir ama, doğrudur: İşçi sınıfının oyları sayesinde iktidara gelen hükümet, şimdi seçmenlerine karşı cephe almıştır ve büyük sermaye ile ittifak halinde çalışmaktadır.

Vilson ve hükümetindeki arkadaşları, adeta gümrükten mal kaçıran gibi, fiyat ve gelirler politikası ve işçi ücretlerinin dondurulması politikasıyla ilgili bir kanunu Avam kamarasından çıkarttılar. Vilson hükümeti, 1968 yılında «Mücadele yerine» başlığını taşıyan sendika aleyhtarı bir beyaz kitap yayınladı. Sınıflararası barışın bir nevi programı olan ve sendikaların grev hakkına ket vuran bu belge, büyük sermaye çevreleriyle Muhafazakâr

Parti yöneticileri arasında sevinçle, tasvipte karşılandı, fakat, Treydünion-lar Genel Konseyi ile sendikaların sıradan üyeleri tarafından reddedildi. Büyük Britanya Komünist Partisi, işçi sınıfının geleneksel haklarına karşı girilen bu ortak saldırının yenilgiye uğratılması, sendikaların memleket çapında karşı-saldırına geçmeleri ve bütün sendika yürütme komitelerinin olağanüstü toplantı yapmaları teklifini desteklemeleri için çağrıda bulundu.

Fiyatların yükseldiği ve kapitalist karlarının artmakta olduğu bir sırada işçi aylıklarının dondurulması, İngiltere'de grev hareketinin hızla büyümesine yolaçtı. Grevci günü sayısı 1966'da 2.398.000 ve 1967'de 2.787.000 iken 1968 yılında 4.692.000'e yükseldi.

Birleşik Amerika'da grev ve grevci sayısı bakımından son iki yıl, İkinci Dünya Harbinden sonraki ilk yıllarla kıyaslanabilir. 1968 de Birleşik Amerika'da 4.950 grev yapılmıştır. Grevler daha uzun süreli olmuştur. İşverenler yeni toplu sözleşme görüşmelerinde uzlaşma yoluna yanaşmamakta direnmişlerdir. Buna karşılık işçiler arasında birlik yolunda azimli adımlar atılmıştır. Birleşik Amerika'da 1967–1968 döneminde sınıf savaşının karakteristik özellikleri işte bunlardır.

Japonya'da 1968'de yapılan «Bahar atılımı»na 11 milyon insan katıldı. (1965'te 6,5, 1966'da 7, 1967'de 7,5 milyon.) Emekçiler, «Bahar atılımı»nda, gelenek haline gelen ücretlerin artırılması şiarıyla birlikte, ekonomik ve sosyal istekleri kapsayan geniş bir program öne sürdüler. Bunda, pahalılığa, üretimde kapitalist rasyonalizasyona ve sosyal sigorta sisteminin yozlaştırılmasına karşı bütün emekçilerin savaşmaları gerektiği belirtiliyordu. Bu Bahar taarruzu sayesinde iş ücretlerinde yüzde 14 artma sağlandı. Japon sendikaları bu derecede yüksek bir ücret artışını hiçbir zaman elde edememişlerdi.

Geçen güzün Sohio'nun çağrısı üzerine, Japonya'nın her tarafında Viyetnam halkıyla dayanışma miting ve gösterileri yapıldı. Bugün bütün Japon emekçileri, yürürlük süresi 1970 yılında sona ermekte olan Japon–Amerikan «güvenlik antlaşması»na karşı sürdürülmekte olan mücadeleye daha geniş ölçüde ve daha aktif olarak katılmaktadır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki proletaryanın sınıf savaşında meydana gelen büyük atılım, tüm devlet ve tekel sistemindeki devrim bunalımının açık bir belirtisidir. Bu bunalım ne bir raslantıdır, ne de geçici bir olaydır. Kökleri derindir ve son yıllarda sınıf savaşının şiddetlenmesine yolaçmış olan bilimsel-teknolojik devriminin ters döndürülmesi imkânsız süreçleri onu daha da derinleştirmektedir.

İstatistikler şunu ortaya koymuştur: Bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde faal nüfus arasında üretim araçları sahiplerinin ve serbest meslek men-

subu denilen insanların sayısı gitgide azalıyor. Buna karşılık, ücretle çalışan emekçilerin sayısı hızla artıyor.

Örneğin, Fransa'da Mart 1968'de yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre, 1962-1968 arasındaki 6 yıl içinde Fransa'nın faal nüfusu yüzde 5 artarak 20 milyonu aşmıştır. Aynı dönem içinde, ücretli emekte değil, kendi başlarına çalışanlar yüzde 12 azalmıştır. Ücretli emek insanlarının sayısı ise, yüzde 11.9 artışla 12.800.600'den 15.224.000'e yükselmiştir.

İflâs eden küçük ve orta atelye sahipleriyle çiftçiler, zanaatçılar, küçük tüccarlar ve önemli sayıda serbest meslek erbabı, işgücü pazarına sürüklenmişlerdir. Bu suretle, ücretli işgücü bir hayli artmıştır. Bugün gençler ve kadınlar dahil, bunlar, bütün işgücünün üçte birine yaklaşmaktadır.

Zamanımızda işçi sınıfı safları gittikçe genişleyip çoğalıyor. Bilimsel-teknolojik ilerleme ve bilimin doğrudan üretim gücü haline gelmesi sayesinde üretimde sayıları hızla artan memurlar, mühendisler ve teknisyenler de işçi sınıfı saflarında yer alıyor. Memurlarla mühendis-teknisyen kadroyu 30-40 yıl öncesine kadar işçilerden ayıran geleneksel duvar yaşayıp ve iş şartlarının değişmesi yüzünden gitgide ortadan kalkıyor. «Beyaz yakalar» grevlerde sık sık görülüyor artık. Fransa ve İtalya'da olduğu gibi, diğer kapitalist ülkelerde de, 1968'de ve 1969'un ilk aylarında yapılan grevlere yüzbinlerce mühendis ve teknisyen de katılmıştır. Aydınların politikadan uzak durmaları için yıllardan beri titizlikle sürdürülen gelenekler artık yıkılıyor. Şimdi onlar, ya ayrı sendikalar kuruyor, yahutta mevcutlara katılıyorlar. Mühendis ve teknisyen kadro, ortak ve kendilerine özgü sosyal-ekonomik istekler uğrunda mücadeleli ya işçi sınıfıyla birlikte veya bu sınıfın sosyal grubu olarak ona paralel çizgide yürütüyor.

Görüldüğü gibi, grev hareketinin sosyal yapısı genişleyip büyümektedir. Zamanımızdaki grevler, memurlarla mühendislerin uzaktan seyirci oldukları genetik işçi grevleri değildir artık. Şimdi grev, işçi sınıfının ve sanayide çalışan diğer emekçilerin olduğu gibi, çeşitli meslekten insanların ve sosyal grupların da güçlü bir silâhıdır. İşçilerden başka ve sık sık onlarla birlikte köylüler de grev yapmakta, şehirlere yiyecek vermeyi reddetmektedirler. Öğretmenler, üniversite öğretim üyeleri, üniversite ve lise öğrencileri de grev yolu ile hükümetin öğretim ve eğitim politikasını protesto etmektedirler. Doktorlar, basın, radyo ve televizyon akıl emeği işçileri de greve başvurmaktadır. Hatta merkezi hükümetin politikasını protesto eden belediye başkanlarının bile grev ilân ettikleri görülmektedir. Vergi haksızlıklarına karşı grevler artık sık sık karşılaşılan protesto olaylarıdır. Kısacası, grev hareketi, zamanımızda, emekçi yığınlarının birçok meseleler karşısında duydukları memnuniyetsizlikleri genelleştiren yığınsal bir ifade tarzı halini almıştır. Ulusal çaptaki grevler ise, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki iç bunalımların aynasıdır.

Henüz örgütlenmemiş olan, fakat sosyal bunalımların derinleşmesi süresince uyanan emekçilerin sınıf savaşına katılmaları son derecede önemli

bir olaydır. Zira kapitalist ülkelerde emekçilerin az bir kısmı sendika üyesidir. Fransa'da yüzde 17-18'i, Birleşik Amerika'da yüzde 20'si, İngiltere ve Federal Almanya'da da yüzde 40 kadarı sendikalarda örgütlenmiştir. Buna karşılık Fransa'da 8-9 milyon insan, İtalya'da da bütün emekçilerin yüzde 80-90'ı grevlere katılmıştır.

İşçi sınıfı içinde savaşçılık azminin artması ve henüz örgütlü bir hayata alınamamış emekçilerin savaşa katılmaları, reformist sendika yöneticilerini, sözde eşit hakka sahip bir taraf olarak görüşmelere girme ve yalnız görüşmeler yolu ile bir sonuca varma çerçevesinden dışarı çıkmaya zorlamaktadır. Birçok hallerde bunlar, grev organizatörleriymiş gibi davranmaktadırlar. Hem de sadece sendikalarla paralel değil, aynı zamanda ortak grevler örgütleme işgüzarlığı göstermektedirler. İyi ama, yığınları kendi tarafına çekme savaşında zafer, ancak, emekçilerin menfaatlerini sonuna kadar savunmalarındır. Netekim Fransa'da, Mayıs-Haziran olayları sonucunda Genel Emek Konfederasyonunun üye sayısı 500 bin kişi artmıştır. Buna karşılık Fransız Hristiyan Emekçi Konfederasyonunun yerine kurulmuş olan Fransız Demokratik Emek Konfederasyonunun üye sayısı 280 bin kadar çoğalmıştır.

Zamanımızdaki grev hareketinin özelliklerinden biri de, genç işçilerin, bunlara geniş ölçüde ve aktif olarak katılmalarıdır. Buna, bilhassa reformist sendikaların egemen durumda bulundukları Birleşik Amerika ve Kanada gibi ülkelerde tanık olmaktadır. Egemen sınıflarla uzlaşma prensiplerine dayanan mücadele şekillerini yıkıp geçen genç işçiler, yalnız tekelere değil, aynı zamanda satılmış sendika yöneticilerine de amansız davranmaktadırlar.

Bilimsel-teknolojik devrimin hızlandırdığı üretim ve sermaye konsantrasyonu, bellibaşlı ekonomi dallarında büyük sanayi komplekslerinin yaratılmasını ve bunlarda onbinlerce emekçinin bir araya toplanarak sağlam kollektifler halinde birleşmelerini sağladı. Bu durum şuna yolaçmaktadır: Bu sayede de işçiler, tek bir kuvvet halinde faaliyette bulunmak ve daha yüksek bir örgüt düzeyinde mücadele yürütmek olanaklarına kavuşmaktadırlar. Bir fabrikada başlayan grev, çoğu zaman bu fabrikanın bağlı olduğu tröstün diğer benzeri işletmelerinde ve geniş bir bölgede emekçilerin çeşitli eylemlerine sebep olmaktadır. Böylece grevler, Fransa, İtalya, Japonya, Belçika v.s. memleketlerde olduğu gibi, genişlemekte, diğerleriyle birleşerek bütün ülkeye yayılmaktadır.

Pahalı teknikle donatılmış modern fabrikalarda, özellikle üretimin kilit noktası durumundaki işletmelerde grev tehlikesi, işletme sahipleriyle yöneticilerini, işlerin durmasını önlemek için, sendikaların isteklerini yerine getirmek zorunda bırakmaktadır. Ardarda yapılan grevler, sürpriz-grevler ve işletme sahipleri için son derecede elverişsiz durumlarda girilen grevler, bugünkü şartlarda proletaryanın elinde en etkili savaş araçlarıdır.

Burjuva teorisyenleri, reformistler ve sol revizyonistler «işçi ücretleri yükselmiştir; işçi sınıfı ve örgütleri, burjuva toplumu enstitüleri sistemiyle birleşmiştir, işçi sınıfı ile «orta tabakalar» birbirleriyle kaynaşmıştır ve bütün bunlar işçi sınıfının devrim enerjisini zayıflatmıştır» diyorlar. Fakat, işçi sınıfının savaşıyla ilgili reel deliller bu idiaı yalanlamakta ve Marksizmin şu klâsik prensibinin doğruluğunu şüphe bırakmıyacak bir şekilde ıspat etmektedir:

«İşçilerin maddi yaşayışları ne kadar iyileşirse iyileşsin (..) işçi sınıfı için en iyi şartlar dahi, onun menfaatleriyle burjuvazinin, kapitalistin menfaatleri arasındaki zıddiyeti ortadan kaldırmamaktadır».

Neo-kapitalizm teorisyenlerinin ters yöndeki iddialarına rağmen yüksekçe iş ücreti alan en kalifiye ve tahsilli emekçiler bile grev hareketine aktif olarak katılıyorlar. Bu da, grevlerin daha güçlü ve daha iyi örgütlü olmalarına yardım ediyor.

Üretim hacminin hızla artması olayı geniş emekçi yığınlarının gözleri önünde cereyan ediyor. Bunun, iş ücretlerini yükseltme savaşı için son derecede büyük önemi vardır. İşçi ücretlerinin dondurulması veya ücretlerin artış temposunun üretimin artış temposundan açıkça geride kalışı, kaçınılmaz olarak, amansız bir grev savaşının etkeni halini alıyor. Bilimsel-teknolojik devrim koşulları içinde toplumsal zenginliğin artması, çalışma güvenliğinin sağlanması gibi emekçi isteklerini sağlam temeller üzerine oturtuyor.

Bilimsel-teknolojik devrimin ürünleri tekeller tarafından gaspediliyor, emekçilere ise şimdiye kadar olduğu gibi, ağır, yıpratıcı emek yükünden başka bir şey kalmıyor. İşletmeler ne kadar modernleştirilirse modernleştirilsin bu durumdan kurtuluşun çetin grev savaşları sayesinde mümkün olacağını gittikçe daha geniş emekçi yığınları anlamaktadır. Emekçilerin sosyol-ekonomik isteklerinin karşılanmasına yönetici çevrelerin engel olmaları, sınıf savaşının politik muhtevasının artmasına yolaçmaktadır. Çağdaş üretimin toplumsal karakteriyle özel mülkiyet prensibi, bilimsel-teknolojik devrimin olanaklarıyla ekonominin daracık tekel örgütü, artık köhnemiş olan sosyol-ekonomik sistemin yeni temeller üzerinde kurulmasıyla objektif olarak ilgilenen geniş emekçi yığınlarının istekleriyle tekellerin egemenliğini koruyan devlet arasındaki çelişkiler, özellikle dünya sosyalist sisteminin başarıları karşısında daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

*

Merkezi programlaştırma ve plânlama kurulları içinde devlet, ekonomik gelişmeyi düzenleyici bir rol oynamakta, ekonominin bütün dallarında nominal iş ücretlerinin tavanını tespit etmektedir. Bu yüzden, sosyol-ekonomik istekler mücadelesi, yönetici çevrelerin politikasıyla karşı karşıya gelmektedir. Sendikalar, gelirler politikasına işçi aleyhtarı bir yön verilme-

sine ve devletin ekonomi alanındaki diğer müdahale araçlarına boyun eğmemektedirler. Yığinsal grev hareketine dayanan işçi sınıfı örgütleri, emekçilerle ilgili politik ve ekonomik kararların alınmasına katılma haklarını gittikçe artan bir ısrarla ortaya koymaktadırlar.

Devletin, ekonomiyi düzenleme ve paylaştırma alanındaki faaliyetinin demokratikleştirilmesi, yani milletin temel çıkarlarının gözönünde bulundurulması, askeri ve diğer üretim-dışı masrafların azaltılması, daha âdil bir vergi politikası güdülmesi için, parlamentolar ve – Fransa'daki Sosyal-Ekonomik Konsey gibi – devlet organları düzeyinde çetin bir mücadele yürütülmektedir. Kilit menkiindeki tekellerin millileştirilmesi ve devlet sektörünün demokratik metodlarla işletilmesi için Fransa, İtalya, Belçika, İngiltere ve daha birçok ülkelerde mücadele edilmektedir.

Bir yandan da işçi hareketi, işletmelerde mevzilerini kuvvetlendirmektedir. Fransa'daki Mayıs-Haziran olaylarının en önemli sonuçlarından biri de, sendika haklarını güvence (teminat) altına alan kanundur. Bu kanun gereğince her sendika, 50'den fazla işçi ve memur çalıştıran işletmelerde şubeler açmak hakkına sahiptir, üyelik âidatı alabilir; çalışma saatleri dışında işletme bölgesinde sendika beyannameleri dağıtmak, belirli yerlere sendika ilanları yapıştırmak güvence altına alınmıştır. Sendika üyeleri, işletmede ayda bir defa toplantı yapabilirler. İşçi ve memur delegeleri, iş zamanında ve işletme hesabına belirli sürelerde sendika görevleri yapabilirler. 200'den fazla işçisi olan fabrikalarda sendika örgütleri gerekli odalara sahip olmak hakkını kazanmışlardır.

İşletmelerdeki idarecilerin, mühendis-teknisyen kadroların, işçi ve memurların temsilcilerinden

teleri, üretim kolektifinin hayatında önemli rol oynamaktadır. İşçiler, bunların çalışmalarını dikkatle izlemekte, gerektiği zaman kendi temsilcilerini desteklemektedirler.

İşçi sınıfı, yürütmekte olduğu çetin savaş sayesinde birçok kapitalist ülkelerde, ekonomik ve sosyal hayata aktif etkide bulunma olanakları elde etmiştir. Belçika, İtalya, Federal Almanya, Fransa gibi ülkelerde emekçilere çok önemli haklar sağlayan kanunlar çıkartılmıştır.

Öte yandan, gelişmiş kapitalist memleketlerinin yönetici çevreleri, savaş ateşini söndürmek için her çareye başvurumaktadırlar. Bu amaçla grev bölgelerine silâhlı polis, candarma kuvvetleri, özel komando birlikleri ve asker göndermekte, bunlarla grevciler arasında sık sık çatışmalar olmaktadır. Birleşik Amerika, Japonya, Fransa, İtalya, İspanya, Belçika gibi kapitalist ülkelerde böyle hadiseler günlük olaylar arasındadır.

Bu ve benzeri ülkelerin devlet organları, baskı ve terörlerine «kanuni» bir mahiyet verebilmek için çeşitli kanunlar çıkarıyorlar. Birleşik Amerika'daki mahut Taft-Hartli kanunu bunlardan biridir. Conson, Cumhurbaşkanlığı sırasında bu kanundan zaman zaman faydalanmıştır. Japonya'da İkinci Dünya Harbinden sonra çıkarılan ve bütün ücretli işçilerin yüzde

26'sını kapsayan, devlet sektörü işçisi ve memurlarının grev yapmalarını yasak eden kanun da böyle kanunlar arasındadır. Fransa'da 1959'dan beri grevcileri işbaşı etmeye zorlayan bir emirname yürürlüktedir ki, birçok defa uygulanmıştır. Fransa Milli Meclisinin 1963 Haziranında kabul ettiği bir kanun, devlet işletmelerindeki sendikaları, grevden beş gün önce ilgili makamlara bu hususta bilgi vermiye zorlamaktadır. İngiltere'de Wilson'un İşçi Partisi hükümeti, geçenlerde yayınladığı beyaz kitapta, Taft-Hartli kanununun bir benzerinin hazırlanmakta olduğunu bildirmiştir. Buna göre, yapılacak grev dört hafta önceden ilgili makamlara haber verilecek ve anlaşmazlığın halli için mecburi olarak uzlaştırma kuruluna başvurulacaktır.

Kapitalist ülkelerin hükümetleri, ulusal ekonomiyi geliştirme bahanesi altında, iş ücretlerinin yıllık artış tavanını tespit etmekte, emek-sermaye anlaşmazlıklarına müdahale etmekte, sendikalarla işverenler arasında yapılan ve imzalanmak üzere olan sözleşmelerin yürürlüğe girmesine engel olmaktadır.

Bunlardan başka, baskı tedbirleri, antikomünizm ve neo-kapitalizm propagandası ile birlikte sürdürülmektedir. Radyolar, televizyonlar ve basın yolu ile, grevlerin faydasızlığı ve zararları hakkında türlü türlü teoriler yayılmakta, iş ücretlerinin yükseltilmesinin kaçınılmaz olarak fiyat artışlarına yol açtığı iddiasını ispat etmeye çalışan «kısır döngü» teorisini ısıtıp ısıtıp öne sürmektedirler. «Grevler sizi gaz ve elektrikten mahrum ediyor, taşıt araçlarını işlemez duruma getirerek işlerinizi aksatıyor» gibi devamlı propagandalarla kamu oyunu grevcilere karşı kısıktırmaktadırlar. Fakat bunlar, hayat pahalılığının gerçek sebeplerini sükkûta gezdirtiyorlar. Büyük tekellerin büyük kârlarını, üretim kapasitelerinden tamamıyla yararlanılmamasını ve silâhlanma yarışına giden ağır vergi yükünü açıklamaktan daima kaçınıyorlar.

Kapitalist toplumda «sınıfsal barış» ve «emek-sermaye birliği» bulunduğu, emekçilerin işletme kârlarına ortak oldukları yalanını yutturabilmek için kırk dereden su getiriyorlar. «insani ilişkiler»i öve öve bitiremiyor, sendikaların mevcut toplumsal ilişkiler sistemiyle birleşip kaynaşması için türlü çabalar sarfediyorlar.

Mali oligarşi, tehdidi altında bulunduğu yok alma tehlikesini kendisinden uzaklaştırmak için bazan en aşırı tedbirlere başvuruyor. Yunanistan'da «kara albaylar» cuntasının iktidarı gaspetmesi, İspanya'da Franco'nun emriyle 24 Ocak 1969'da sıkı yönetim ilân edilmesi, İtalya'da SIFAR kamplosu, Batı Almanya'da olağanüstü durum kanunlarının kabulü gibi olaylar, büyük sermayenin hakimiyetini sürdürmek için her şeyi yapmaya hazır olduğunu gösteriyor. Böyle aşırı tedbirlere başvurmak suretiyle işçi sınıfı savaşının yayılmasını önleyebileceğini umuyor. Fakat, bugünkü koşullarda büyük sermayenin her istediğini yapması kolay değildir.

Kapitalist ülkelerdeki çağdaş işçi sınıfı yüksek düzeyde örgütlü ve bilinç-

lidir, tecrübeli öncüye, komünist partilerine ve güçlü sendikalara sahiptir. Bunlar, gericilerin entrikalarını dikkatle izlemektedirler.

İşçiler, sosyal adalet uğrunda savaşlarında yalnız değildirler. Gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyal-politik güçler bu savaştaki yerlerini alıyorlar. İşçi hareketiyle birlikte gençlik ve üniversiteli öğrenciler, aydınlar ve diğer sosyal tabaka ve mesleklere mensup grupların temsilcileri hareketi de büyüyor. Bunlar, kapitalist ülkelerdeki hükümetlerin iç ve dış politikalarına karşı yürütülen mücadeleye gittikçe daha geniş ölçüde katılıyorlar.

Savaşan işçi sınıfının safları yeni yeni emekçi yığınlarıyla durmadan çoğalıyor. Tekelci burjuvazinin karşısındaki amansız cephe aralıksız olarak güçleniyor.

Doğup büyüdüğü şehirde

Bütün ilerici insanlık, Vladimir İliç Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümünü kutlamaya hazırlanıyor. Bu yüzden, geniş halk yığınları, Lenin'le ilgili her şeyi yakından öğrenmek istiyor. Okuyucularının dileği üzerine, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi, V. İ. Lenin'in yaşadığı ve devrim çalışmalarında bulunduğu (Rusya'da ve diğer ülkelerdeki) yerler hakkında bir yazı serisi hazırlatmıştır. Bu yolculuk notlarına, Vladimir İliç'in doğduğu Ulyanovsk (eski Simbirsk) şehrine ait yazı ile başlıyoruz.

Lenin'in doğduğu şehir

Küçük ve büyük her şehrin kendine mahsus özellikleri vardır. Simbirsk'in kaderinde de, Vladimir İliç Ulyanov-Lenin'in doğduğu bir şehir olarak gelişip tanınmak şansı varmış.

Eski Simbirsk'e, bütün şehir halkının ricası üzerine, 9 Mayıs 1924'te Ulyanovsk adı verilmiştir.

Bugünkü Ulyanovsk'un Simbirsk'le hiçbir benzerliği kalmamıştır diyebiliriz.

Şehir, bugün, Volga vâdisinin gelişmiş merkezlerinden biridir. Yüzyıl öncesi burada sadece demir çivi, tava ve mum imal ediliyordu. Şimdi ise hârikulâde makineler üretiliyor. Ulyanovsk Otomobil Fabrikasının (UAZ) markasını taşıyan otoları 50'den fazla memlekette çalışıyor. Eski işi büğrü sokaklardan iz bile kalmamış. Geniş caddelerin iki yanlarında şirin bloklar uzanıyor. Yüz yıl önce şehirde sadece iki okul varmış. Şimdi Ulyanovsk'ta birkaç yüksek okul ve hatta televizyon merkezi mevcut.

Yalnız tektük şeyler değişmeden kalmış bu şehirde: Vladimir İliç'in doğduğu, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını içinde geçirdiği ev, okuduğu lise, gezip dinlendiği Karamzin parkı, yüzdüğü Sviyaga ve Volga nehirleri . . .

Yeni Çelenk caddesine (Volga'nın yalçın kıyıları boyunca uzanan cadde bu adı taşıyor) yakın bir yerde olan Vladimir İliç Ulyanov-Lenin'in doğduğu evin yerinde, doğumunun 97'inci yıldönümünün kutlandığı 22 Nisan 1967 günü, Lenin Müzesi'nin temelleri atıldı. Sovyetler Birliği Komünist Partisi

Merkez Komitesiyle Sovyet hükümetinin kararı gereğince yapılmakta olan bu muazzam kuruluş, V. İ. Lenin'in 100'üncü doğum gününe kadar tamamlanmış olacaktır. İnşaat bir hayli ilerlemiştir. Müze merkezi binası 135 bin metre küp hacminde olacaktır. «V. İ. Lenin» Merkez Müzesinin şubesi, Lenin salonu, Siyasi Eğitim salonu, 1.400 kişilik sinema ve konser salonu bu binada bulunacaktır. Lenin salonu, Oktobr Devriminin ve sosyalizm kuruculuğunun kahramanlıklarını dile getiren heykel grupları ve mozaik işlemlerle süslenecektir. 8 metre uzunluğunda sütunlar üzerine kare biçiminde inşa edilmekte olan bu kompleksin ortasında, V. İ. Lenin'in çocukluk yıllarının geçtiği ev bulunmaktadır.

Lenin Müzesinin önü geniş bir meydandır. Ve bu meydandan Volga ve dünyanın en büyük hidro-elektrik santrallerinden biri olan «V. İ. Lenin» Volga Denizi görülmektedir. Meydana, Lenin'in annesi Mariya Aleksandrovna Ulyanova'nın bir heykeli dikilecektir.

Müzenin yakınında «V. İ. Lenin» Orta Okulunun yeni binaları inşa ediliyor. Vladimir İliç'in babası İlya Nikolaeviç Ulyanof'un adını taşıyan Pedagoji Enstitüsü inşaatı sona ermek üzeredir.

Müze bölgesine ve oradan şimdiki Lenin meydanına uzanan ağaçlıklı caddeye granit bordürlü renkli beton parkeler döşenecektir. Nehir kıyısına bir de park yapılmıştır. Müze bölgesi, bahar ve yaz aylarında çiçek ve yeşillik meşheri olacaktır. «Lenin» meydanına Akademisyen M. Manizer tarafından yapılan Lenin anıtı, Volga'dan ve Volga Denizinden görülmektedir.

Şehrin Müze bölgesi 100 hektarlık bir sahayı kaplamakta ve Ulyanovsk'ta Lenin'le bağlı her şeyi birleştirmektedir. Lenin Müzesinden, Ulyanof'ların yaşadıkları eve, eski Erkek Lisesine, eski Şehir Belediyesi binasına ve Karamzin Parkına girilecektir. Bilginler ve inşaatçılar, eski Moskova (şimdiki Lenin) sokağında bulunan ve Lenin'in 2 Ağustos 1878'den 15 Haziran 1887'ye kadar hemen hemen 10 yıl yaşadığı 52 numaralı ev başta olmak üzere bu binaların yüzyıllar boyu korunmaları için bütün tedbirleri almaktadırlar. Şehrin bu semtinde Simbirsk, yüzyıl önceki ahşap evleri, tahta boş duvarları ve parkleriyle, olduğu gibi canlandırılmaktadır. Çakıl döşeli ahşap kaldırımlar ve eski fenerler de yakında yapılmış olacaktır.

Şehri V. İ. Lenin'in hatırasına layık bir hale getirmek amacıyla merkezin öteki semtleri de yeni baştan kuruluyor. Kültür evi, piyонерler evi, sanatçılar evi, sendika sarayı, yüksek konut blokları yapılıyor. Öte yandan Ulyanovsk bir sanayi merkezi olarak da hızla geliyor. Yeni fabrikalar inşa edilirken, eskileri de genişletilip yeni makinelerle donatılıyor. Yeni gar, hava meydanı ve (müzeye yakın) 23 katlı otel inşaatı devam ediyor.

Kısacası, Ulyanovsk, V. İ. Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümünü muhteşem törenlerle kutlama hazırlıklarının coşkusu içindedir.

Dünyayı içine alan ev

Simbirsk belediyesi, 1922 yılında 58 numaralı evi eski haline getirme kararını almış ve tarihsel «V.İ. Lenin» Devrim Müzesi, aynı yılın Aralık ayında açılmış. Ulyanovsk II Şuralar Kongresi de 5 Nisan 1925'te, Ulyanof ailesinin oturduğu evin «V.İ. Lenin Ev Müzesi» olarak korunmasını kararlaştırmış. Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin 12'inci yıldönümü olan 7 Kasım 1929'da, Ulyanovsk'taki «V.İ. Lenin Ev Müzesi» ziyarete açılmış. Ve kırk yıl içinde bu evi 6 milyondan fazla insan ziyaret etmiş. Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümünün yaklaştığı şu günlerde ziyaretçi sayısı bir hayli artmış bulunuyor. Bu tarihsel yerleri görenlerin izlenimleri son derecede dikkate değer.

İşte, izlenimlerden bazı alıntılar:

«Çok eski, çok uzaklardan bir şey keşfetmiş gibiyim... Burası çoktan unutulmuş bir yer sanki... Fakat o kadar da yakın, o kadar da candan... Her şeyde ana, baba ve o, Volodya, görülüyor, duyuluyor, hissediliyor. Volodya ilk önce küçük bir sarışın çocuk: daima coşkun, neş'eli, her şeye karşı mutlaka adil ve kusursuz; daha sonra biraz daha büyümüş hali ile daima ısrarlı. Alabildiğine cana yakın ve unutulmaz simalar. Göz yaşlarımı zaptedemiyorum. Fakat kalbim tatlı, hoş bir huzur içinde. Bu evden bir türlü ayrılamıyorum.» (Dimitriy Ulyanof, 2 Temmuz 1942).

«Geçmişten yığın yığın hatıra ve bugünden yüce duygular.» (Ulyanof ailesinin eski dostlarından Profesör Rusanof).

«Bütün insanlığın mutluluk yolunu aydınlatan adama ait silinmez izlenimlerle buradan ayrılıyorum.» (Frezeci N. Çikiref).

«Sevgili V. İ. Lenin'in doğduğu bu evin her köşesinden sadelik ve insanlık havası yayılıyor.» (Sovyet kolhozcuları).

«Onun hayatı ve fikirleri kalblerimizde ebediyen yaşıyacaktır.» (Viyetnamlı Üniversite öğrencisi).

«Lenin'in niçin Lenin olduğunu biz de anladık.» (Kongolu Üniversite öğrencileri).

«Bu ziyareti sevgiyle anacağız ve memleketimizde anlatacağız.» (Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyetinden 397 turist).

«Lenin'in çocukluk yıllarını geçirdiği bu yerleri ziyaretimiz çok ilginçti.» (Bir grup İngiliz bilim adamı ve mühendisi).

«Lenin'in, bugünkü dünyayı gençleştiren hareketin büyük yöneticisi olmasına, bütün aile hayatının ve aldığı ana-baba eğitiminin nasıl yardım etmiş olduğunu V. İ. Lenin'in ev müzesinde anladık.» (Fransız sendika heyeti üyeleri).

Bu satırlar çeşitli dillerde ve türlü üsluplarla yazılmış. Fakat, hepsine de coşkun ve derin duygular hâkim.

Müzei tertipleyenler, evin ve evdeki herşeyin eski halinde olması için büyük bir titizlikle çalışmışlar. V. İ. Lenin'in kız kardeşleri Anna İliniçna

ile Mariya Iliniçna, kardeşi Dimitriy Iliç, karısı ve çalışma arkadaşı Na-dejda Konstantinovna Krupskaya buraya birkaç defa gelmişler. Odaların, odalardaki düzenin eski haliyle canlandırılması, Ulyanof ailesinin yaşayışıyla ilgili birçok ayrıntının, avludaki oyun sahasının, kameryenin ve diğer binaların ortaya konması için yardımda bulunmuşlar.

Ev, eskiden olduğu gibi açık kahve rengine boyanmış. Misafir odası, Ilya Nikolaeviç'in çalışma odası, Mariya Aleksandrovna'nın odası, yemek odası, dadı odası, çocuk odaları (küçükler, Olga, Dimitriy ve Mariya çocuk odasında uyurlardı, onların büyüklerine yani Anna, Aleksandır ve Volodya'ya bir başka oda ayrılmıştı), ziyaretçiler arasında büyük ilgi görüyor.

Burada her şey sade ve yerli yerinde. Eşyalar, belgeler. İşte Ilya Nikolaeviç'in kürkü. Vladimir Iliç, bu kürkü, Sibiry'a'da sürgündeyken ve sonra Halk Komiserleri Şurası Başkanlığına giymiş. Kışın otomobille bir yere gideceği zaman daima yanına almış. Ulyanovsk'ta yayınlanmış bir kitap var: «Lenin ve Simbirska». Bunda, Ulyanof ailesinin kitaplığından bahsediliyor. Aile kitaplığında yerli ve yabancı yazarlardan 350'den fazla kitap varmış. Ziyaretçiler, şimdi, bu kitaplardan çoğunu I. N. Ulyanof'un ve çocuklarının odalarında görüyorlar.

Ev Müze, 1945 yılında esaslı bir tamirden geçirilmiş. Müze memurları, bilgin ve uzmanlarla birlikte, bu evin birkaç yüzyıl sonra da V. İ. Lenin'in zamanındaki gibi kalabilmesini sağlamak için, yeni koruma tedbirleri arayıp buluyorlar.

Ulyanof ailesini tertemiz bir sevgi ve ortak ilgilerle birbirine bağlayan sıcak hava bu evin her tarafına sinmiş sanki...

Vladimir Ulyanof'un babası Ilya Nikolaeviç, ünlü bir pedagog ve eğitimci imiş. Simbirska'ya, 1869 yılında Nijni Novgorod'tan (şimdiki Gorki şehrinde) ailesiyle göçetmiş. İlk zamanlarda eğitim müfettişliği, 1874 yılından sonra da, Simbirska ilinde çeşitli okullarda direktörlük yapmış.

Simbirska, Rusya'daki büyük tarihsel olayların uzağında, derin uyuklar içinde bir şehir değildi. Birçok köylü isyanlarına sahne olmuş bir il merkeziydi. 1670 yılında Stepan Razin'in, yüzyıl sonra da Emilyan Pugaçov'un yönetimlerindeki köylü savaşları bu ilde cereyan etmiştir. 1857-1861 yılları arasında Simbirska ilinde 34 köylü isyanı patlak vermiştir. Simbirska, Rusya'ya birçok yazar, şair ve sosyal faaliyetçi yetiştirmiştir. İ. A. Gonçarov, S. T. Aksakov, N. M. Yazikov, D. V. Grigoroviç, İ. İ. Dimitriyev ve D. D. Minaev bunlar arasındadır. Marks'la mektuplaşmış olan eleştirci P. V. Anenkov burada yaşamıştır. V. P. İvaşev ve N. İ. Turgenev gibi ünlü Dekabristler Simbirska'lıdır. Yazar ve büyük tarihçi N. M. Karamzin, gezgin M. N. Bogdanov ve «Rus fizyolojisinin babası» İ. M. Seçenov Simbirska'da yaşamışlardır.

Gorki şehrinde ve Ilya Nikolaeviç'in doğduğu Astrahan'da bundan bir süre önce ilginç belgeler ortaya çıkarılmıştır. Astrahan'da 1837 yılında yapılan nüfus sayımının erkek nüfus kütüğünde, Lenin'in dedesi Nikolay

Vasilieviç Ulyanof'un Vasiliy ve Ilya adlarında iki çocuğu bulunduğu ve bütün ailesinin «özbeöz Rus kökenli» olduğu yazılıdır. Nikolay Vasilieviç Ulyanof Nijegorot ilinde, yani Rusya'nın göbeğinde doğmuştur. İsyançı ruhlu imiş ve çiftlik ağalarının intikamından kurtulmak için Astrahan'a kaçmak zorunda kalmış.

Ilya Nikolaeviç, yoksulluk içinde büyümüş. Emekçi çocuklarının binbir güçlüklerle girebildikleri Kazan Üniversitesine, o da büyük zorlukları yenerek girmeye muvaffak olmuş. Mezun olduktan sonra matematik ve fizik öğretmeni olmuş. Rus devrimci demokratları N. G. Çernişevski, N. A. Dobrolübof ve D. İ. Pisaref'in ilerici fikirlerini paylaşıyor, ilerici bir eğitim sistemi hazırlamış olan büyük pedagoji bilgini K. D. Uşinski'nin pedagojik görüşlerini öğretip uyguluyormuş.

İ. N. Ulyanof iyi bir pedagoğ, büyük bir halk eğitimcisiymiş. 16 yıllık eğitimciliği sırasında Simbirsksk ilindeki okulların 89'dan 450'ye, öğrenci sayısının da 10 bin 500'den 21 bine çıkmasını sağlamış. Onun odasında öğretim pedagoji ve metodikası, matematik, fizik, meteorolojiyle ilgili birçok kitap, pedagoji dergileri ve daha başka dergiler var.

Ilya Nikolaeviç Ulyanof tarafından açılan pedagoji kurslarında 50 öğretmen yetişmiş. «Ulyanofçular» diye anılan bu öğretmenlerden birçoğu, sonraları geniş ün kazanmış.

Vladimir İliç'in annesi Mariya Aleksandrovna, 1835 yılında doğmuştur. Peterburglu bir doktorun kızıdır. Evde eğitim görmüş, sonraları Samarsk'ta ilk okul öğretmenliği hakkını elde etmiştir. Birkaç yabancı dil biliyormuş. Çocuklarına da öğretmiş. İyi piyano çalarmış. Sesi güzelmiş. Kompozitör A. N. Vertovski'nin «Askolt tepesi» adlı operasının notaları, çocuklarına akşamları çaldığı çocuk şarkı ve romansları misafir odasında hâlâ durup duruyor. Volodya, annesiyle birlikte piyanoda çocuk şarkıları ve valslar çalıyormuş.

Olağanüstü eğitimci yeteneklerine sahip olan Mariya Aleksandrovna, bütün varlığını çocuklarına ve ailesine hasretmiş. 1886 yılında kocasını kaybettikten sonra, kalabalık ailesinin bütün yükünü omuzlamış. Kendisini yakından tanıyanlar, üstün manevi hasletlerinin hayranı imişler. Mariya Aleksandrovna, çocuklarıyla övünüyormuş, hayatının sonuna kadar onların görüşlerini paylaşmış. (1916 yılında 81 yaşında ölmüştür.)

Bu taşra ve esnaf şehrinde Ulyanof ailesi kültürlü bir aile olarak tanınıyormuş. Ilya Nikolaeviç ve Mariya Aleksandrovna çocuklarına son derecede dikkatli davranıyor, onları yüksek vatandaşlık idealleriyle eğitiyor, halkı yakından tanımayı, daima halkın yardımına koşmayı öğretiyorlarmış. Evlâtlarını bütün yönleriyle geliştirmek, müstakil karar verme yeteneklerine sahip, iradeli insanlar olarak yetiştirmek için çalışıyorlarmış. Onların ilgilerine karşı son derecede dikkatli davranıyorlarmış. Çocukları, aile hayatıyla ilgili bir elyazılı dergi yayınlamaya karar verdikleri zaman («Cumartesi» adını taşıyan bu derginin, ne yazık ki, hiçbir sayısı korunamamış), anababa, dergiye yazı yazmayı memnurlukla kabul etmiş. Ulyanof

ailesi içinde anlaşma, sevgi ve iyi bir mizah havası hâkimmiş. Anne ve babanın kişisel dürüst tutum ve davranışları, çocuklar üzerinde çok iyi etkiler yapmış. Ve onlar, tam bir anlaşma, karşılıklı nezaket havası içinde yetişmişler. Daha küçük yaştan kendilerine emek sevgisi aşılanmış. Bilgili olmak ve hayatlarını halkın mutluluğu mücadelesine vakfetmek onlar için vazgeçilmez bir ideal olmuş.⁽¹⁾

Ev-Müzede, Lenin'in nasıl yetiştiği apaçık anlaşılıyor. Vladimir İliç'in öğrenciliği ile ilgili 30 belge var. Daha beş yaşında iken okuma-yazma öğrenmiş ve kitap okumaya almış. Ulyanoflar, çocuklar için çıkan hemen bütün kitapları satın alıyorlarmış, birçok çocuk dergisine abone imişler. Vladimir'in devrimci olarak yetişmesinde kitapların, özellikle Rus devrimci demokratları tarafından yazılmış eserlerin büyük rolü olmuş. Lise öğrencisiyken dünya ve Rus klâsik edebiyatının en seçkin eserlerini okumuş. O zamanlar Rusya'da elden ele gezen Covanöli'nin «Spartak» adlı eseriyle Çernişevski'nin «Ne yapmalı» adlı romanı onun üzerinde derin etkiler yapmış. V. İ. Lenin, daha sonraları, Çernişevski'nin bu eserinin kendisini sarstığını ve Marks'a geçmesi için hazırlayıcı bir rol oynadığını söylemiştir.

Vladimir İliç'in, toplumun devrim yolu ile yenileştirilmesi fikirleri üzerinde ciddi olarak ne zaman meşgul olmaya başladığı bilinmiyor. Herhalde, Aleksandr'ın Peterburg'tan Simbirske'ye gelmesinden sonra. Aleksandr, Ulyanoflar ailesinde ilk devrimcidir. Vladimir, gerek öğreniminde, gerekse insanlara ve oyunlara karşı tutumunda onu kendisine örnek yapmıştır. Karl Marks diye bir adamın bulunduğunu, onun «Kapital» adlı eseri olduğunu, Marksist literatürü. G. V. Plehanofun ve benzeri yazarların eserlerini ilk defa Aleksandr'dan duymuştur.

Aleksandr'ın ve arkadaşlarının idam edildikleri haberi Vladimir'in bütün benliğini sarsmıştır. Onu 'sarsan, yalnız ağabeyinin ölümü değildir, aynı zamanda, Halk İradesi üyelerinin kişisel terör yoluna sapmakla yaptıkları yanlış anlamış olmasıdır. Vladimir Ulyanof'un daha o zamanlar söylediği şu uzağı gören sözleri şimdi iyi bilinmektedir: «Hayır. Biz, bu yoldan gitmiyeceğiz. Yürünecek yol bu yol değildir!» Ve o, doğru olan tek yolu bulmuştur. Bu, devrim yoludur ve Lenin bütün hayatını bu yola hasretmiştir. N. K. Krupskaya sonraları şunları belirtecektir: «Başka türlü olsaydı,

(1) İ. N. ve M. A. Ulyanofların, pek genç yaşında ölen Olga'dan (1871–1891) başka bütün çocukları devrimci olmuşlardır. Ana Ulyanova-Elizavrova (1864–1935) devrim hareketine 1886'da katılmış, Bolşevik basınında, daha sonraları da Marks-Engels-Lenin Enstitüsünde çalışmıştır; Aleksandr (1866–1887) «Halk iradesi» teşkilâtına üye olmuş, Çar Üçüncü Aleksandr'ın öldürülmesi olayına katılmaktan idam edilmiştir; Vladimir (V. İ. Ulyanof-Lenin); Dimitriy (1874–1943) devrim hareketine 1894'te katılmış, Halk Sağlığını Korumak Komiserliğinde çalışmıştır; Mariya (1878–1937) devrim hareketine 1895'te girmiş, Sovyet Kontrol Komisyonu üyesi olarak çalışmış, SSCB Merkez Yürütme Komitesi üyeliğinde bulunmuştur.

ağabeyinin kaderi, onda derin bir keder yaratır ve herhalde Aleksandr'ın yolundan azimle yürüme isteği doğururdu. Bu koşullar içinde ağabeyinin kaderi, yalnız düşüncelerini harekete geçirdi; onda, olağanüstü bir uyanıklık, gerçeği olduğu gibi görmek ve söz kalabalığına bir an dahi kapılmamak ustalığını yarattı . . .»

Vladimir Iliç, 1887 baharında lise bitirme imtihanını büyük bir başarıyla verdi. Hâlen, eski Erkek Lisesi binasında «V. İ. Lenin» Orta Okulu öğretim yapıyor. Okulda Vladimir'in öğrenci bulunduğu zamanki durumu ile bir sınıf, müze haline getirilmiştir. Gerek bu müze-sınıfta, gerekse müze-ev'deki Volodya'nın odasında, ziyaretçiler, liseyi bitirdikten sonra onun siciline yazılmış olan şu sözleri okuyorlar: «Çok kaabiliyetli, her zaman gayretli ve muntazam. Ulyanof her sınıfta birinciydi. Liseden mezun olurken, başarı, gelişme ve ahlâk bakımlarından en liyakatli öğrenci olarak altın madalya ile taltif edildi.» Burada bu altın madalyanın bir kopyası var, altına da şu lâkonik söz yazılmış: «Başarıdan başarıya koşana».

Volga bölgesi halklarının eğitimine büyük hizmetlerde bulunan babası gibi, Vladimir Iliç de, daha 16 yaşındayken, Üniversiteye girmek isteyen Çuvaş Okulu öğretmenini Nikifor Ohotnikof'a dersler vermiş. Ve Ohotnikof, Vladimir Iliç'le birlikte lise bitirme imtihanını başarıyla vermiş, sonraları Çuvaş halkının seçkin bir eğitimcisi olmuş.

Vladimir Iliç, liseyi bitirdikten sonra, doğduğu evden ve Simbirsk'ten ebediyen ayrılmış. Fakat, ilk gençlik çağının şehrini daima savgiyle anmıştır.

Devrim yolunda

Vladimir Iliç'in çocukluk yılları, Volga bölgesinin Kazan, Samara, Nijni Novgorot gibi büyük şehirlerinde geçmiştir.

Onu, on yedi yaşındayken, Kazan Üniversitesinde görüyoruz. Burası, Rusyanın en eski üniversitelerinden biridir. Birçok bilgin ve eğitimci yetiştirmiştir. Vladimir'in babası İlya Nikolaeviç Ulyanof da bunlar arasındadır. Vladimir Ulyanof, o zamanlar hukukla birlikte ekonomi politik de okutan Hukuk Fakültesindedir. 1887 yılında, yani ağabeyinin idamından yedi ay sonra, kendisi de ilk devrim mücadelesine girmiş, Çarlık rejimine karşı yapılan Üniversiteliler toplantısının aktif bir organizatörü olmuştur.

Kendisini tutuklayan eden polis komiserinin: «Ne diye isyan edersiniz bre delikanlı? Önünüzdeki duvarı görmez misiniz!» demesi üzerine Vladimir Iliç şu karşılığı vermiştir: «Fakat içi kof bir duvar! Bir vurdun mu tuzla buz olacak!»

Daha ilk sürgün hayatında, buradan çıktıktan sonra ne yapacağını soran hapisane arkadaşlarından birine verdiği cevapta, yapacak tek bir

işi bulunduğunu, bunun da devrim olduğunu söylemiş ve gerçekten de, hiçbir kararsızlık geçirmeden bu yolda yürümeye başlamıştır.

Vladimir Iliç, sürgün süresinin, hayatında en fazla kitap okuduğu bir devre olduğunu söyler. Tekrar üniversiteye girmesi için annesinin ve memleket dışına çıkmak için kendisinin yaptıkları bütün teşebbüsler hiçbir sonuç vermiyor. Ancak bir yıl sonra Kazan'a dönmesine müsaade ediliyor. Fakat, Üniversiteye devam etmemek şartıyla. Bunun üzerine, iyi bir devrimci olan N. E. Fedoseef'in organize ettiği Marksizm derneğine giriyor. Vladimir Iliç, orada Karl Marks'ın «Kapital»ini incelemiştir. Ana İliniçna, hatıralarında, Vladimir'in, o zamanlar, Marksizm teorisinin temel prensiplerinden ve bu teorisinin açtığı ufuklardan heyecanla bahsettiğini anlatır: «Ondan öyle bir coşkun inanç havası yayılıyordu ki, etrafındakiler de bunun etkisi altında kalıyorlardı.» Fedoseef derneği baskına uğradığı zaman Vladimir Iliç, iyi bir tesadüf eseri, yeniden tevkif edilmekten kurtuluyor ve Samara'ya (şimdiki Kuybişef'e) giderek, dört buçuk yıl kalıyor.

Samaradayken devrim propagandasıyla meşgul olan Vladimir Iliç, K. Marks ve F. Engels'in «Komünist Partisi Manifesto»nu Rusçaya çeviriyor, Marks ve Engels'in eserleri hakkında konferanslar veriyor. Onun, fikir düşmanlarını yenilgiye uğratma kabiliyeti de orada belirleniyor. Olağanüstü bir azimle Rusya'nın ekonomisini öğrenmeye ve incelemeye girişiyor, «Köy hayatında yeni ekonomi hareketi» başlıklı makalesini yazıyor. Onun geniş ve derin bilgisini, muhakemesindeki mantıklı silsile – açıklık ve isabetliliği yalnız dostları ve ideal arkadaşları değil, karşı düşüşte olanlar da belirtiyorlar. Samara'da devrimci görüşü artık kesin biçimini alıyor.

Hayatının üçte birini geçirdiği Volga bölgesini 1893 yılında ebediyen terk ediyor. Ve o zamanki Rusya'da devrim hareketinin merkezi olan Peterburga yerleşiyor. Onun gelmesinden sonra bilimsel sosyalizm Peterburg işçileri arasında yayılmaya başlıyor. Vladimir Iliç, ilerici işçiler arasında katılıyor, fabrika işçileri arasında Marksizm dernekleri örgütleyerek yönetiyor. V. A. Şelgunof, I. V. Babuşkin, V. E. Merkulof gibi Marksist işçiler, onun tarafından yetiştirilmişlerdir.

Polis takibatı altında bulunan Vladimir Iliç, eserlerini, «Nikolay Petroviç», «İhtiyar», «Tubin» v.s. gibi takma adlarla yayınlıyor. «Halk dostları nasıl insanlardır ve sosyal demokratlara karşı nasıl mücadele ediyorlar» adlı eserinde ve diğer kitaplarında, Rusya'da devrimci Marksistlerin ve proletarya hareketinin ödevlerini bilime dayanarak belirlemiştir. Bilimsel metot, devrimcilik ve kişisel kahramanlık V. İ. Lenin'in daha ilk eserlerinin belli-başlı özellikleridir. Fikir arkadaşları, o dönemde, sınıfsal tahlilin genişlik ve derinliği alanında onunla hiç kimsenin boy ölçüşmeyeceği görüşünde tamamiyle birleşmektedirler. V. İ. Lenin, Peterburg'da iken, en iyi teorisyen, en sistemli devrimci Marksist ve en iyi halk organizatörü olarak hızla gelişmiştir.

V. Suhodeef

Ulyanovsk-Prag

Sovyetler Birliği İşçi sınıfının bugünkü durumu

Leningrat işçileri konuşuyor

Marksizm-Leninizm bilimi, işçi sınıfının durumunu incelemeye daima büyük bir önem vermiştir. Bu ilgi tamamiyle yerindedir; çünkü çağdaş toplumda işçi sınıfı egemen bir sınıftır, burjuvazinin mezar kazıcısıdır, bütün dünyada, baskıya, insanın insan tarafından sömürülmesine ebediyen son verecektir, eninde sonunda bütün sınıfların ortadan kalkmasını sağlayacaktır, yeni toplumun yaratıcısıdır.

Marksizm de, sanayi proletaryasının belirmesi ve işçi hareketinin gelişmesi sayesinde doğmuştur. İşçi sınıfının çağdaş toplumda yönetici rolünün tanınması, Marksizm-Leninizmin temel prensiplerinden biridir. Komünistler, bu prensibi savunurken, işçi sınıfının ve onun öncüsü komünist partisinin yönetici rolüne dair öğretiyi yozlaştırmaya veya revizyona tâbi tutmaya çalışan burjuvaziye ve oportünist ideolojiye karşı amansız bir savaş yürütmektedirler.

Bilindiği üzere çağımızda uluslararası işçi hareketinin belli-başlı üç müfrezesi vardır: sosyalist ülkelerin işçi sınıfı, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfı ve gelişme yolundaki devletlerin proletaryası. Bu müfrezelerden her birinin sosyal-ekonomik ve politik durumu diğerlerinden farklıdır. Fakat, her üçünü de, ortak düşman emperyalizme karşı yürütölen savaş birleştirmektedir. Her üçünün de amacı ortaktır: sosyalist ve komünist toplumu kurmak. Onları, dünya proletaryası dayanışmasının bağları, «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz» gibi ölümsüz bir slogan birleştirmektedir. Dünya proletaryasının bütün müfrezelerinin eylem birliği savaşı, çeşitli ülke ve kıtalardaki işçi sınıfının bugünkü durumunun bilimsel tahliline dayanmaktadır. İşçi sınıfının

hayatının bütün yanlarını aydınlatmakla ödevli Marksist eserler son derece geniş ve çok yönlüdür. Çeşitli ülkelerde Marksist-Leninist ekonomi, felsefe, sosyoloji ve tarih bilimlerinin temsilcileri olan komünist bilim adamları bu sorunları başarıyla çözümlemektedirler.

«Barış ve Sosyalizm problemleri» Dergisi Yazı Kurulu da, gerek uluslararası işçi hareketinin aktüel sorunlarını, gerekse uluslararası işçi sınıfının ulusal müfrezelerinin durumlarıyla ilgili sorunları aydınlatmak için kendi payına düşen ödevleri yerine getirmeye gayret etmektedir. Dergi Yazı Kurulunun kanısınca, işçi sınıfının durumunu konkre olarak incelemenin şekillerinden biri de, çeşitli ülkelerdeki işçilerle doğrudan doğruya görüşmeler yapmaktır. Netekim dergi, son zamanlarda bazı kapitalist ülkelerin işçileriyle yapılan görüşmeleri yayınlamıştır.

Derginin bu sayısında Leningradlı işçilerle yapılan görüşmenin geniş bir özetini yayınlıyoruz.

Bu görüşmeye Leningrad'daki 21 işletmenin temsilcileri katıldı. Bunlardan bir kısmı üretimde, diğerleri ise parti ve sendika örgütlerinde ve iktisadi yönetimde ödev almış kimselerdi:

T. Abuşkeviç – «Krasnoeznamya» Fabrikasında ustabaşı yardımcısı; *V. Alekseenko* – İjor Fabrikasında tornacı ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Bölge Komitesi üyesi; *N. Arkina* – «Poligrafmaş» Fabrikasında Sovyetler Birliği Leninci Gençler Birliği Komitesi Sekreteri; *V. Belski* – «Krasny Vıyborjets» Fabrikasında ekip şefi, sendika atölye komitesi üyesi; *P. Bolşakof* – «Svetlina» İşletmeler Birliğinin baş ekonomisti; *P. Bolşeva* – Tekstil ve Hafif Sanayi İşçileri Sendikası Bölge Komitesi Başkanı ve Leningrad Şehir Emekçiler Şurası üyesi; *G. Borin* – «Eloktroapararat» Fabrikasında ustabaşı, fabrika Fizik-Kültür ve Spor Komitesi Başkan Yardımcısı; *V. Borominskaya* – Sovyetler Birliği Komünist Partisi Bölge Komitesinde enstrüktör; *N. Vasilief* – «Vibrator» Fabrikasında frezeci ve fabrikadaki Buluşlar Şurası Başkanı; *S. Vitçenko* – «Elektrosila» fabrikasında frezeci-montör; *V. Volkof* – Sovyetler Birliği Komünist Partisi Bölge komitesinde şube şefi; *R. Vıstupova* – Optik-Mekanik İşletmeler Birliğinde ekip şefi; *O. Gabarof* – «Svetlina» Fabrikasında lâbarotuvur şefi; *K. Govo-ruşin* – «Kirof» Fabrikasında frezeci ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Şehir Komitesi Üyesi, Rusya Federal Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Şurasında milletvekili, sosyalist emek kahramanı; *A. Gritskeviç* – «Sovkabal» Fabrikasında işçi, sosyalist

emek kahramanı; *L. Dibina* – «*Vara Slütskaya*» Fabrikasında işçi, Bölge Emekçiler Şurası üyesi; *N. Dief* – «*Nevski*» makine yapımı makine fabrikasında işçi; *G. Ivanko* – «*Ruskiy Dizel*» Fabrikasında işçi, fabrikanın sendika komitesi üyesi; *N. Ilyuşin* – «*Karl Marks*» Fabrikasında atölye şefi; *A. Kondratenko* – «*Skorohod*» Ayakkabı İşletmeleri Birliğinde sendika komitesi başkanı; *Z. Kruglova* – Sovyetler Birliği Komünist Partisi bölge komitesi sekreteri; *V. Kukin* – «*Stroymehanizatsiya No 2*» İnşaat Tröstünde vinç makinisti ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi bölge komitesi üyesi, Leningrad Barış Komitesi Prezidyumu üyesi, sosyalist emek kahramanı; *A. Larionova* – «*Krasnaya Zarya*» Fabrikasında işçi, Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Şurası milletvekili, Leningrad Barış Komitesi üyesi; *V. Marozova* – «*Lomonosov*» Porselen İşletmeleri Birliğinde işçi; *E. Morşavina* – «*Volodarski*» Şampanya İşletmeleri Birliğinde işçi, İşletmeler Birliği Parti Komitesi üyesi; *R. Polyakof* – Tıbbi Donatım Fabrikasında işçi; *A. Reşetilo* – *No 2 Konut İnşaat Fabrikasında ekip şefi*; *N. Rusakof* – «*Elektrosila*» Fabrikasında frezeci, Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Şurası milletvekili, sosyalist emek kahramanı; *N. Savinof* – «*Sovyetler Birliği Komünist Partisi XXII Kongresi*» Metal Fabrikasında kıdemli ustabaşı; *N. Selyavin* – «*Sovyetler Birliği Komünist Partisi XXII Kongresi*» Metal Fabrikasında işçi, fabrikadaki Sovyetler Birliği Leninci Gençler Birliği sekreter yardımcısı; *V. Sementsof* – «*Sverdlof*» Makine Yapımı İşletmeleri Birliğinde Parti Komitesi Sekreteri, Sovyetler Birliği Komünist Partisi İl Komitesi üye adayı, Sovyetler Birliği Komünist Partisi bölge komitesi üyesi; *M. Tuşukof* – *İşçi*, «*Kirof*» Fabrikasındaki Üretim Danışma Bürosu Başkanı; *A. Çuef* – «*Baltika*» Fabrikasında tornacı, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Yüksek Şurası milletvekili, Leningrad Şehri Buluşlar Şurası Başkanı, sosyalist emek kahramanı.

Leningratlı işçilerle yapılan görüşmede derginin yazı kurulumunu temsil edenler: *P. Naumof* – derginin sorumlu sekreteri (Sovyetler Birliği Komünist Partisi), *E. Berg* (Alman Birleşik Sosyalist Partisi), *P. Entjes* (Fransız Komünist Partisi), *Ç. Uni Raca* (Hindistan Komünist Partisi), *E. Tsuker-Şiling* (Avusturya Komünist Partisi).

Dostça ve açık kalplilikle yapılan görüşmede bugünkü Sovyet işçi sınıfının hayatının birçok yanları aydınlatılmıştır. Aşağıda görüşmenin geniş bir özeti yayınlanmaktadır.

Görüşmenin açış konuşmasını yapan *P. Naumof*, sosyalist toplumda işçi sınıfının yönetici rolü hakkındaki Marksist-Leninist prensibin büyük önemini belirtti. *Konuşmacı*, *Lenin*'in şehrinde, şanlı devrimler şehrinde, *Oktobr Devriminin* beşiği olan şehirde işçi temsilcileriyle yapılan görüşmelerin, çağdaş *Sovyet işçisinin* özelliklerini, nasıl yaşadığını ve çalıştığını, işletmesini ve memleketini nasıl yönettiğini dergi okuyucularının anlamalarına yardım edeceği inancında olduğunu söyledi.

Z. Kruglova, toplantıya katılanları selâmladıktan sonra, «Yeni toplum kuruluşundaki bütün sorunların çözümlenmesinde işçi sınıfının yönetici rolüne dair Marksist-Leninist prensibin doğruluğunu *Sovyetler Birliği'nin* yarım yüzyıllık tecrübesi ispat etmiştir» dedi ve *Leningrad işçilerinin* şanlı devrimci geleneklerini hatırlattı. *Lenin* genç *Sovyet Devletinin* ikinci yıldönümü günü *Petrograt işçilerinin* şöyle kutlanmayı hakettiklerini şu sözlerle ifade etmiştir: «Devrimci işçi ve askerlerin, *Rusya* ve dünyadaki bütün emekçilerin öncüsü olan *Petrograt işçileri* yeryüzünde ilk önce burjuva egemenliğini yıkmışlar, kapitalizm ve emperyalizme karşı proletarya devrimi bayrağını yükseltmişlerdir.»

Barış içindeki kuruculuk yıllarında da *Leningrat işçi sınıfı* yine ön saf-larda yer aldı. 1929 yılında *Leningrad'daki* «*Krasnıy Vıyborjets*» fabrika-sında ilk sosyalist yarışlar doğdu. 1930 yılında partinin çağrısı üzerine beş bine yakın (yüzde 75'i komünist) *Leningrat işçisi*, kolhozların örgütlenme-sine yardım için köylere gitti. Büyük Vatan Harbi yıllarında cephe için 11 defa parti seferberliği yapıldı. Cepheye giden *Leningratlıların* yüzde 80'i işçiydi. Şimdi *Leningrat işçi sınıfı*, memleketteki bütün emekçilerle birlikte *Sovyetler Birliği'nde* Komünizmin maddi-teknolojik temelinin kurul-ması uğrunda savaşmaktadır.

I. Sovyet işçi sınıfının politik ve sosyal-ekonomik durumu

İşçi sınıfının devlet yönetimine katılımı

Sovyetler Birliği'nin politik temelini emekçi şuraları (sovyetleri) teşkil etmektedir. Sovyet egemenliği emekçilerin egemenliğidir. Oktobr Devri-minden sonra V. I. Lenin emekçilere şöyle sesleniyordu: «Unutmayın ki, şimdi devleti yönetenler sizlersiniz. . . Sizin şuralarınız bundan böyle dev-let egemenliğinin tam yetkili yürütme organlarıdır.»

Bütün *Sovyetler Birliği topraklarında*, tüm devlet egemenliğini, köy ve şehirlerdeki şuralardan *Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Yüksek Şura-sına* kadar, emekçi milletvekilleri şuraları yönetmektedir. *Sovyetler Bir-liği'ndeki her çeşit şuralara toplam olarak iki milyondan fazla milletvekili seçilmiştir. 1967 yılında mahalli şuralara seçilen milletvekillerinin yüzde*

29,6'sı işçidir. 1962'de seçilen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Altıncı Yüksek Şurası milletvekillerinin 339'u, yani tüm milletvekillerinin yüzde 23,5'i işçi idi. 1966'da seçilen Yedinci Yüksek Şura'da milletvekillerinin 404'ü, yani yüzde 26,6'sı işçiydi. Birliğe dahil cumhuriyetlerin 1963'te seçilen Yüksek Şuralarında işçi milletvekilleri yüzde 23,7'idi. 1967 seçimlerinde Birlik cumhuriyetlerinin Yüksek Şuralarına 1.500 işçi seçildi ki, bunlar milletvekillerinin toplam sayısının yüzde 25,7'sini teşkil etmektedir. Bir karşılaştırma yapılabilmesi için şunu hatırlatalım ki, bugün Amerika Birleşik Devletleri Kongresinde, Federal Almanya Cumhuriyeti Bundestagında ve daha birçok kapitalist ülkelerin parlâmentolarında bir tek işçi milletvekili yoktur.

Sovyet işçilerinin devlet yönetimine katılmaları ve yasama organlarındaki eylemleri hakkında bilgi veren N. Rusakof, 1966 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Yüksek Şurasına ikinci defa milletvekili seçildiğinde, Leningrat bölgesinden toplam olarak 13 milletvekili çıktığını ve bunların 6'nın işçi olduğunu belirtti.⁽¹⁾ Sovyetler Birliği'nde yasama işlerinin SSCB Yüksek Şurası ile cumhuriyetlerdeki yüksek şuralar tarafından yürütüldüğünü hatırlatan N. Rusakof, SSCB Yüksek Şurası üyelerinden hemen hemen yarısının kanun tasarılarının hazırlanıp görüşüldüğü daimi komisyonlarda çalıştıklarını, kendisinin plân-bütçe komisyonunda olduğunu söyledi. Bu komisyonun eylemlerine 51 milletvekili katılmaktadır, bunların 8'i işçidir. Komisyon, devlet ekonomi planları ve bütçeler üzerinde hazırlık çalışmaları yapmakta ve bunların uygulanmasını kontrol etmektedir.

Komisyon, devlet planı ile devlet bütçesini tastik için yapılan Yüksek Şura toplantısından bir ay önce, yılda bir defa, bütün üyelerin katılmasıyla toplanmaktadır. Örneğin, 1969 yılının Kasım ayında komisyon, Moskova'da toplanarak, 1969 yılı plan ve bütçe kanun tasarılarını hazırlamıştır. Komisyon üyeleri, ayrı ayrı ekonomi dallarındaki gelişmelerle ilgili sorunları incelemek üzere gruplara ayrılmışlardır. SSCB Devlet Planlama Komitesi Başkanı ve Maliye Bakanı, milletvekillerine plân ve bütçe tasarıları hakkında bilgi vermiştir. Daha sonra da ilgili bakanlıkların temsilcileri, çalışmalar hakkında izahat vermişlerdir.⁽²⁾

Bu sorunların incelenmesi sırasında, milletvekilleri, daha önce sundukları tekliflerin nasıl gerçekleştirildiğini denetlemişlerdir. Komisyonlarda üye olan birçok milletvekilleri, ziyaret ettikleri büyük işletmelerdeki inceleme ve izlenimlerinin sonuçlarını belirtmişlerdir. Birçok incelemelerden sonra milletvekilleri plân tasarısı ve bütçe ile ilgili teklif ve tamlamalarını

(1) Leningrat'tan memleketin ve Cumhuriyetin (RFSSC) yüksek devlet egemenlik organlarına toplam olarak 20 işçi seçilmiştir.

(2) Sovyetler Birliğinde bellibaşlı ekonomi dallarının gelişmesi ilgili bakanlıklar tarafından yönetilmektedir.

açıklamış ve bunları sistemleştirmişlerdir. Ve görüşlerinin Yüksek Şura toplantısında, Komisyon Başkanı tarafından açıklanmasını kararlaştırmışlardır.

Hiç şüphe yok ki, milletvekilleri, bir yıl süre ile, plan ve bütçe tasarımlarını hazırlayan, elektrikli hesap makineleriyle denetlemeler yapan yüksek uzmanların çalışmalarını gözönüne almamazlık edemezler ve buna niyet etmezler. Fakat komisyon üyeleri, yine de plan ve bütçe tasarımlarında bazı tamlamalar ve değişimler yapmışlardır.

Örneğin, ayrıntılı tahlil ve incelemelerden sonra, bütçe gelirlerinde 122,7 milyon ruble tutarında bir artış yapılmasını ve bu paranın şehir ve köylerin imarına, okul ve hastahanelerde donatımların yenilenmesine ayrılmasını kararlaştırmışlardır. Bundan başka bazı tüketim malları üretim planlarının 108 milyon ruble tutarında artırılmasına karar vermişlerdir.⁽¹⁾

Plan-bütçe komisyonunun bazı teklifleri Yüksek Şura toplantısında kabul edilmiyerek doğrudan doğruya ilgili daire ve organlara gönderilmektedir. Komisyon, ağaç materyalleri üretimi alanında çalışan işçilerin ücretlerine zam yapılmasını teklif etmiştir. SBKP Merkez Komitesi ve Bakanlar Kurulu, milletvekillerinin görüşüne uygun olarak, bu kategorideki işçilerin ücretlerinin artırılmasına dair bir kararname yayınlamıştır. Bu artış hiç de az değildir: ücretlere aşağı yukarı yüzde 25 zam yapılmıştır.

Bundan bir süre önce milletvekilleri – N. Rusakof da dahil – bazı pahalı materyal ve makinelerin ithalinden vazgeçilmesi sorununu ortaya atmışlardır. Uzmanlar, ilgili ithalatın ekonomik efektifini hesaplayacaklar ve kendilerine cevap vereceklerdir. Milletvekilleri haklı çıktıkları takdirde devlet planında gerekli düzeltmeler yapılacaktır.

A. Çuef SSCB Yüksek Şurası milletvekillerinin vatandaşlar arasındaki çalışmaları hakkında bilgi vermiştir. Bir milletvekili 300.000 seçmenli bir seçim bölgesinde seçilir. Bu vatandaşların güvenlerine lâik olabilmek için çok çalışmak gerekir. Üstelik Sovyetler Birliği'nde, devlet egemenliğinin hangi organına seçilmiş olursa olsun, milletvekilleri, esas işlerinden ayrılmazlar. Yüksek Şura milletvekilleri kendi bölgelerindeki seçmenlerle daimi temas halindedirler. Seçmenler kendilerine dilek ve şikâyetlerini bildirir, tavsiyelerde bulunurlar. Şu sıralarda vatandaşları ilgilendiren başlıca sorun konut (mesken) sorunudur. Büyük bir kuruculuğa girilmiştir. Şehrin konut fonu harpten önceki devreye kıyasla hemen hemen iki kat artmıştır.⁽²⁾ Oysa vatandaşların konut şartlarıyla ilgili istekleri gitgide fazlalaşmaktadır. A. Çuef, 1953 yılında mahalli şurada üye bulunduğu sıralarda konut

⁽¹⁾ SSCB Yüksek Şurası Aralık ayı (1968) toplantısında plan-bütçe komisyonunun tekliflerini kabul etmiştir.

⁽²⁾ Leningrat şehrinin 1913 yılındaki konut fonu 21,8 milyon metre kare, 1940'ta 24 milyon metre kare, 1968'de 42 milyon metre kare idi. Nüfus sayısı ise 1913'te 2,1 milyon, 1940'ta 3 milyon, 1968'de ise 3,4 milyondur.

yapımının ağır yürüdüğünü, ihtiyaçların çok daha büyük, isteklerin ise çok daha mütevazi olduğunu hatırlamaktadır.⁽¹⁾ Milletvekili sıfatıyla Leningrat'taki ve bilhassa kendi seçim bölgesi olan Vasilevski adasındaki konut yapımı sorunlarıyla uğraşması gerektiği kanısındadır. Halen bu adada muazzam bir konut kompleksi inşa edilmektedir ki, bu konutlara, en başta, bölgedeki işçiler yerleştirilecektir.

Tabii seçmenler, daha birçok sorunlarla, bu arada örneğin, emeklilik sigortasıyla de ilgilenmektedir. A. Çuef'in kanısına göre halihazırda emeklilik sigortası sorunu doğru olarak ele alınmaktadır,⁽²⁾ fakat çözümlenmesi gereken anlaşmazlıklar da vardır.

Milletvekilleri, Yüksek Şuranın her toplantısından sonra seçmenlerle görüşmekte, Şura çalışmaları hakkında bilgi vermektedirler. Milletvekilleri gençlerle görüşmeye özel bir önem veriyorlar. Bu gibi görüşmelerde, genel olarak, sadece Yüksek Şuranın çalışmaları üzerinde durulmakla yetinilmekte, gençliği ilgilendiren çeşitli konular ele alınmaktadır.

Şehir Şurası üyesi sıfatıyla, işçilerin aktif katılımı ve yardımı olmaksızın çalışmanın mümkün olabileceğini tasavvur bile edemediğini söyleyen P. Bolşeva: «Şu kadarını belirtiyim ki, şehir şurasında üyesi olduğum toplumsal beslenme işleriyle ödevli daimi komisyonun üçte ikisi işçidir⁽³⁾ ve bunların çoğunluğunu kadın işçiler teşkil etmektedir» demiştir.

Konuşmacının kanısınca işçilerin şehrin yönetimine katılmalarında en önemli taraf, her bölgede meydana getirilen ve mahalli işlerle uğraşan şura üyeleri gruplarındaki eylemleridir. Bu gruplar, emekçilerin serbest zamanlarından faydalanma ve dinlenme olanaklarına büyük bir önem vermektedirler. Grupların toplantılarına arzu eden her vatandaş katılabilir.

N. Vasilef Yüksek Şura üyesi olmadığı gibi mahalli şura üyesi de olmadığına işaretler, işçilerin devlet sorunlarının çözümüne katılmasıyla ilgili bir örnek vereceğini söylemiştir. Hâlen Sovyetler Birliği Bakanlar Kurulu, buluş ve rasyonalizasyonlarla ilgili bir tasarımı incelemektedir. Lenin-

(1) 1953 yılında Sovyetler Birliği'ndeki yeni konutlara 4,4 milyon, 1967'de ise 8,6 milyon kişi yerleştirilmiştir. Evvelce çoğu defa bir aileye tek odalı bir daire verildiği halde, şimdi bu daireler iki veya üç odalıdır. Leningrat'ta 1953 yılında 6.311 apartımon inşa edilmişken, 1968'de dairelerin sayısı 46.265'i bulmuş, yani 7,5 misli bir artış olmuştur.

(2) Hâlen Leningrat'ta aşağı yukarı 700.000 emekli vardır. Kadınlar 55, erkekler 60 yaşında emeklilik hakkı kazanmaktadır. Bazı emekçi kategorileri için emeklilik yaş haddi daha azdır. Emekli maaşlarının oranı işçi ücretlerinin yüzde 50'si ile yüzde 100'ü arasında değişmektedir.

(3) Leningrat'ta ve Leningrat bölgesindeki şehir, bölge ve köy şuralarındaki işçi milletvekilleri oranı 1955 yılında yüzde 30,6'ıdi. Bu oran 1961'de yüzde 42,2'ye yükseldi, 1963'te ise yarıdan fazla oldu.

grat'taki Buluşlar Şurasına⁽¹⁾ bu tasarının hazırlanmasına ve incelenmesine katılması için teklifler gelmiştir. «Vibrator» fabrikasındaki şura, tasarımı dikkatle incelemiş ve tasarının iyileştirilmesine yol açacak teklifler Moskova'ya gönderilmiştir. Öyle görülüyor ki Leningrat'taki örgütlerin birçok teklifleri gözönünde bulundurulacak, buluş ve rasyonalizasyonlara ait kanunun kesin metni hazırlanırken bunlardan yararlanılacaktır.

Soru: Batıdaki bir görüşe göre, şuralar formel bir mahiyet taşımakta, bütün kararları parti vermektedir. Bu, doğru mudur? Ve şuraların parti organlarının kararlarını kabul etmedikleri haller var mıdır?

P. Bolşeva burjuva propagandası tarafından ortaya atılan bu gibi görüşlerin evvelâ Sovyet politik sisteminin özelliklerinin anlaşılmasından, ikincisi de, herkesçe bilinen delillerin ters gösterilmesinden ileri geldiğini söylemiştir.

Komünist Partisi, gerçekten de, Sovyet toplumunun yönetici ve yön verici gücüdür. V. İ. Lenin, partinin tüm komünizm kuruculuğunu yönetmesi gerektiğini defalarca söylemiştir.

P. Bolşeva, kendisinin de komünist olduğunu ve toplumsal hayatın partinin yönetici rolü olmadan nasıl örgütleneceğini tasavvur bile edemediğini belirterek şöyle devam etmiştir: «Fakat bu, şuraların gölge organ olduğu anlamına mı gelir? Ve ödevleri partinin kararlarını yaymaktan mı ibarettir? Böyle düşünmek, kökten yanılmak veya gerçekleri tersyüz etmek demektir. Parti, şuraların ödevlerine karışmamakta, görüşünü dikte etmemektedir. Parti, politik doğrultusunu şuralarda çalışan komünistler aracılığıyla uygulamaktadır. Bu yüzden, partiyle şuraları birbirlerinin zıddı imiş gibi göstermek mânasızlıktır. Şuralar, partinin politik doğrultusu temeline dayanarak, açıkça belirlenmiş olan görevlerini yerine getirmektedirler. Şuralarda parti etkisinin mevcut olması, partisizlerin aktif politik ve toplumsal eylemden uzaklaştırıldıkları anlamına gelmez. Leningrat Şurası üyelerinin hemen hemen yarısı partisiz vatandaşlardır. P. Bolşeva üyesi bulunduğu komisyonun hemen hemen bütün üyelerinin partisiz olduklarını da belirterek şöyle devam etmiştir:

«İşte somut bir örnek: «Hidropribor» Fabrikasında işçi olan şehir şurası üyelerinden Akilof yoldaş Viborsk bölgesinde inşa edilen iki yeni okulun durumunu inceliyerek, inşaatçıların görevlerini sonuna kadar yapmalarını sebebiyle öğrencilere öğleyn sıcak yemek hazırlanamadığını görmüştür. Bunun üzerine ilçe «Halk Eğitimi» şubesinin yönetmenine giderek, Leningrat İnşaat Genel Müdürlüğü yöneticisi ile iki okulun inşaat işlerini

(1) Buluşlar Şuraları işletmeler ve şehirler çapında gönüllü toplumsal örgütlerdir. Bu örgütlere öncü işçiler, mühendisler, teknisyenler ve bilim işçileri girmektedir. Örgütlerin amacı, tecrübe teatisi ve bilimsel teknolojik propaganda yoluyla, teknik ilerlemeye dayanarak emek veriminin artmasına yardımcı bulunmaktır. Leningrat'ta şehir çapındaki örgütten başka 500 işletmede buluşlar şuraları vardır.

üzerine alan yöneticinin davet edilmelerini istemiştir. Ve şuranın bu partisiz üyesi, her ikisi de kamünist alan yöneticileri şiddetle tenkit etmiştir. Bu örnek belki pek önemli değildir, fakat genel kaidede bir istisna da teşkil etmiyor.»

N. Rusakof: «Gazetelerden ve bazı yabancılarla yaptığım görüşmelerden, burjuva propagandasının, sık sık, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Yüksek Şurası milletvekillerinin hükümet ve parti yönetmenlerini tenkit edemedikleri iddiasını yaydığını öğrendim. Bu, doğru değildir. SSCB Yüksek Şurasının komisyonlarında ve toplantılarında gerekli tenkitler yapılmaktadır. Bundan başka, kanun tasarıları, Yüksek Şurada görüşülmelerinden 3-4 ay önce basında yayınlanmaktadır. Bunun için, milletvekilleri gibi, diğer vatandaşlar da bunlara ilişkin görüşlerini bildirebilirler ve bildirmektedirler. Meselâ, Yeraltı Servetleri Kanun Tasarısı ile ilgili olarak SSCB Yüksek Şurasına emekçiler tarafından hemen hemen üç bin teklif geldi. Bunların büyük bir kısmı milletvekilleri tarafından desteklendi ve Yüksek Şura tarafından kabul edildi. Yeni Aile ve Evlilik Kanun Tasarısı üzerinde, kelimenin tam anlamıyla, yüzlerce görüş çatıştı. Genel olarak diğer kanunların kabulünden önce de çeşitli düzeylerde uzun süreli tartışmalar yapılmaktadır. Bu yüzden, kesinlikle denebilir ki, Sovyet egemenlik organları, çalışmalarında daima halkın fikrini gözönünde bulundurmaktadırlar.

Parti doğrultusuna gelince, emekçiler arasında itirazlara yolaçmıyor. Aksine, emekçiler bu doğrultuyu aktif olarak destekliyorlar. Çünkü, partinin tüm sorunlarla ilgili politikası, bütün halkın ihtiyaç ve istekleri geniş ölçüde incelendikten sonra hazırlanıyor. Partinin ülkede komünizmin kuruluşuna yöneltilmiş genel doğrultusu kimse tarafından tartışılmıyorsa da genel doğrultuyu gerçekleştirme biçim ve metodları sık sık tartışma ve tenkitlere konu oluyor.

Soru: SSCB Yüksek Şurasında çalışmalar milletvekillerinin ne kadar zamanını alıyor? Milletvekillerinin çalışmalarını zaman ölçüsüne vuran normlar var mıdır?

A. Çuef milletvekilliği faaliyetinin, iş saatleri gözönünde bulundurulduğu takdirde, ayda 2-3 gün tuttuğunu belirtmiş ve âletler yapan bir makinede çalıştığı için zaten daha fazla zaman ayırmasının mümkün olmadığını söylemiştir. Bununla beraber, serbest zamanlarından seçmenlerle görüşmeler için faydalanmaktadır. Fakat yine de zaman bakımından peşinen tespit edilmiş bir norm yoktur, çünkü bazan yapılacak iş azdır, bazan ise emekçilerin ortaya attığı sorunlara daha fazla zaman ayırmak gerekmektedir. Seçmenler milletvekillerine büyük bir güven besledikleri için bu güvenin boşuna olmadığını ispat etmek lâzımdır.

N. Rusakof milletvekilliği görevinin yılda hemen hemen iki ay çalışmayı gerektirdiğini söylemiştir. Milletvekilliği görevi dolayısıyla işinden, bütün gün için değilse de, iş günü sona ermeden bir veya iki saat önce ayrılmak

zorundadır. Bu görevle işinden ayrıldığı saatler için kendisine, aylık ücretinin (N. Rusakofun aylık ücreti 200 rubledir) ortalaması oranında ücret ödenmektedir. Milletvekili olarak devlet görevleriyle tek başına uğraşması son derece güç olduğundan, bir yardımcısı (emekliye ayrılmış eski bir hukukçu) vardır ve N. Rusakof bu yardımcıya Yüksek Şuranın kendisine milletvekili görevleri için ayırdığı paradan ücret ödemektedir.

Soru: Leningrat'ta milletvekilliği görevinden alınma olayları var mıdır?

Z. Kruglova mahalli şura milletvekillerinden birinin bu görevinden alındığını belirterek şöyle demiştir: «Toplum kaidelerine aykırı hareket ettiği için, vatandaşların kaderini tayin etme hakkını kaybetmiştir. Bunun için de seçmenler, süresi dolmadan kendisini milletvekilliğinden çıkarmışlardır.»

İşçi sınıfının işletmelerin yönetimine katılması

V. I. Lenin, toplumun sosyalizmden komünizme geçişini sağlayan çözümleyici koşullardan birinin, bütün emekçilerin toplumsal üretimin yönetimine katılmaları olduğu kanısındaydı. Bu konuda: «Herkes toplumsal üretimi yönetmeyi öğrendiği ve gerçekten de bağımsız olarak yönetmeye koyulduğu zaman, komünist toplum düzeninin ilk aşamasından yüksek aşamasına geçiş kapısı ardına kadar açılacaktır...» diye yazmıştır. Sovyetler Birliği'nde halk ekonomisinin yönetim metodları sistemli olarak geliştirilmekte, emekçilerin, teşebbüslerinin artması, üretim meselelerinin halline katılmaları için gerekli herşey yapılmaktadır.

İşçi kolektiflerinin işletmelerin yönetimine katılmalarının şekilleri son derece çeşitlidir. İşçi toplantıları, üretim danışma kurulları, bilimsel-teknolojik dernekler, toplumsal konstrüksiyon, teknoloji ve normları tespit büroları, bilimsel araştırma laboratuvarları, iktisadi inceleme büro ve grupları, toplumsal kadro şubeleri v.s. bunların başında gelmektedir.

M. Tuşukof, Sovyet işçisinin, çalışmakta olduğu işletmenin elde ettiği sonuçlarla yakından ilgilendiğini belirtmiştir. İşçi kolektiflerinin işletmelerin yönetimine en elverişli ve aktif şekilde katılmalarını sağlayan yollar-dan biri, üretim danışma kurullarıdır. 10 yıldan beri faaliyette bulunan bu toplumsal örgütlere en iyi işçiler, mühendisler, teknisyenler ve memurlar seçilmektedir.

Kirof Fabrikasındaki Üretim Danışma Kurulunda 187 üye vardır. Bunların 113'ü işçidir.⁽¹⁾ Kurul üyeleri bütün atölye ve şubelerin temsilcileridir. Bu atölye ve şubelerin kolektifleri, temsilcilerini genel toplantılarda seçmektedirler.

Ayrıca her atölyenin ayrı bir üretim danışma kurulu vardır. Meselâ Kirof

(1) Kirof (eski Putilovski) fabrikası Leningrat'taki en eski makine yapımı işletmelerinden biridir, devrimcilik ve üretim bakımından zengin geleneklere sahiptir.

Fabrikasının 47 atölyesinde de bu örgütler mevcuttur ve çalışmalarına 3.500 kişi katılmaktadır, bunların 2 bin kadarı işçidir.

Kurullar, emekçileri kolektif teşebbüslere sevkeden yerlerdir. Burada önemli kararlar ve tavsiyeler hazırlanır ve sonra gerçekleştirilmesi için işletme yönetimine teslim edilir. İşletme üretim danışma kurulları en çok üç ayda bir toplanırlar.

Kurul kararlarının yerine getirilmesini toplumsal bir organ olan kurul prezidyumu denetler. 21 kişiden ibaret (aralarında 8'i işçidir) olan Kirof Fabrikası Üretim Danışma Kurulu Prezidyumu ayda bir veya iki defa toplanır. Fabrika yönetiminin temsilcisi olarak baş mühendis veya yardımcıları prezidyuma, belirli zamanlarda, tedbirlerin gerçekleştirilişi hakkında bilgi verirler.

M. Tuşukof üretim danışma kurullarının ne işlerle uğraştığını konkre örneklerle anlatmıştır. Örneğin, işletmedeki üretim danışma kuruluna, çelik dökme atölyesine ham maddeler sağlayan işçiler kolektifi başvurmuştur ve yeni platformlar yapılması sorununun fabrika yönetimi tarafından memnuniyet verici şekilde çözümlenmediğini bildirerek, bu işin yeniden ele alınmasını istemiştir. Kurul Prezidyumu, işçi ve mühendislerin temsilcilerinden bir komisyon kurarak, ortaya atılan sorunu her yönden incelemesini tavsiye etmiştir. Komisyon, platformların süratle değiştirilmesi gerektiği kanısına varmış ve yeni platformlar yapılmıştır. Bu da, olumlu ekonomik sonuçlar vermiştir.

M. Tuşukof'un kanısına göre, işçilerin üretim danışma kurulları çalışmalarına katılmaları sadece teknik değil, sosyal-politik sonuçlar da vermektedir. Üretim yönetimine gönüllü olarak katılmada emeğe karşı komünistçe davranışın unsurları mevcuttur.

İşçi teşebbüslerinin genişlediğini şu örnekte de görmekteyiz: 1967 yılında fabrika işçilerinden 4.365 kişi, Üretim Danışma Kurulunun teşebbüsüyle örgütlenen, üretimle ilgili iç yedeklerin meydana çıkarılması için düzenlenen toplumsal denetlemeye katılmıştır. Bu münasebetle emekçiler 1.125 teklif ileri sürmüşlerdir ki, bunların uygulanması sayesinde yapılan yıllık tasarruf hemen hemen 765 bin rubleyi bulmuştur.

A. Kondratenko, işçilerin, üretim danışma kurullarının faaliyetine aktif olarak katılmalarının, onların yükselmelerine ve çoğunun yönetimde görev almalarına yol açtığını belirtmiştir. Örneğin, elektrik işçisi olan Orlof yoldaş, Kurul Prezidyumunda çalıştıktan sonra elde ettiği tecrübe ve bilgi sayesinde «Skorohod» İşletmeler Birliğinin⁽¹⁾ elektrik şubesi yönetici yardımcısı olmuştur.

Soru: İşçiler, işletmelerin üretim plânlarının hazırlanmasına ne ölçüde ve ne şekillerde katılmaktadırlar?

(1) «Skorohod» İşletmeler Birliği dünyanın en büyük ayakkabı firmalarından biridir. Birliğin fabrikalarında yılda 40 milyon çift deri ayakkabı yapılmaktadır.

A. Kondratenko, işletmeye, ertesi yılın plânına ait kontrol rakamları gelince, bunların mutlaka üretim danışma kurulları tarafından da incelendiğini belirtmiştir. Bundan önce, genel olarak, atölyelerin işçileriyle atölye üretim danışma kurulları toplanarak, bir evvelki yıla ait planların gerçekleştirilme sonuçlarını ve ertesi yılın ödevlerini gözden geçirmektedirler. Bu toplantılarda karşı teklifler ortaya atılmakta, üretim sürecinin örgütlenmesi, çeşitlerin değiştirilmesi v.s. ile ilgili temennilerde bulunmaktadırlar. Bunun sonucunda kontrol rakamları kesinleşmekte, değişmiş üretim koşullarını yansıtan düzeltmeler yapılmaktadır. İşletmedeki işçi ve memurların geniş ölçüde katılmasıyla hazırlanan plan tasarısı daha sonra yüksek organlar tarafından onaylanmaktadır.

Soru: İşçilerin üretimin yönetimine katılmalarıyla ilgili yeni şekiller ortaya çıkıyor mu?

A. Reşetilo verdiği cevapta, işçilerin üretimin yönetimine katılmalarıyla ilgili yeni, daha etkili şekillerin aranılmasına devam edildiğini belirtmiştir. Çalışmakta olduğu konut inşaatı fabrikasında işçilerin teşebbüsüyle bir süre önce Leningrat'ta ilk defa olarak, işletmedeki bütün ekip şeflerini birleştiren bir Ekip Şefleri Şurası kurulmuştur. Bu şuraların mahiyetini ve eylemlerini aşağıdaki örnek yansıtmaktadır: Planlama Şubesi, A. Reşetilonun çalışmakta olduğu atölye için hazırladığı planda ayda 6.100 mamul hazırlanmasını öngörmüştür. Ekip Şefleri Şurasının teklifi üzerine plan gözden geçirilmiş ve artırılmıştır. Şimdi atölyenin, plana göre, 6.600 mamul hazırlaması lâzımdır.

Başka bir örnek: bundan bir süre önce olanakları inceliyen Ekip Şefleri Şurası, Moskova'daki benzer bir işletmeyi yarışa davet etmeyi kararlaştırmıştır. İşletme yönetimi şurayı desteklemiş ve fabrika kolektifi Moskovalılarla yarışa başlamıştır.

A. Kondratenko ekonomik reform koşulları içinde toplumsal organların önem ve rolünün, işletmelerin kaderi hakkındaki sorumluluklarının arttığını belirtmiştir. Halen firma ve atölyeler bağımsız işletmecilik sistemine geçiş aşaması uygulanmaktadır. Böylece her atölyenin başlıbaşına muhasebesi olacaktır. Bu koşullarda toplumsal örgütler, kendi atölyelerine gitgide daha fazla sahip olmaktadır.

T. Abuşkeviç, çalıştığı işletmede, sendika örgütünün bir organı olmak üzere Toplumsal Kadro Şubesi bulunduğunu belirtmiştir. Şube üyelerini tüm kolektif seçmektedir.

G. Ivanko «Ruskiy Dizel» Fabrikasının her atölyesinde toplumsal kadro şubeleri bulunduğunu söylemiştir. Bu şubelere genel olarak 6—7 kişi seçilmektedir. Kendisi, çalıştığı atölyedeki toplumsal kadro şubesinin başkanlığını yapmaktadır.

Toplumsal kadro şubesi, işe alma ve işten çıkarma meseleleriyle uğraşmaktadır. Örneğin, işletmeye veya atölyeye yeni bir emekçi gelince, Toplumsal Kadro Şubesi üyeleri kendisiyle görüşmekte, daha önceki iş yerinden hangi sebeplerden ayrıldığını öğrenmekte, yeni iş yerindeki çalışma

şartlarını anlatmaktadırlar. Ve şayet yeni gelen emekçi işe elverişliyse ve çalışma şartlarından hoşlanırsa, işe alınmaktadır.

Herhangi bir kimse işten ayrılmak isteyince, işletme yönetiminin buna razı olup olmadığı açıklanmadan önce, verilen dilekçe Toplumsal Kadro Şubesine gelmektedir. Şubede emekçinin işten ayrılmasının nedenleri (çalışma koşullarından memnun olmamak, usta başı ile anlaşamamak v.s.) aydınlatılmaktadır. Şayet işten ayrılma sebepleri esaslı değilse veya kolayca ortadan kaldırılabilecek gibiyse, emekçiyle açık kalplilikle konuşulmakta ve kendisine yardım vâdedilerek iş başında kalması için öğüt verilmektedir. Bu tutum, çoğu defa işçinin işletmede kalmasına yardım etmektedir.

II. İşçilerin toplumsal örgütleri. Gençlerin durumu.

İşçi sınıfı ve aydınlar

Komünistlerin üretimdeki rolü

V. Sementof komünistlerin, çalışmadıkları ve işletmenin hayatı üzerinde kesin etkide bulunmaktadırları üretim kolu, toplumsal örgüt mevcut olmadığını belirtmiştir. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Sovyet toplumunda yönetici ve yöneltici rolünü, parti üyelerinin yardımıyla, onların gerekli yerlerde ödevlendirilmesi yoluyla gerçekleştirmektedir.

Z. Kruglova Sovyetler Birliği Komünist Partisine öncelikle işçi sınıfı temsilcilerinin kabul edildiğini belirtmiştir. 1960–1966 yılları arasında partiye alınanların yüzde 60'tan fazlası işçidir⁽¹⁾. 1967 yılında partiye 9.000 öncü işçi aday üye olarak alınmıştır ki, bunların oranı partiye girenlerin tümüne kıyasla yüzde 71'dir ve son 35 yılın en yüksek oranıdır.

K. Govoruşin, Kirof İşletmesinde, fabrikanın ve şehrin toplum hayatında işçi – komünistlerin oynadıkları büyük role dair örnekler vermiştir. Partinin Leningrat İl Komitesinin 97 üyesinden 38'i, Şehir Komitesinin 85 üyesinden 28'i, partinin Kirof Bölge Komitesinin 67 üyesinden 22'si işçidir. Bunun yanı sıra komitelerin diğer üyeleri de genel olarak işçi kökenlidir. Seçimle kurulan parti organlarının üyesi bulunan işçiler sadece genel toplantılara katılmakla kalmamakta, çeşitli faaliyet alanlarında da görev almaktadırlar. SBKP'nin şehir komitesi üyesi olan K. Govoruşin, bir makine yapımı fabrikasının çalışmalarını ve Yazalar Birliği'nin Leningrat şubesinin faali-

⁽¹⁾ SBKP'ne alınanlar arasında işçi oranı 1955 yılında yüzde 30,4 iken, 1964'te yüzde 45,3 e, SBKP XXII ve XXIII kongreleri arasında ise yüzde 47,6'ya yükselmiştir.

yetini inceliyerek Şehir Komitesi genel toplantısında izlenimlerini açıklamış ve bazı tekliflerde bulunmuştur.

Kirof İşletmesinde 69 parti ocak örgütü faaliyettedir ve işletmedeki parti komitesinin 15 üyesinden 6'sı işçidir. Govoruşin yoldaşın çalışmakta olduğu atölyenin parti örgütünde 222 üye vardır ki, bunların 123'ü işçi, 67'si mühendis-teknisyen, 32'si ise emekliye ayrılmış eski işçilerdir ve hakettikleri dinleme döneminde bile, parti örgütünden kopmamakta, çalışmalarına her zaman katılmaktadırlar.

V. Sementsof çalışmakta olduğu Makine Yapımı İşletmeleri Birliği kollektifi üyelerinden 6'da birinin komünist olduğunu belirtmiştir. İşletmede SBKP örgütündeki üyelerin ve üye adaylarının yüzde 75'i partiye alındıkları zaman işçi olarak çalışmaktaydı.

Parti komitesi ve İşletmeler Birliğindeki parti ocak örgütleri, kadroların seçilmesi, gödevlere yerleştirilmesi ve eğitimi üzerinde titizlikle durmaktadırlar. İşletmeler Birliğinde bütün yönetici işçilerin yalnız parti örgütünün rızası ile tayin ve nakilleri geleneği kökleştirmiştir.

Parti örgütüne iktisadi faaliyeti kontrol hakkı tanınmıştır. Parti örgütü, bu yüzden, her yöneticiden, işletmenin her işçisinden hesap sormak hakkına sahiptir. Şüphesiz ki bu, parti örgütünün işletme idarecilerinin görevlerini üzerine aldığı anlamına gelmez.

Parti örgütü, işçilerin, geniş öğretim olanaklarından lâyikiyle faydalanmalarını, teknik vasıflarını, kültürel ve siyasi düzeylerini yükseltmelerini yakından izlemektedir.

Parti komitesi ve parti ocak örgütleri lektörler, konferansçılar, siyasi enfomasyoncular ve ajitatörler aracılığı ile emekçiler arasında parti ve hükümetin siyasetini, SSCB'nin iç ve dış durumunu aydınlatmaktadırlar.

Parti komitesi ve parti ocak örgütleri, parti örgütlerinin, ayrı ayrı her komünistin otoritesini yükseltmek için daimi gayretler sarfetmektedirler. Partiye iyilerin en iyileri, yani emekleri, bilinçleri ve yüksek manevi nitelikleriyle kollektifte saygı ve otorite kazanmış insanlar alınmaktadır. Parti üyeliği kimseye hiçbir imtiyaz sağlamamakta, aksine, ilâve sorumluluklar yüklemektedir. Komünist, emeğe karşı vicdanlı tutumu ile örnek olmakla yükümlü bulunduğu kadar, belirli toplumsal görevleri de yerine getirmelidir. Bu da komünistin partisizler arasında otoritesini yükseltmekte, partinin yaygınlarla bağlarını sağlamlaştırmaktadır.

Soru: Yabancı ülkelerde burjuva basını sık sık, Sovyetler Birliği'nde yüksek parti organlarının çok az tenkit edildiklerini yazmaktadır. Bu doğru mudur?

Simentsof yoldaş, Sovyetler Birliği'nde yüksek parti organlarının hiç de seyrek tenkit edilmediklerini belirtmiştir. Parti ocak örgütlerinin toplantılarında, bölge ve şehir komitelerinin genel oturumlarında parti üyeleri yüksek parti organlarının ve bunların yöneticilerinin çalışmalarını sık sık ve sert bir dille tenkit etmektedirler.

Bu sorunun ortaya atılmasına, Sovyetler Birliği'nde yüksek parti organlarını parti üyeleriyle çatışacak hale getirecek uluorta tenkitlerin duyulmaması yol açmış olabilir. Bu, tabii bir şeydir; çünkü tüm partinin faaliyeti, halkın menfaatlerine uygundur ve ortak amaçlara yöneltilmiştir. Bunun için de tenkidin karakteri yapıcıdır ve sansasyon unsurlarından yoksundur.

Sendikaların rol ve ödevleri

«Kongrenin kanısına göre, halk ekonomisinin gelişmesiyle ilgili ödevlerin çözümünde sendikaların rolleri artırılmalı, devlet planlarının hazırlanmasına ve üretimin yönetilmesine daha aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır. Sosyalist yarışları daha fazla genişletmek, emekçiler arasında eğitim çalışmalarını iyileştirmek, emeğin örgütlenmesine ve işçilerle memurların yaşayış şartlarına daha fazla ilgi göstermek de sendikaların ödevidir» (SBKP XXIII. Kongresi kararlarından).

A. Kondratenko, kapitalist ülkelerin sendika yöneticileriyle yaptığı görüşmeleri sırasında, bunların, bazan, Sovyet sendikalarının «hiçbir hakka sahip olmadıklarından», işletme yönetmenlerinin destekleyicileri haline geldiklerinden söz ettiklerini söyledi.

Bütün Sovyet işletmelerinde olduğu gibi, «Skorohod» İşletmeler Birliğinde de «sendikalar komünizm okuludur» şeklindeki Leninci anlayış reel ve konkre bir muhtevaya sahiptir. Sendika örgütü, İşletmeler Birliğinin ekonomik faaliyetine ve kollektifin bütün yaşayışına aktif olarak katılmaktadır.

İşletme yönetimiyle işçiler arasındaki ilişkiler ve karşılıklı yükümlülükler, yönetimle sendika arasında her yıl imzalanan sözleşme gereğince ayarlanmaktadır. A. Kondratenko, sendikaların başlıca ödevlerinden birinin sosyalist yarışları örgütlemek, emekçileri komünizm idealleri ruhunda eğitmek olduğunu söyleyerek, şöyle devam etmiştir: «Bunun ne büyük bir ödev olduğunu belirtmek için sadece bir misal verelim: İşletmeler Birliğinde her ay 100 atölye ile 600 şube arasındaki yarışların bilânçosu yapılmaktadır, bunlardaki işçi sayısı 19 bindir. En iyi işçileri meydana çıkarmak, onları teşvik etmek, öncü işçilerin tecrübelerini yaymak gibi meselelerle sendika örgütü meşgul olmaktadır.

Sendikalar, normların kararlaştırılmasında, emeğin örgütlenmesinde ve ücretlerin tespitinde büyük bir rol oynamaktadırlar. Sendika komitesinin rızası alınmadan üretimde hiçbir yeni normun uygulanması mümkün değildir.

Şayet yeni tekniğin uygulanması dolayısıyla veya başka nedenlerle normların gözden geçirilmesi gerekirse, bu gibi sorunların atölyelerdeki sendika komitelerinde görüşülmesi şarttır.

İşletmeler Birliğinin iç düzen, rejim ve iş grafiği ile ilgili bütün tüzüklerinin sendika örgütü ile birlikte hazırlanması gereklidir. Meselâ işlet-

meler birliğinde haftada 5 gün çalışma düzenine geçilmeden önce, yeni iş grafiği tasarısı işçilerin yaptıkları toplantılarda incelenmiş ve bu münasebetle emekçiler birçok tekliflerde bulunmuşlardır. Bu tekliflerin genelştirilmesinden sonradır ki, grafik son şeklini almıştır.

Soru: Toplu sözleşmenin mahiyeti nedir, sözleşmede konre olarak hangi maddeler yer alır ve sözleşme nasıl yapılır?

A. Kondratenko, toplu sözleşmenin, işletme yönetimi ile emekçiler kolektifinin karşılıklı yükümlülüklerinin belirlendiği bir belge olduğunu, kolektif adına sendika komitesince her yılın başlarında imzalandığını söylemiştir.

Toplu sözleşmenin konre muhtevasına gelince, örneğin, «Skorohod» İşletmeler Birliğine ait alanı 8 bölümden ibarettir.

«Devlet plânı ve sosyalist yarışmanın gelişmesi» başlığını taşıyan ilk bölümde, işletme yönetimi ile sendikaların devlet planının yerine getirilmesi ve sosyalist yarışların genişletilmesiyle ilgili konre yükümlülükler belirtilmektedir.

Sözleşmenin II'inci bölümünde ücretler ve emek normları ele alınmaktadır. Bu bölümde işin cinsine ve işçinin vasfına göre saatlik tarife normları ortaya konmaktadır.

III. bölümde işletme yönetiminin işçilerin, mühendis-teknisyen ve memurların yetişmeleri ve vasıflarının yükseltilmesiyle ilgili konre yükümlülükler yer almaktadır.

Sözleşmenin IV. bölümü emek disipliniyle ilgilidir.

V. bölümde emeğin korunması sorunları söz konusudur. Bu bölümde işletme yönetiminin emek koşullarını, güvenlik tekniğini, iş elbiselerini v.s. iyileştirmek için almakla zorunlu olduğu birçok tedbirler sıralanmaktadır.

VI. bölümde işletme yönetiminin işçilere konut (mesken) sağlamak ve onarımını yaptırmak, toplumsal beslenme hizmetlerini iyileştirmek, sendika komitesinin de, alınan kararları kontrol etmekle ilgili yükümlülükleri belirtilmektedir.

VII. bölümde eğitim ve kültür çalışmalarının örgütlenmesi ile işletmede beden eğitimi ve sporun gelişmesine dair yükümlülükler yer almaktadır.

VIII. bölümde sözleşmenin belirli maddelerinin değiştirilmesi, gözden geçirilmesi v.s. ile ilgili usuller gösterilmektedir.

Toplu sözleşmenin hazırlanmasından önce (genel olarak yılın sonuna doğru) bütün atölyelerde işçi toplantıları düzenlenir. Bu toplantılarda evvelâ işletme yönetimi ile sendika temsilcileri geçmiş yılın sözleşmesindeki yükümlülüğün yerine getirilmesi konusunda hesap vermektedirler. İkinci olarak, bu toplantılarda ertesi yılın sözleşme tasarısı incelenmektedir. Bu münasebetle, işçiler tamamlamalar yapmakta, dileklerini söylemektedirler. Bunlar mutlaka gözönünde bulundurulur. Genel olarak «Skorohod» İşletmeler Birliğinde 300 kadar teklif ileri sürülmektedir. Toplantıda, toplu sözleşme tasarısını son defa olarak gözden geçiren ve onaylayan genel toplantıya katılacak delegeler seçilmektedir.

Atölyelerdeki komisyonlarla fabrika sendika komitesi, işletme yönetimiyle birlikte toplu sözleşmenin uygulanışını her gün kontrol ederler. Yılın ortalarına doğru da genel kontrol yapılır. İşçi toplantılarında işletme yönetimi ile sendikaların temsilcileri hesap verirler. Şayet kontrol sırasında, işletme yönetiminin sözleşmedeki bazı maddeleri yerine getirmedeği görülmüşse, bunun konre sebepleri açıklandıktan sonra, sendikaların isteği üzerine, kabahatlılar, maddi ve manevi cezalara çarptırılabilir. Fakat bu gibi haller çok seyrek. Genellikle, toplu sözleşmelerde yer alan yükümlülükler yerine getirilmektedir.

Soru: Sendikalarla işletme yönetimi arasında anlaşmazlıklar var mıdır?

A. Kondratenko pratik olarak sendikalarla işletme yönetimleri arasında prensip bakımından anlaşmazlıklar olmadığını belirtmiştir. Şayet işletme yönetimi ödevlerinden bir kısmını yerine getirmemezse, sendika sadece emekçilerin menfaatlerini savunmak olanağına değil, aynı zamanda geniş haklara da sahiptir. Meselâ 1968 yılında işletme yönetimi, emeğin korunmasıyla ilgili olarak toplu sözleşmede öngörülen bazı tedbirleri zamanında gerçekleştirilmemiştir. Sendika bu tedbirlerin gerçekleştirilmesini istedikten başka, yöneticilerden bazılarını maddi bakımdan cezalandırılmasında da ısrar etmiştir, bunlara prim verilmemiştir.

Anlaşmazlıklar ve görüş ayrılıkları en fazla işletme yönetimi ile ayrı ayrı emekçiler arasında görülmektedir. Bu gibi hallerde sendikalar işçilerin menfaatlerini savunmakta, ortaya çıkan anlaşmazlıkları objektif olarak incelemeye gayret etmekte ve bunları başarıyla çözmektedirler. Her atölyede, sendika örgütü ile işletme yönetimi temsilcilerinden kurulu emek anlaşmazlıkları komisyonları mevcuttur. Görüş ayrılıkları ortaya çıktığı zaman, bunlar atölye komisyonunda incelenir. Bu komisyonlarda anlaşmaya varılamazsa, işçiler, sorunu Fabrika Emek Anlaşmazlıkları Komisyonuna götürmek hakkına sahiptir. Ve eğer orada da anlaşmaya varılamazsa, sorun Fabrika Komitesinde ele alınır. Son başvurma yeri ise mahkemedir. Fakat, işçilerin mahkemeye başvurmaları gayet seyrek hallerdir.

P. Bolşova şunları eklemiştir: Toplu sözleşmenin şu veya bu maddesinin gerçekleştirilmemesinde suç, işletme yönetimine, şu veya bu yöneticiye ait olursa ve bunlar objektif nedenler ortaya koyamazlarsa, kendilerine karşı güvensizlik oyu kullanılması yolu tutulabilir. Yönetici toplu sözleşmeyi gerçekleştirmek istemezse, sözleşmede yazılı yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayamazsa kollektifin başında kalmaya devam edemez.

Soru: Sendika üyeliği işçiye neler sağlamaktadır?

Birkaç rakam açıklayacağını söyleyen A. Kondratenko şunları belirtmiştir: «Skorohod» İşletmeler Birliğinde bir işçinin yıllık sendika aidatı ortalama olarak 13 rubledir. Öte yandan her işçiye sosyal sigortalardan, her yıl, ek olarak, ortalama 130 ruble düşmektedir («Skorohod» işçilerinin ortalama aylık geliri 107 rubledir).

Sosyal sigorta paraları işletme tarafından ödenmekte ve bu paralar,

hastahane masraflarına, hâmilelik yardımına, dinlenme evlerine, sanator-
yumlara v.s. lere ayrılmaktadır.

İşletmeler Birliğinde her iki işçiden biri, yıllık izin alınca, sanatoryum-
larda, dinlenme evlerinde veya tedavi-korunma⁽¹⁾ yerlerinde dinlenmekte-
dirler. Sendika örgütlerince sağlanan dinlenme kartları ile yetinilmiyerek,
işletmeye ait dinlenme evleri açılmasına büyük bir önem verilmektedir.
Genel olarak dinlenme kartları emekçilere gayet ucuz, birçok hallerde ise
parasız verilmektedir.

Genç işçilerin eğitimi

Gençlerin emek ve ideoloji bakımından eğitilmesiyle ilgili olarak ortaya
çıkan sorunların son derecede önemli olduğunu, bu sorunların çözülmesi
için başlıca şartın ergin işçilerin daima gençlerin arasında bulunmaları
olduğunu söyleyen S. Vitçenko şunları belirtmiştir: «Biz yaşlıların, çağdaş
gençliği kötülmekten vazgeçmemizin zamanı gelmiştir. Bugünkü genç ku-
şaklar, baba ve dedelerinin çilesini çektikleri çetin hayat üniversitesini
bilmiyorlar. Aynı zamanda bugünkü gençlerin, evvelkilere kıyasla daha
okumuş, daha aydınlanmış olduğunu da gözönünde bulundurmak lâzımdır.
Bugünkü gençliğin siyaset ve kültür bakımından ufkı çok daha geniştir.

«Elektrosila»⁽²⁾ İşletmeler Birliğinde gençliğin eğitilmesiyle ilgili olarak
en elverişli şekil ve metodlar aranırken, genç işçilere yol göstericiler sağ-
lama hareketi geniş ölçüde gelişmiştir. Şimdi sayısı 300 kadar olan bu
gençlik yolgöstericileri zengin bir hayat ve emek tecrübesine sahip, genç-
leri seven, onlarla «uğraşmaya» hazır olan ve iç âlemlerini anlıyan kim-
selerdir ve çoğu komünisttir. Dört yıldan beri yolgöstericiler üzerinde
sistemli olarak çalışılmakta, Pedagoji Enstitüsünün en iyi öğretim üyeleri
kendilerine ayda iki defa pedagoji ve psikoloji dersleri vermektedir. İşlet-
meler Birliğinde 19 kişilik bir yolgöstericiler şurası meydana getirilmiştir
ve her yıl yolgöstericilere mahsus pedagoji konferansları düzenlenerek,
tecrübe değişimi yapılmaktadır.

S. Vitçenko altı yıldan beri «Elektrosila»da genç işçilere yolgöstericilik
ettiğini ve eşine az rastlanır bir ekibin yönetmeni olduğunu belirtmiştir.

(1) Tedavi-korunma yerleri işletmelere bağlı akşam dinlenme evleridir
ve işçiler buralarda doktor tavsiyesi ve kontrolü altında, iş günü sona
erince tedavi olmakta veya dinlenmektedirler. Bunlarda dinlenme kartları
özellikle kronik veya mesleki hastalıklardan şikâyetçi işçilere verilmektedir.
1967 yılında, Leningrad'daki 61 tedavi-korunma yerinde 27 bin işçi serbest
zamanlarında dinlenmiş veya tedavi olmuştur.

(2) «Simens» adlı Alman firmasının eski bir şubesi olan «Elektrosila»,
elektrik cihazları üretimi alanında dünyanın en büyük işletmelerinden biri-
dir. Halihazırda, dünyada ilk defa olarak bir milyon kilovat takatinde
jeneratörler üretimine başlamıştır.

Ekip üyelerinin ortalama yaşı 18'in üstünde değildir. Genel olarak 20–25 üyeli olan ekipte 18 yaşını aşanlar askere alınmakta, daha yüksek vasıfta işlere gitmekte, belirli bir kısmı ise öğrenimine devam etmektedir. Öyle ki, altı yılda ekipten 77 kişi gelip geçmiştir.

Hâlen ekipte 22 erkek ve bir genç kız bulunmakta, lise veya lise dengi okulları bitirenler hariç, ekibin bütün üyeleri işçi gençlere mahsus akşam okullarına devam etmektedir.

V. Alekseenko burjuva propagandasının, çeşitli kuşaklardan olan Sovyet vatandaşlarını birbirine düşürmeye, gençleri baba ve dedelerine cephe aldırma kalkıştığını belirtmiştir. Bunu yaparken de, bugünkü Sovyet gençliğinin, önceki kuşakları olgunlaştıran sınıf savaşı okulundan geçmemiş olmasından faydalanmaya çalışmaktadırlar.

V. Alekseenko devamla şöyle demiştir: «Biz gençler, gerçekten de başka koşullarda yetiştik. Baba ve dedelerimizin kaderinde rol oynayan Devrimin, Vatandaş Harbinin, Vatan Harbinin güçlüklerini görmedik. Bizden önceki kuşakların, uğrunda savaştıkları ve meydana getirdikleri toplum düzeninin havası içinde büyüdük. Bizler sosyalizmi, onun üstünlüklerini, ana sütü ile birlikte emdik. Bu düzen bizimdir. Biz bu düzenin daha da gelişmesi ve güçlenmesinin tam sorumluluğunu duymakta, omuzlarımızda taşımaktayız. Daha önceki kuşakların teslim ettikleri bayrak Sovyet gençliğinin güvenilebilir ellerindedir.

Sovyet gençlerini babalarıyla çatıştırmayı deneyen burjuva propagandasına gelince, V. Alekseenko'nun kanısına göre, burada iki şey-kuşaklar arasındaki karşılıklı ilişkiler ve eskinin yeni ile savaşı – birbirine karıştırılmaktadır. Hayat olduğu yerde durmuyor ve değerlerin birikim süreci devam ediyor. Bu süreç alelade olmadığı gibi, asla faydasız da değildir. Bu, eskinin yeniyle savaşıdır. Eski, hiçbir zaman hayattan kendi isteğiyle ayrılmamıştır. Fakat eski ile yeni arasındaki savaşı Sovyetlerde kuşaklar arasında bir anlaşmazlık diye göstermeye çalışmak, paradokstan başka bir şey değildir.

N. Arkina «Poligrafmaş» işletmesindeki komünist gençlik örgütünün çalışmaları üzerinde durarak şunları belirtmiştir: «İşletmelerdeki işçilerin yüzde 25'i gençtir ve aralarından yüzde 80'i Sovyetler Birliği Leninci Komünist Gençler Birliği' (LKGB) nin üyesidir. Bu üyelerin yüzde 70'i işçidir.

İşletmedeki LKGB örgütünün eylemleri geniş ve çeşitlidir. Örgüt, üyelerini işçi sınıfının devrimci gelenekleriyle enternasyonalist ruhta, vatanlarını, şehirlerini, işletmelerini seven insanlar olarak eğitmeye gayret ediyor. LKGB, çalışmalarında, işletmedeki gençlerin ilgi duydukları çeşitli şeyleri gözönüne alıyor, onların emeği, yaşayışı, öğrenimi ve dinlenmeleri ile ilgili sorunlarla uğraşiyor. Komünist gençlik örgütünün üyeleri işletmenin üretim hayatına aktif olarak katılıyor. Meselâ «Poligrafmaş» işletmesinde emek veriminin artırılmasını sağlayacak daimi rezervler araştırılmaktadır. Örgüt, bununla ilgili olarak, üyelerine şu ödevleri vermiştir: genç işçiler üretim

normlarını mutlaka yerine getirmelidirler; yüksek nitelikte ve ıskartasız mamuller üretmelidir; ihtisaslarını artırmalı, mesleki ustalıklarını yükseltmelidir; emek disiplinini geliştirmelidir; yeni tekniği en kısa sürede benimsemelidir; tasarruf için savaşmalıdır.

LKGB örgütü, bu görevleri başarıyla yerine getirebilmek için, sosyalist yarışları geniş ölçüde yaymak üzere gayretler serfediyor. Gençlerle çalışmalarda büyük önem taşıyan bir şekil de, genç işçilerin ihtisasını yükseltme hareketidir. Komünist gençlik örgütü 1968 yılında İşletmeler Birliği çapında düzenlediği yarışta «herkes yüksek mesleki ustalığa ulaşmalıdır» sloganını ortaya etmiştir.

Kadın işçilerin hakları

Sosyalizm kadınlara politik ve ekonomik eşitlik sağlamıştır. Ekim Devrimi sayesinde kadınlar yeni hayatın aktif birer unsuru haline gelmişlerdir... Her yerde – sanayide ve köy ekonomisinde, eğitim ve sağlık, bilim ve kültür alanlarında, yetişmekte olan kuşağın eğitilmesinde ve devlet yönetiminde – kadınlar komünizm kuruculuğunun ön saflarında yer almışlardır.» (SBKP Merkez Komitesinin, Büyük Ekim Devriminin 50. yıldönümü hazırlıklarıyla ilgili kararından)

Kadınların⁽¹⁾ işçi kolektiflerindeki durumu hakkında *L. Libina* konuşmuş, çalışmakta olduğu dokuma fabrikasındaki işçilerin çoğunluğunu kadınların meydana getirdiğini belirtmiştir. Bu işletmede bütün önemli görevler (fabrika müdürlüğü, baş mühendislik, parti örgütü sekreterliği, sendika komitesi başkanlığı) kadınlar tarafından yerine getirilmektedir. Erkeklerle eşit ücret hakkına sahip olan kadınlara ayrıca bazı imtiyazlar da tanınmıştır.

Mesela hâmilelik hallerinde kadınlara, doğumdan 56 gün önce paralı izin verilmekte, buna doğumdan sonra 56 gün daha ilâve edilmektedir.

(1) SSCB'de 1928 yılında halk ekonomisinde görev alan kadın işçi ve memurların sayısı 2,8 milyon iken, 1967'de 41 milyona ulaşmıştır. 1928'de işçi ve memurlar arasında kadınların oranı yüzde 28 olduğu halde, 1967'de yüzde 50'ye yükselmiştir. Devrimden önce Rusya'da emeğini satan kadınların yüzde 55'i kapitalistlere, büyük toprak sahiplerine ve memurlara hizmetçilik, yüzde 25'i köy ağaları ile büyük toprak sahiplerine ırgatlık etmekte, ancak yüzde 13'ü fabrika ve inşaatlarda çalışmakta, yüzde 4'ü ise eğitim ve sağlık alanlarında görevli bulunmaktaydı. 1966 yılında Sovyetler Birliği'nde bütün kadın işçi ve memurların yüzde 37'si sanayi ve inşaat, yüzde 28'i eğitim, sağlık ve bilim işletmelerinde görev almıştı. 1966 yılının sonlarına doğru, 1928 yılındakine kıyasla, halk ekonomisinde çalışan yüksek ve orta mesleki öğrenim görmüş kadınların sayısı 50 kat artarak 7,5 milyonu bulmuş, yani SSCB'deki diplomalı uzmanların yüzde 58'ini teşkil etmiştir.

Zor doğum yapanlar için bu süre 70 günü bulmaktadır. Bütün bu dört aylık izin süresince, annelere, ortalama ücretleri temeline dayanılarak, ücret ödenmektedir. Çocuklar bir yaşını tamamlayıncaya kadar, iş yerleri muhafaza edilmek suretiyle, annelere parasız izin hakkı da tanınmaktadır.

Bir süre öncesine kadar bütün çocukların yuvalara ve çocuk bahçelerine yerleştirilmesi gücü, fakat artık bütün çocuklara yer sağlanmıştır.⁽¹⁾ Çocuk bahçelerinde en yüksek aylık ücret 12,5 ruble, bütün günlüklerde 15 ruble, yuvalarda ise 10 ve 12 rubledir. En düşük ücretler yuvalarda 2,5 ruble, çocuk bahçelerinde ise 3 rubledir.

İşçi sınıfı ve aydınlar

Soru: Sovyetler Birliği'nde işçi sınıfı ile teknisyen aydınlar arasında kesin bir sınır mevcut mudur?

Bu soruyu cevaplandıran V. Alekseenko özetle şunları belirtmiştir: «Üretim güçlerinin bugünkü gelişme düzeyinde artık işçi sınıfı ile teknisyen aydınlar arasında kesin bir sınır yoktur. Meselâ bugün tornacılık mesleği oldukça yüksek bir genel öğretim düzeyi gerektirmektedir. Çalışmakta olduğum atölyeyi örnek alalım, bizim atölyede 7 sınıflı okulu bitirmiş işçilerin sayısı 10'dan fazla değildir. Diğerlerinin öğrenim durumu daha yüksektir.⁽²⁾ Zamanımızda gençler okumak istiyorlar. Netekim atölyedeki işçilerden 120'si işçi gençlere mahsus okullara, enstitülere ve teknik okullarına devam etmektedir.

N. Dief işçi olduğunu, teknik okulun dördüncü sınıfında okuduğunu ve teknisyen görevlisi olarak çalışmak hakkına sahip bulunduğunu belirtmiştir. Çalışmakta olduğu atölyede aşağı yukarı 260 genç işçi bulunmaktadır ki, bunların 30'u yüksek öğrenime, 16'sı teknik okullarına, 42'si ise işçi gençlere ait okullara devam etmektedir. Okumak isteyen herkes bu olanağa sahiptir. Biz bütün işçilerimizin öğrenimlerini, kültürel ve ideolojik düzeylerini yükseltmeleri, aydın kimseler olmaları için gayret sarfetmekteyiz.

Soru: Fabrikalarda çalışan emekçilerle kültür, sanat, edebiyat ve sinema alanlarında çalışanlar arasındaki karşılıklı ilişkiler nasıldır?

Bu soruyu cevaplandıran V. Volkof kültür ve sanat temsilcileriyle Leningrad işçi sınıfı arasında sıkı, kopmaz bağlar bulunduğunu belirtmiştir. Bu

(1) İşçi çocukları için ilk çocuk bahçesi 1917 yılında Petrograd'ta açılmıştır. 1967 yılına kadar Leningrad'ta 165 bin çocuğun yerleştirilebildiği 1.541 yuva ve çocuk bahçesi meydana getirilmiştir. Özellikle son yıllarda bunların inşaatı geniş ölçüde artmıştır.

(2) Daha 1939 yılında SSCB'nde 1.000 sanayi işçisinden 99'u orta ve yüksek tahsilli idi. 1959 da bunların oranı 1.000 de 451 e, 1967 de ise 594 e yükselmiştir.

bağlar, her şeyden önce, her iki tarafın da ortak dava olan komünizm kuruculuğunu hizmet etmelerinden, kültür ve sanat alanındaki aydınlardan çoğunun dünkü işçi ve köylü olmalarından doğmaktadır.

Leningrat'taki ressamlar, besteciler, yazarlar, sinemacılar birlikleri ile endüstri işletmeleri arasında çoktandır sıkı bağlar ve dostluklar meydana gelmiştir. Bunu, Leningrat'taki işletmelerin, ressamları, yazarları, bestecileri, artistleri sık sık ve seve seve misafir etmeleri de göstermektedir. Meselâ besteciler Baltık Fabrikasını muntazaman ziyaret etmekte, eylemlerinin bilânçosunu açıklamakta, atölyelerde işçilere konserler vermektedirler. «Kirof» Opera ve Bale Tiyatrosunun artistleri Amirallik Fabrikasını, Leningrat Filârmoni Orkestrası sanatçıları Kirof Fabrikasını v.s. her fırsatta ziyaret etmektedirler. Ressamlar, işletmelerde, fabrikaların kültür saraylarında ve kültür evlerinde sergiler açmaktadırlar. Ressam ve heykeltıraşlar, zaman zaman atölye ve stüdyolarında kabuller düzenlemekte ve işçilere, tamamlanmış veya üzerinde çalıştıkları eserleri göstermektedirler. Bu gibi vesilelerle tablolar veya heykeller hakkında heyecanlı tartışmalar olmaktadır.

Bu ilişkiler hem aydınlara, hem de işçi sınıfına faydalı oluyor. Sanatçılar, işçiler arasında kültürü, sanat zevkini yaymakta, işçi sınıfı ise aydınlara gerçekleri daha iyi anlamaları hususunda yardım etmektedir.

Bundan bir süre önce Leningrat'tan beş büyük işletme, şehirdeki bütün sanat ve kültür işçilerine kolektif bir mektupla çağrıda bulunarak, V.İ. Lenin'in doğumunun 100'üncü yıldönümü dolayısıyla devrimin önderine ve SSCB'inde komünizm kuruculuğu savaşına ait yeni eserler meydana getirmelerini istemişlerdir. İşletmeler, çeşitli alanlardaki en iyi eserlere verecekleri mükâfatları da açıklamışlardır. Bu çağrı sanatçı aydınlar arasında derin yankılar uyandırmıştır.

«Poligrafmaş» işletmesinin, Leninci Gençlik Örgütü Tiyatrosu ile samimi dostluk bağları kurduğunu bildiren *N. Arkina*, birçok işçinin, tiyatronun aktörleri tarafından yönetilen amatör sanat derneklerine devam ettiklerini belirtmiştir. İşçiler, tiyatrodaki bütün yeni eserlerin sahneye konuluşunda hazır bulunmakta ve aktörlerle birlikte bunların incelenmesine katılmaktadırlar.

V. Alekseenko, Ijorski işletmesinin «Lenfilm» stüdyosu ile sıkı ilişkiler kurduğunu, işçilerin son aylarda stüdyonun çevirdiği iki yeni filmi sinemalarda gösterilmeden önce seyrettiklerini ve düşüncelerini açıkladıklarını belirtmiştir.

III. Çalışma şartları, ücretler, dinlenme sorunları

Ekonomik reform işçilere neler sağlamıştır

N. Savinof çalışmakta olduğu Metal İşleme Fabrikasının⁽¹⁾ Leningrat'ta ekonomik reformu⁽²⁾ uygulayan ilk fabrikalardan biri olduğunu belirtmiştir. Bu işletme yeni sisteme göre çalışma alanında üç yıllık tecrübeye sahiptir.

Yeni biçimde çalışma devresi içinde işçilerin maddi durumunda köklü değişiklikler olmuş, ortalama maaş yüzde 17 oranında yükselmiştir. N. Savinof'un çalıştığı atölyede 1965 yılında bir işçinin ortalama maaşı 118 ruble iken 1967'de 128'e, 1968 yılının 10 ayı içinde ise 139 rubleye⁽³⁾ yükselmiştir. Bundan başka 1966 yılından beri işletmede yıllık bilançolar gözönünde bulundurularak, işçilere kollektif emeğin yıllık sonuçlarına göre prim verilmesine başlanmıştır. İşletme yönetimi, sendika örgütü ile işbirliği yaparak, bu primlerin işletmede aralıksız çalışma yıllarına ve işçinin ihtisasına göre tespit etmektedir. Prim, işçi maaşları tarifesine göre yüzde 50 ile yüzde 120 arasında değişmektedir. Meselâ orta vasıflı bir işçi işletmede 10 yıl veya daha fazla çalışmışsa, yıl sonunda ek ücret olarak 130–150 ruble almaktadır. Bu maddi mükâfatlar fonundan başka işletmede ayrıca sosyal-kültürel hizmetler ve konut inşaatı fonları ile, üretimi geliştirme fonu meydana getirilmiştir. İşletmenin sosyal-kültürel hizmetler fonu, meselâ 1967'de, 1965 yılındakine kıyasla 2 mislinden fazla artmıştır.

İşletmenin yeni çalışma koşullarını uygulamaya başlaması ile ilgili olarak üretimi geliştirme fonu 5 mislinden fazla artmıştır. Bu fona ayrılan paralar yeni tekniğin ve teknolojinin uygulanmasında kullanılmaktadır. Artık üretimin modernleştirilmesiyle ilgili birçok sorunları işletme kendi başına halletmektedir. Bu da, teknik ilerlemeyi hızlandırmak, emek veriminin artış tempolarını yükseltmek imkânını vermektedir ki, bu yükseliş 1968

(1) Leningrat'taki «SBKP XXII Kongresi» Metal İşleme Fabrikası, kazan, su ve gaz türbinleri üretimi alanında dünyanın en büyük işletmesidir. Yalnız son 5 yıllık plan döneminde toplam gücü 40.808 bin kilovatlık (Fransada'ki tüm elektrik santrallerinin gücünden fazla) türbinler imal edecektir.

(2) SSCB'nde ekonomik reform, SBKP Merkez Komitesinin Eylül (1965) Plenumunun (genel toplantısının) kararı üzerine, 1966 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Yeni ekonomik reformun SSCB'nde toplam sanayi üretiminin yüzde 72'sinden fazlasını sağlayan 27 bin sanayi işletmesinde uygulanmasına geçilmiştir.

(3) Halk ekonomisi alanında çalışan işçi ve memurların aylık ortalama kazancı 1960 yılında 80,1 ruble, 1965'te 95,6 ruble, 1967'de ise 103,4 ruble idi. 1968 yılında işçi ve memurların ortalama maaşları 1967'ye kıyasla yüzde 7,5 oranında artarak 112,5 rubleye yükselmiştir.

yılının 10 ayı içinde yüzde 11'i bulmuş, bu sayede ücretlerde de yüzde 8,9 oranında bir artış mümkün olmuştur. Dolayısıyla üretimi geliştirme fonu da, aslında, işçilerin maddi refahlarının yükselmesine hizmet etmektedir.

Ekonomik reform, işçilerin psikolojisi, çalıştıkları işletmenin sahibi oldukları duyusunun kuvvetlenmesi, işletmelerine ve birbirlerine karşı tutumları üzerine iyi etkilerde bulunmuştur. İşçilerin emeğe karşı duydukları manevi ilginin çeşitli belirtileri bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Bir kere yeni çalışma şartlarının uygulanmasıyla işçiler, ekipler, atölyeler ve şubeler arasında sosyalist yarışları geliştirmek için yeni teşvik olanakları meydana gelmiştir. İşletmede özellikle komünist emek yarışları geniş ölçüde gelişmektedir. 1968 yılında işçilerimizin yüzde 70'inden fazlası bu yarışlara katılmış, komünist emek alanında öncü işçi ünvanını kazanmak için gayret sarfetmişlerdir.

İkinci olarak işçilerin öğrenim yapma ve özellikle ekonomi öğrenimi yapma arzuları belirli bir şekilde artmıştır. İşletme yönetimi ile parti ve sendika örgütleri işletmede ekonomik bilimler okutan geniş bir dernekler ve kurslar ağı meydana getirmişlerdir.

İşçilerin işletmenin faaliyetiyle ilgilerinin artmasına yol açan yeni sistem, emek gücünün yer değiştirmesinin azalmasını sağlamıştır. 1968 yılının 10 ayını gözönünde bulurdursak, işletmeyi kendi istekleriyle terkeden işçilerin sayısında, 1966 yılının aynı devresine kıyasla, yüzde 20 oranında azalma olduğunu görürüz.

P. Bolşakof «Svetlina» adlı İşletmeler Birliği kolektifinin 1967 yılının başından beri yeni planlama ve ekonomik teşvik sistemine göre çalıştığını belirtmiştir. İlk tecrübeler, yeni sistemin, devlet için olduğu kadar, kolektif ve ayrı ayrı emekçiler için de elverişli olduğunu göstermiştir.

1967 çalışmaları sonucunda, 1967 yılında işçilere ve memurlara maddi teşvik fonundan 1 milyon 58 bin ruble mükâfat dağıtılmış, her emekçiye aşağı yukarı 50 ruble verilmiştir. Oysa 1966'da işletmenin teşvik fonundan işçilere sadece 16 bin ruble dağıtılmıştır. İşçi ücretlerine gelince, 1967 yılındaki artış yüzde 7,6'yı bulurken, 1968'in on ayında işçilerin ortalama maaşı yüzde 14 oranında artmıştır.

İşletmenin genel çalışması sonucunda dağıtılan mükâfatlardan, işletmede aralık vermeden bir ay çalışmış olan her işçi faydalanmış, mükâfat oranları hizmet yıllarına göre ayarlanmıştır. Dolayısıyla işletmede 10–15 yıl çalışmış olan işçiler, 1 ilâ 3 yıl çalışmış olanlara kıyasla iki kat fazla mükâfat almışlardır. Makinelerde çalışan işçilerin mükâfatları bütün diğer işçilerinkine kıyasla yüzde 50 fazla olmuştur.

Emek veriminin iş bulma sorunu üzerindeki etkileri

P. Bolşakof Leningrat'ta iş bulabilme diye bir sorunun söz konusu olmadığını belirtmiştir. Aksine, işgücü yetiştiriyor. Bu sebepten, emek veriminin artması ve üretim alanlarının değişmesi dolayısıyla açıkta kalan işçiler,

genel olarak, kendi işletmelerinin çerçevesi içinde, başka iş alanlarına naklediliyor. Bu gibi işçilerin yeniden vasıflı işçi haline gelebilmeleriyle ilgili tedbirler (gerekli görüldüğü takdirde) peşinen alınıyor. İşgücünün dağıtımında güçlükler de ortaya çıkıyor. «Svetlina» İşletmeler Birliğinde montajcı bulmak çok kolay, fakat temizlik işçileri kadrosunu tamamlamak çok güç. Bu sebepten ağır ve ilgi çekmeyen iş çeşitlerinin makineleştirilmesi sorunu yöneticileri bir hayli düşündürüyor.

A. Kondratenko, işçilerin başka işlere nakillerinin herkesin isteğine göre yapıldığını ve İş Kanununa titizlikle uyulduğunu eklemiştir. Şayet üretim çeşitlerinin değişmesi veya üretimin modernleştirilmesi dolayısıyla işçilerin bir kısmı açıkta kalırsa, işletme yönetimi kendilerini aynı ücretle başka işlere tayin etmek ve işçilere, çalışma şartlarının değişeceğini peşinen söylemek zorundadır. İşçi razı olmaz ve işletmeden ayrılmak isterse, kendisine gerekli yardım yapılır ve başka bir iş yerine gider.

Soru: Primler maaş fonu çerçevesine girer mi, kimlere prim verileceğini ve ne kadar verileceğini kim kararlaştırır?

P. Bolşako primlerin maaş fonuna girmediğini, işletmenin kâr bilânçosu yapıldıktan sonra meydana gelen maddi mükâfatlar fonuna dahil bulunduğunu belirtmiştir. Prim dağıtımının üç şekli vardır: birincisi, atölye şefinin, sendika ile işbirliği halinde, her ay, plânda tespit edilen fondan dağıttığı primler, ikincisi, çok önemli ödevlerin, yapılması, yenilik teklifleri v.s. ile ilgili olarak dağıtılan primler; üçüncüsü, ise yıllık bilânçodan sonra kararlaştırılan primler. Maddi mükâfatlar fonu ile sosyal-kültürel hizmetler fonlarının kullanılışı sendika komitesinin kontrolü altındadır. Bu örgütün rızası olmadıkça işletme yönetimi kimseye para veremez.

N. Savinof işinde herhangi bir hataya yapanların, disiplini çiğniyenlerin ve iskarta mamul çıkaranların primden mahrum edildiğini, fakat işletme yönetiminin bunu ancak sendika örgütünün rızası ile yapabildiğini belirtmiştir.

T. Abuşkeviç bir işçi primden mahrum olacaksa, bunun peşinen kendisine açıklandığını ve nedenlerinin de gösterildiğini eklemiştir.

Soru: Meslek ve iş yeri değiştirmenin, işçinin maddi durumu üzerindeki etkisi nedir? Bu etki, özellikle, işçi, yeni iş yerinde derhal normunu dolduramadığı veya daha evvelki maaşını alamadığı takdirde nasıldır?

T. Abuşkeviç kendi hayatından bir örnek vermiştir. Çalışmakta olduğu fabrikaya yeni makineler verilmiştir. Kendisine bu makinelerden birinde çalışması teklif edilmiştir. Yeni makinelere alışma devresinde, beş ay süreyle, işçilere daha evvelki ortalama aylık ücretleri ödenmiştir. Hâlen kendisi yeni makinede rahat çalışmakta ve eskisinden az değil, fazla kazanmaktadır.

A. Reşetilo yönettiği ekip üyelerinin topunun birden, ihtisaslarına bakılmaksızın, aynı ücret tarifesine göre çalıştıklarını belirtmiştir. Betoncular, sıvacılar, vinç makinistleri birbirlerinin işini yapabilecek durumdadırlar.

Ekibe yeni bir işçi gelince, ekip için lüzumlu olan bütün işleri ve güvenlik tekniğini öğrenmesi gereklidir. Bütün bunları öğrenmedikçe yeni işçinin ücreti, ayda 170–180 ruble kazanan diğerlerine kıyasla 20 ruble noksanıdır. Oysa ekipte betoncuların değil, duvarcılarının bulunduğu devrede maaşlar 60–70 ruble arasındaydı. Yapı işlerinde yeni teknolojinin uygulanmasına başladıktan sonra emek verimi kesin olarak artmış ve ücretler de yükselmiştir.

Soru: İşçiler, çalıştıkları işletmedeki emek veriminin başka ülkelerdeki benzer işletmelere kıyasla ne ölçüde olduğunu biliyorlar mı?

A. Kondratenko, sadece mühendis-teknisyen kadrolarının değil, birçok işçilerin de yabancı ülkelerdeki teknik yenilikleri, yeni çalışma metodlarını muntazam izlediklerini belirtmiştir. İşletme yönetmenleri, parti örgütleri ve sendikalar yabancı memleketlerdeki ilerici tecrübeleri konferanslar, dersler ve gazeteler aracılığı ile herkese yaymak için gayret etmektedir. Bunun yanı sıra yabancı ülkelerdeki işletmelerle doğrudan temaslar da mevcuttur. «Skorohod» Ayakkabı İşletmeleri Birliği 10 seneden fazla bir zamandır Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti'ndeki «Svit» Fabrikası ile yarışmaktadır. İki işletme işçileri arasında karşılıklı ziyaretler yapılmakta, ayrı ayrı atölyeler ve ekipler bile birbirleriyle yarışmaktadır. «Svit» Fabrikasını gezen işçiler oradaki emek veriminin ölçüsünü biliyorlar. «Skorohod» işçilerinden heyetler Polonya ile Macaristanı da ziyaret etmişlerdir. Bu gibi ziyaretler tecrübe değişimi bakımından olduğu kadar, emek veriminin artırılması ve kalitenin iyileştirilmesi bakımından da faydalıdır. Bizde mamullerin kalitesi bakımından henüz herşey yolunda gitmediği için, yabancı ülkelerin tecrübelerini gözönünde bulundurmaya gayret ediyoruz.

G. Ivanko 1967 yılında Almanya Demokratik Cumhuriyeti'ni ziyaret ettiğini belirtmiştir. Bu münasebetle Leningratlı işçilerle Alman işçileri torna çalışmalarıyla ilgili tecrübe değişimi yapmışlardır. Bu durumda G. Ivanko, Almanya Demokratik Cumhuriyeti'nde kendi ihtisas kolundaki bir işçinin emek veriminin düzeyini bilmektedir.

V. Sementsof torna makineleri imal eden «Sverdlof» İşletmeler Birliği işçilerinin donatım montajı için sık sık yabancı ülkelere gittiklerini söylemiştir. Gayet tabii ki, daimi olarak yabancı ülkelerdeki benzer işletmelerin emek verimi değerlendirilmekte, fikirler ortaya atılmaktadır. İşletmeler Birliği, Almanya Demokratik Cumhuriyeti'ndeki benzer işletmelerden biriyle bağlar kurmuştur. Dostların tecrübeleri emek veriminin artmasına yardım etmektedir.

N. Vasil'ef 1967 yılında Kanada'da gördüklerini anlatmıştır. Kanısına göre Kanada'da, emeğin entanzif olması bakımından, emek verimi SSCB'ne kıyasla biraz daha yüksektir. Meselâ bir bira fabrikasında çalışan bir manevra işçisinin emek verimi Sovyet işçisinininkinden yüksektir; fakat kanısına göre, hiçbir Sovyet manevra işçisi orada çalışmayı arzu etmez, çünkü bu kadar entanzif çalışma ancak sağlığa zarar verme pahasına mümkündür. Sovyet işçileri meselâ ABD'nde emek veriminin SSCB'nde-

kine kıyasla nerdeyse iki kat yüksek olduğunu biliyorlar. Ama bunun sadece makineleşmenin artırılmasıyla değil, işçilerin ağır yükler altına girmesiyle gerçekleştirildiği meydandadır.

Yarış, hareket sağlıyan güctür

Sovyetler Birliği'nde «Yarış» kelimesi burjuva ülkelerinde çok kadar yaygın olan «rekabet» deyimini çoktan ortadan kaldırmıştır. Sosyalizmdeki yarış, kapitalist dünyadaki rekabetten farklıdır, herkesin herkese karşı savaş yürütmesi anlamını taşımaz. Yarış emekçilerin ve kollektiflerin yaratıcı kabiliyetlerini nitelik bakımından yeni bir biçimde ortaya koymalarıdır ve sosyalizmde hareket sağlıyan bir güctür.

Yarışlar ilk defa Leningrat'taki «Krasnıy Vıyborjets» fabrikasında doğmuştur. Bu konuda A. Belskiy ayrıntılı olarak açıklamalarda bulunarak şunları söylemiştir: «5 Mart 1929 da «Krasnıy Vıyborjets» işçileri, Pravda gazetesinin aracılığı ile, Sovyetler Birliği işçilerini yarışa davet ettiler. Bu çağrı çok geniş yankılar uyandırdı. Bütün ülkedeki fabrikalarda «Krasnıy Vıyborjets» işçilerinin çağırısı görüşüldü ve kabul edildi. 15 Mart 1929 günü, boru atölyesinde, Mihail Putin tarafından yönetilen ekip, tarihte ilk defa olarak, sosyalist yarış sözleşmesini imzaladı. Ertesi yıllar sosyalist yarış yeni yeni biçimlerle gelişmeye başladı. 1930 devresinin başlarında «Krasnıy Vıyborjets»te hamlecı ekipler meydana getirme ve tespit edilen planları aşma denemesi yapıldı. 1950 yılında döküm ekibi yönetmeni İyagin bakır madeni döküm işini süratlendirme teşebbüsünde bulundu. Çalışma arkadaşları Podmostkof ise bu konuda bir tez yazan ve savunan ilk Leningratlı işçi oldu. Podmostkofun incelemeleri sayesinde yılda 100 ton bakır tasarruf edilmeye başlandı. Bir yıl sonra da Vanyukof'un ekibi, emek veriminin artırılmasıyla ilgili ekip hazırlanması teşebbüsünü ortaya attı.

Şimdi sosyalist yarışın yüksek şekli olan komünist emek hareketi uygulanmakta ve buna «Krasnıy Vıyborjets» işletmesinde işçilerin büyük çoğunluğu katılmaktadır. Leningrat'taki ilk komünist emek ekiplerinden biri işletmenin boru atölyesinde çalışan Nikolay Voronin'in ekibi olmuştur. O zamandan beri 10 yıl geçmiş bulunuyor. Şimdi yarışa katılanların karşısında, Lenin'in doğumunun yüzüncü yıldönümü şerefine yarışma ödevi durmaktadır. Bununla ilgili olarak A. Belskiy: «En yakın amacımız, ekibin beş yıllık planın yerine getirilmesiyle ilgili görevini, Lenin jubilesine, yani 1970 yılının Nisan ayına kadar tamamlamaktır» demiştir.

N. İlyuşin emek veriminin artırılması ve ekipler arasındaki yarışın başlarını olması için herkesin mesleğine en yakın alanlarda ihtisas yapmasının şart olduğunu belirtmiş, sosyalist yarış fikrinin yayılmasıyla ilgili Leninci prensibin önemi üzerinde durarak, yarış sonuçları bilânçosunun zamanında yapılması ve sonuçların bütün işçilere duyurulması gereğine işaret etmiştir. Meselâ «Karl Marks» İşletmesinde yarışın manevi bakımdan teşviki

için şeref levhalarında en iyi işçilerin resimleri yer almaktadır. Öte yandan üretimdeki öncü işçilerin adları işletmeye ait günlük talimatlarda geçmektedir. Bundan başka birçok hamleci işçilere, Bakanlığın, Sendikalar Merkez Konseyinin şeref diplomaları verilmektedir. En iyi işçiler ise devlet mükâfatları ve «sosyalist emek kahramanı» ünvanı ile taltif edilmektedir. Sosyalist yarıştaki başarılar bakımından önde yer alan kollektiflere geçici bayrak verilmektedir. «Karl Marks» işletmesi üç aylık üretim devrelerinde, beş defadır, Bakanlık çapındaki yarışmada başta gelmekte ve SSCB Bakanlar Kurulu ile Sendikalar Merkez Konseyinin geçici bayrağını muhafaza etmektedir. İşletmelere devlet nişanı verilmesi usulü de uygulanmaktadır. Leningrat'ta devlet nişanına sahip 50'den fazla işletme vardır. Bütün bunlar yarışların gelişmesinde elverişli bir manevi hava yaratmaktadır.

A. Abuşkeviç sosyalist yarışın, işçilerin atölye ve işletmeleriyle gururlanmaları için önemli bir kaynak ve teşvik olduğunu belirtmiştir. Üretimde, önce yarışta galip, komünist emekte hamleci olan işçi, kollektifte en fazla saygı gören kimsedir. «Krasnoe Znamya» Fâbricasında bu gibi ünvanları 2.000 kişi taşımakta ve 8.000 işçiyle memur bu uğurda savaş yürütmektedir.

R. Vistupova, üyesi bulunduğu ekibin dört yıldır ardarda «komünist emek ekibi» ünvanını kazandığını belirtmiştir. 1968 yılının başında her zaman olduğu gibi yıllık planı teslim alan ekip, dikkatle inceleyip, sahip olduğu olanaklara göre değerlendirdikten sonra, fazlasıyla yerine getirmeyi vadedmiş, yani Sovyetler Birliği'ndeki deyişle, sosyalist vaatte bulunmuştur. Planda ekibin her ay 8.000 fotoğraf makinesi hazırlaması gerektiği tespit edilmiştir. Sosyalist vaatte ise planın yüzde 2 oranında artırılacağı belirtilmiştir. Ekip bu artışı kararlaştırmış, tabii olarak, işçilerin daha fazla güc sarfetmelerini değil, tekniği ve örgütlemeyi geliştirmeyi gözönünde bulundurmıştır. Çünkü bazı işlerin makileleştirilebileceği ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra üretim araç ve âletlerinin geliştirilmesi de mümkün görülmüştür. Ekip, bütün üyelerinin fotoğraf makinesi yapımında gerekli olan tüm işleri benimseyebileceği ve her an birbirinin yerini doldurabileceği sonucuna varmıştır. Şimdiki durumda ekibin 17 üyesinden sadece biri bütün teknolojiyi öğrenmemiş durumdadır.

Ekip, vaatlerini başarıyla yerine getirmektedir. 1968 yılının 10 ayında plân fazlası olarak 1.800 fotoğraf makinesi yapılmıştır. Atölyenin sendika komitesi her ay yarışın bilânçosunu bildirmektedir. En iyi ekip olarak kabul edilen ekibe geçici bayrak ve işçilere ücretlerinin %10'u oranında para mükâfatı verilmiştir. Bu mükâfatlar atölyenin maddi teşvikler fonundan ödenmektedir. Teşvik şekilleri çeşitlidir. Meselâ en iyi ekibe Moskova, Kiyef, Riga, Tallin gibi şehirleri ziyaret için indirmeli turist kartları verilir.

- (1) Şehir ve bölgedeki işçiler arasında halen 104 sosyalist emek kahramanı vardır. 14 kişi Lenin ve devlet mükâfatı kazanmıştır. Bin emekçi de devlet nişanlarıyla taltif edilmiştir.

Ekibe «Oktobrin 50'inci yıldönümü ekibi» ünvanı verildiği zaman, üyelere, ücretlerinin yüzde 20'si oranında para mükâfatından başka, şeref diplomaları da dağıtılmış ve isimleri işletmenin şeref levhasında yer almıştır. Bu ise büyük bir şereftir ve buna erişenler için son derecede değerlidir. Bununla beraber atölyedeki ekipler yarışı kaybedince darılmazlar. Çünkü Sovyetler Birliği'nde rekabet yoktur. Bütün yarışlar ortak amaç uğrunda yapılmaktadır ve herkes kendi işletmesinin bütün halinde daha iyi çalışmasına aynı ölçüde önem vermektedir.

Yenilikçi işçiler

N. Vasilef işçiler tarafından gerçekleştirilen yeniliklerin ve işçi icatlarının emek veriminin yükselmesinde kaynak rolünü oynadığını belirtmiştir. Halen Leningrat'ta⁽¹⁾ yenilikler ve icatlarla uğraşan işçiler şu vaatte bulunuyorlar: 1970 yılı sonuna kadar yenilik ve icatlarla ilgili tekliflerimizin uygulanmasıyla en az 2.425 milyon ruble tasarruf mümkün olacaktır.

N. Vasilef, çalıştığı işletmede Icatlar Şurası Başkanlığını yapmaktadır. Şura, yenilikçilerin tekliflerini incelemekte, öncülerin tecrübelerini yaymakta ve bunların üretiminde süratle uygulanması için yardımda bulunmaktadır. 1968 yılının 10 ayında «Vibrator» işletmesi 14 icat ile 333 yenilik teklifini uygulamış ve bunun sonucunda şimdiye kadar 210.000 ruble tasarruf sağlanmıştır. Yenilik ve icatlarla uğraşanlar manevi bakımdan olduğu gibi, maddi bakımdan da mükâfatlandırılmakta, yenilik ve icatlarının uygulanması dolayısıyla kendilerine önemli ölçüde para mükâfatı verilmektedir.

A. Çuef «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinde Maynhaymlı işçilerle yapılan görüşmeyi okuduğunu ve Federal Almanya Cumhuriyeti'nde işçilerin yenilikler karşısında olumsuz davrandıklarını öğrendiğini belirtmiştir. Bu olumsuz tutum yeni tekniğin ve yeni çalışma metodlarının uygulanmasından sonra çoğunun işsiz kalmasından veya ücretlerinin azaltılmasından ileri gelmektedir. SSCB'nde ise durum başkadır, yenilik ve icatlarla uğraşanlar saygı görürler. Şu veya bu modern âletin, cihazın veya çalışma metodunun uygulanmasından sonra genel olarak ücretlerde belirli bir artış olmaktadır. Bundan bir süre önce Baltık İşletmesinde iskarta mal çıkarmayı tamamiyle önleyen yeni bir kesme âleti uygulanmıştır. Evvelce bir saat süren bu ameliye şimdi 20 dakikada tamamlanmaktadır. Bunun sonucunda gayet tabii olarak söz konusu ameliyenin normu yükselmiştir, fakat bundan kimse zarar görmemiştir. Çünkü emek hafiflediği gibi ücretler de 150'den 170 rubleye çıkmıştır.

(1) Leningradda yenilik ve icatlarla uğraşanların sayısı 100.000'den fazladır. Her yıl üretimin geliştirilmesiyle ilgili 200.000 kadar teklif yapılmaktadır. SSCB'nde yenilik ve icatlarla meşgul olanların sayısı 3.000.000'u bulmuştur ve bir yıl içinde bunlar 4.000.000 teklifte bulunmuşlardır. Bu tekliflerin uygulanması sonucunda yılda hemen hemen 2-3 milyar ruble tasarruf yapılmaktadır.

Aile bütçesi

V. Morozova, kendi ailesinin kuruluşu bakımından olduğu kadar, geliri bakımından da tipik bir işçi ailesi sayılabileceğini belirtmiştir. Kocasını bir proje enstitüsünde çalışmaktadır. İki çocuğu okula gitmektedir, ve tabii, öğrenimleri parasızdır. Kocasını ayda 160 ruble, kendisi de 90 ile 115 ruble arasında ücret almaktadır. Dolayısıyla ailenin aylık geliri 250–260 rubledir. Aile konforlu bir apartıman dairesinde oturmakta, ayda 3,7 ruble⁽¹⁾ kira ödemektedir. Havagazı ve elektrik de ucuzdur. Aylık gaz masrafı nüfus başına 15 kopeyk, elektriğin kilovatı 4 kopeyktir. Ailenin aylık yiyecek masrafı 130–140 ruble arasındadır. Çocuklara okulda her gün sıcak kahvaltı verilmektedir ve bu, ayda 7 ruble 60 kopeyk tutmaktadır. Karı koca haftada iki gün serbest olduklarından, ailenin dinlenme olanakları iyidir. V. Morozova, işletmedeki sendika örgütünden dinlenme evleri için kart almaktadır. İşletmede çalışanlar arzu ettikleri takdirde yaz günleri bedava otobüsle ava, balık tutmaya, çilek veya mantar toplamaya gidebilmektedirler. Karı koca her yaz ödenmiş izin almakta, çocuklar çocuk kamplarında dinlenmektedir.

T. Abuşkeviç, bir işçi ailesi gelirinin, ücretlerin yanı sıra, toplumsal hizmetlere mahsus fonların katımıyla meydana geldiğini kanıslındadır. Meselâ kendi oğlu okula devam etmekte, kızı kreşte kalmaktadır. Kendisi kreşe yılda 150 ruble vermekte, geri kalan 250 rubleyi ise devlet ödemektedir. Daha az ücret alan işçiler kreş için yılda sadece 48 ruble ödemekte, gerekli paranın geri kalan kısmını devlet vermektedir. T. Abuşkeviç, Akşam Teknik Okuluna devam etmekte, bununla ilgili masrafı devlet görmektedir. Çalışmakta olduğu fabrika kendisine haftada bir gün ödenmiş izin hakkı tanımakta, imtihan devrelerinde ise ders çalışması için izin vermektedir. Oğlu yaz günleri kampta kalmaktadır ki, bunun ücreti 60–70 rubledir. Fakat kendisi bunun ancak 9 rublesini ödemektedir. Bir kısım işçi çocuklarına kamplarda parasız dinlenme imkânı verilmektedir. Kızı yaz günlerinde dinlenme evine gider. Bu amaçla devlet 35–46 ruble öder, ana-babalar ise sadece 12,5⁽²⁾ ruble verirler.

İşçi hastalanınca, 8 yıl çalışmışsa veya malûl ise maaşının yüzde 100'ünü, 5–8 yıl çalışmışsa yüzde 80'ini, 3–5 yıl çalışmışsa yahut henüz ergin değilse yüzde 60'ını, çalışması üç yılı aşmamışsa yüzde 50'sini alır.

T. Abuşkeviç'in aylık bütçesi şöyledir: kendi ücreti 160 ruble, kocasının ücreti 200 ruble, annesinin emekli maaşı 30 ruble, toplam: 390 ruble. T. Abuşkeviç'in hesabına göre, toplumsal hizmetler fonundan (kreşte ücret fazlası, oğlunun öğretim masrafı, dinlenmeler) ailesinin payına düşen

(1) SSCB vatandaşları tarafından ödenen kira bedeli, konutların onarımı için harcanan paraların üçte birini teşkil eder, masrafların üçte ikisi devlet tarafından karşılanır.

(2) SSCB toplumsal hizmetler fonlarından 1940 yılında insan başına ortalama 24 ruble, 1960'ta 127 ruble, 1967 yılında ise 209 ruble düşmüştür.

para ayda 40 rubledir. Ailenin giderlerine gelince: 35 ruble vergiler, 13 ruble kira ve belediye hizmetleri, 12,5 ruble kızının kreş ücreti, 330 ruble yiyecek, giyecek, çeşitli hizmetler, tasarruf v.s.

Serbest zamanın kullanılması

G. Ivanko'ya göre haftada iki serbest gün sistemine geçileli beri dinlenme⁽¹⁾ işlerini örgütleme sorunu eskisinden daha büyük bir önem kazanmıştır. Oturmakta olduğu semtte bu işlerle, özel olarak kurulan ve 12 üyesi bulunan bir şura uğraşmaktadır. Bu şura emekçilerin kültür şartları içinde dinlenebilmesini sağlayacak tedbirler almaktadır. Sempte iç ve dış politik durumla, edebiyatla v.s. ilgili konferanslar verilen bir dernek kurulmuştur. Ayrıca amatör grupların iştirakiyle konserler verilmektedir. Ana-babalarla öğretmenler toplanarak, öğretmenler eğitim meseleleriyle ilgili tecrübe ve düşüncelerini açıklamaktadırlar.

Sempte çocuklar için hokey ve patinaj, fotoğrafçılık, oyuncak, model v.s. dernekleri açılmıştır. Yaz günleri şehirde kalan çocuklar için, spor şubeleri bulunan çocuk kampı açılmaktadır.

G. Borin «Elektroaparât» işletmesinde birçok işçinin spora meraklı olduğunu belirtmiştir. İşletmede spor işleriyle uğraşan bir şura vardır. Şura, işçilerin sağlığını geliştirmeyi ve dinlenmeleri için elverişli koşullar sağlamayı amaç edinmiştir. Hâlen işletmede her üç işçiden biri sporla uğraşmakta⁽²⁾ ve sporun emeğe büyük yardımı olmaktadır. G. Borin'e göre komünist emek ekiplerinden 15'nin sporcular tarafından yönetilmesi rastgele değildir. Bazı işçiler sadece spor yapmakla kalmayıp, başkalarına antrenörlük de etmektedir ve bunların sayısı 16'yı bulmaktadır. Şimdi yaşlı işçileri hastalıklara karşı koruyacak beden eğitimi şekillerine büyük bir önem verilmektedir ve bu amaçla özel gruplar meydana getirilmiştir.

Serbest zamanlarında müzikle uğraştığını belirten R. Polyakof, 15 yıldan beri Viborsk kültür sarayına⁽³⁾ devam ettiğini söylemiştir. Bu kültür merkezinde II stüdyo ve amatör kolektif vardır. Bunların üyeleri, 18–80 yaş arasında olmak üzere, 300'den fazladır ve yarısından çoğu işçidir. Amatör kolektiflerine para ödenmediği gibi, bu kolektiflerin üyeleri kendi işletmelerindeki müzik, tiyatro ve dans ekiplerini para almadan yönetmektedirler.

(1) Leningrat'ta kültür şartları içinde birçok dinlenme olanakları vardır. Şehirde 17 profesyonel ve 13 amatör tiyatro topluluğu bulunmaktadır. Ayrıca 19 amatör halk müziği kolektifi, 305 sinema, 131 halk üniversitesi, 45 müze, 2.375 kütüphane, 14 büyük park, 14 stadyum ve spor salonu mevcuttur.

(2) Leningrat'ta 1.600'den fazla beden eğitimi (fizik-kültür) kolektifi vardır ve bunların üye sayısı, aşağı yukarı bir milyondur.

(3) Leningrat'ta emekçilerin serbest zamanlarını geçirebilecekleri 200 kadar kulüp vardır ki, bunların 12'si kültür sarayıdır.

IV. Gelecek nasıl olacaktır?

Kollektifin toplumsal gelişmesinin planlanması

O. Gabarof işçilerin çalışma ve dinlenme koşullarının iyileştirilmesi uğrındaki gayretlerin, bugün Leningrat'taki işletmelerin hayatında yepyeni bir şey olan toplumsal planlamaya⁽¹⁾ yol açtığını belirtmiştir. Bu ise, işletme kollektifinin karşı karşıya geldiği bütün sorunların dikkatle incelemesini gerektirmektedir. Bu sorunların hepsini saymak güçse de, aralarından bazılarını sıralayabiliriz. Meselâ işçilerin genel öğrenim ve kültürel seviyelerini yükseltmek; kadroları seçmek, elde tutmak ve eğitmek; dinlenme olanaklarını sağlamak; emek ve yaşama koşullarını aralıksız iyileştirmek; emeğin örgütlenmesinin psiko-fizyolojik yönü ve kollektifte karşılıklı ilişkiler; emekçilerin kültürel ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması ve kişinin çok taraflı gelişmesinin sağlanması v.s. bu sorunlardandır. Bilimsel incelemeler şunu göstermiştir ki, emeğin muhtevası yavaş yavaş değişmekte, işçiler çok taraflı olarak gelişmekte ve ilgileriyle ihtiyaçlarının çerçevesi genişlemektedir. Daha başka toplumsal sorunlar da vardır. Bunun için «Svetlina» İşletmeler Birliği 1964 yılından beri sosyoloji bilgileri ile işbirliği halinde konre sosyolojik incelemeler yapmaktadır. Bu incelemelerin sonuçlarına dayanılarak 1966 yılının Mart ayında İşletmeler Birliğindeki kollektifin 1966–1970 döneminin toplumsal gelişmesiyle ilgili prespektif planları hazırlanmıştır. Bu planın hazırlanmasına ve onaylanmasına toplumsal örgütler de katılmıştır. Plan tasarısı atölyelerde yapılan işçi toplantılarında görüşülmüş ve bu vesileyle emekçiler teklifler ortaya atmışlardır.

Plan dört bölümden ibarettir. İlk bölümünde beden emeği işçileriyle akıl emeği işçileri arasındaki sosyal-ekonomik farkın azaltılması ve kollektifin sosyal yapısının değiştirilmesiyle ilgili tedbirler öngörülmektedir. İkinci bölümde bilimsel-teknolojik ilerleyişin ve ekonomik reformun kollektifin sosyal gelişmesi üzerindeki etkisinin incelenmesi işinin örgütlenmesi sorunu ele alınmaktadır. Üçüncü bölüm, emek koşullarının iyileştirilmesi, mesleki hastalıkların ortadan kaldırılması, üretimden ileri gelen yıpranmaların azaltılması ve emekçilerin sağlıklarının korunmasıyla ilgili tedbirlere ayrılmıştır. Dördüncü bölümde ise, emekçilerin sosyal-kültürel hayat şartlarının iyileştirilmesi, kültür-teknik bakımından gelişmelerinin hızlandırılması, konut yaşama şartlarının yükseltilmesi ile ilgili tedbirler gözönünde bulundurulmaktadır.

(1) SSCB'nde, Leningrat'taki işletmelerin teşebbüsüyle ortaya çıkan sosyal planlama, teknik-ekonomik planlamanın devamı ve son aşamasıdır. Ve üretim amaçlarıyla işçilerin menfaat ve ihtiyaçlarını birbirine bağlamaktadır. Toplumsal plânlamada, sosyalist toplum gelişmesine ait genel amaçlar, ilgili kollektifin konre ödevlerine bağlanmaktadır. Bu tip planlama halen Sovyetler Birliği'nde gitgide daha geniş ölçüde yayılmaktadır.

Tecrübeler, toplumsal planda öngörülen tedbirlerin yerine getirilmesinin çalışma şartlarını önemli derecede iyileştirdiğini, üretimin artmasına yaradığını, emekçilerin maddi olanaklarını ve yaşayış şartlarını yükselttiğini, kişinin çok taraflı gelişmesi için gerekli koşulları sağladığını göstermiştir.

Öğrenmek, öğrenmek, öğrenmek

I. Selyanin, Metal İşleme Fabrikasında SSCB'nde ilk yüksek teknik okulunun açıldığını belirtmiştir. Halen bu okulda 2.100 işçi⁽¹⁾ öğrenim görmektedir. Beş yıllık öğrenim yapan bu okulun öğrencilerinin yükselmesi daha öğrenim devam ederken başlamaktadır. Aralarından çoğu ustabaşı, mühendis, sorumlu yönetici olmaktadır. Meselâ P. Çernişef tornacı olarak çalışmaya başlamış, İşletme Yüksek Teknik Okulu'nu 1935 yılında bitirerek, birçok şubelerde yönetmenlik yapmıştır. Şimdi ise işletmenin baş mühendisidir. Son üç yıl içinde işletmenin vasıflı işçilerinden 400'üne yöneticilik görevleri verilmiştir. Bunlardan 70'i İşletme Yüksek Teknik Okulu'nu ve orta dereceli teknik okulunu bitirmişlerdir, 200'den fazlası ise halen bu okulların yüksek kurslarına devam etmektedir.

N. Arkina en iyi işçilerin okula gönderildiklerini ve öğrenimleri sırasında işletmeden burs aldıklarını eklemiştir.

O. Gabarof öğretimin geniş ölçüde yayılmasının bir yandan sevindirici olduğunu, fakat öte yandan birçok sorunlar ve güçlükler ortaya çıkardığını söylemiştir. Meselâ ilkyaz gelince, bin işçi birden imtihan hazırlığı için üretimden ayrılmakta ve yerlerinin doldurulması çok güç olmaktadır. Bu sorunu çözmek için iki çareye başvurulmaktadır. Birincisi, işçilere, kendileri için yabancı olmayan meslekler öğretmek, ikincisi ise, belirli ölçüde yedek işçi hazırlamaktır. İşletme yönetimi, işçinin teknik öğrenimini tamamladıktan sonra da aynı iş yerinde kalması için koşullar sağlamaya çalışmaktadır. Bu amaçla da maddi ve manevi teşvik tedbirleri alınmaktadır. Hâlen «Svetlina» işletmesinde teknisyen diplomasına sahip yüzlerce işçi çalışmaktadır.

Mutluluk nedir

Komünizmin bütün insanları mutlu yapması lâzımdır. Acaba toplantıda hazır bulunanlara göre mutluluk nedir? Bu soruya aşağıdaki cevaplar verilmiştir.

O. Gabarof'a göre mutluluk çok geniş bir kavramdır. Fakat konre olarak söylenirse, insan için mutluluk, herşeyden önce özgür çalışması, yarınanndan emin olması ve kapitalist için değil, bütün toplum için çalıştığını bilmesidir. Sosyal adâletin bütün dünyada gerçekleşmesi için savaşmak

(1) 1967-1968 ders yılında SSCB'de üretimden ayrılmadan yüksek okullara 2,4 milyondan, orta dereceli ihtisas okulların ise 1,9 milyondan fazla işçi devam etmiştir.

mutluluktur. Aynı zamanda öğrenim yapabilme olanağına sahip olmak, kabiliyetlerini her yönden geliştirebilmek, maddi refahını yükseltebilmek de mutluluktur. Bu durumda SSCB'nde mutlu olmak için gerekli bütün koşulların varolduğunu söyleyebilirim.

P. Bolşakof mutluluğun çok karmaşık bir kavram olduğu görüşündedir. Kanısına göre mutluluk insanın kişisel kabiliyetlerini, içinde yaşadığı, çalıştığı kolektifin ve vatanının hayrı için geliştirebilmesinden başka bir şey değildir.

A. Abuşkeviç'a göre kadınlar için mutluluk, aynı zamanda, çocuklarına huzur içinde bakabilmek ve eğitim sağlayabilmek, onların yarın ne olacakları korkusu içinde yaşamamaktır. Ve gayet tabii, yeryüzünde sürekli bir barışın hüküm sürmesi da mutluluğun şartlarından biridir.

V. Borominskaya, sosyalizm ve komünizmin, insanı kişisel mutluluktan vazgeçmeye zorlamadığını ve bu uğurdaki savaşın dışında bırakmadığını belirtmiştir. Öyle görünüyor ki, gelecekte de karşılıksız aşk ve kişisel mutluluk uğrunda savaş mevcut olacaktır. Fakat hiçbir zaman sadece kişisel hayatta tam bir mutluluğa kavuşmak mümkün olmayacaktır. Sovyetler Birliği'ndeki insanların çoğu bunu daha şimdiden anlamışlardır. *Borominskaya*, uzun yıllardan beri aynı işletmede çalışmakta ve sık sık gençlerle konuşmaktadır. Komünist gençler örgütü, mutluluğun ne olduğunun, gençlerin mutluluk denilince ne anladıklarının tartışıldığı toplantılar düzenlemektedir. Kendisi, bu toplantılarda ortaya atılan sorunlar ve gençlerin yaptıkları konuşmalar üzerinde düşündükçe şu sonuca varmaktadır: Sovyet insanları, her şeyden önce, toplumun hayrı uğrunda çalışmayı büyük bir mutluluk saymaktadırlar. Onlar gerçek mutluluğu emekte bulmaktadırlar.

Fransız Komünist Partisi'nin geleceği

Valdek Roşe'nin yeni kitabı

Son zamanlarda, önemli bir kısmını gençlerin teşkil ettiği birçok akıl ve beden emeği işçisini Fransız Komünist Partisi'ne çekme hareketi büyü-mekte ve kuvvetlenmektedir. Fransız Komünist Partisi Genel Sekreteri Valdek Roşe'nin yeni kitabı⁽¹⁾, milyonlarca Fransızın ülkenin geleceği ile bağlı endişelerinden doğan sorularına açık ve tam cevaplar vermektedir. De Gol yönetiminin on yıl boyunca uyguladığı politikanın sebep olduğu 1968 yılı Mayıs–Haziran olayları üzerinde önemle duran Valdek Roşe, bu olayların, «yüksek derecede gelişmiş kapitalist toplumda sınıflararası mücadelenin yumuşamaya yüz tuttuğunu ve bunun, kapitalist sistemin varlığını tehlikeye düşürecek şiddetli sosyal bunalımlar ortaya çıkmasını imkânsızlaştırdığını» iddia eden burjuva ve reformist teorilerine ölümcül bir darbe indirdiğini» yazmaktadır.

İşçilerin, üniversite öğretim üyeleri ve öğrencilerinin geniş atılımlarla elde ettikleri zafer, öyle kendiliğinden gelme bir oluşum sonucu değildir. Bu başarılar, son yıllarda, Fransız Komünist Partisi (FKP) ve Genel Emek Konfederasyonu (GEK) tarafından yürütölegelen savaş içinde oluşmuştur. Mayıs ayı hareketini Komünist Partisinin kösteklediğini ileri sürmek doğru değildir. «Tam tersine, asıl Komünist Partisidir ki, yığınların desteğini kazanamıyacak olan maceracı kararları reddederek, hareketin âzami ölçüde güçlenmesine yardım etmiştir.»

Bütün sol partiler ve sendika birliklerinin elbirliği ile hazırlanacak bir ortak hükümet programı, yani Degolizmi demokratik bir yönetimle değiştirme yollarını açacak olan programı meydana getirme yönünde FKP'nin sarfettiği çabalar, Sosyalist Partisi, Demokratik ve Sosyalist Sol Güçler Federasyonu ve Fransız Demokratik Emek Konfederasyonu yöneticileri tarafından hep reddedilmeseydi ve çeşitli manevralarıyla karşılaşmasaydı, bu hareket belki politik değişimlere de yol açabilirdi. Komünist Partisi, önünde, hükümetin kurduğu ve kendisini düşürmeye can attığı kapını da

(1) Rochet W. L'avenir du Parti Communiste Française. Paris. Grasset, 1969.

vaktinde görmüş ve meydana çıkarmıştı. Hükümet, salcu provokasyonların işçi sınıfını maceralara sürükleyeceğini ve bu suretle, komünistleri halk yığınlarının gözündeki harp kundakçıları ve kargaşalık yaratıcıları durumuna düşürme bahanesini elde edeceğini, sonra da işçi sınıfının öncüsüne uygulanacak kanlı terörü haklı gösterebileceğini ümit ediyordu. Ne var ki, 1848 Haziranını ve Paris Komünü deneyini hatırlayan ve işçi sınıfının tecrit durumuna düştüğü ve parçalandığı takdirde yenik düştüğünü bilen Fransız komünistleri, sınıf düşmanlarının bu plânlarını suya düşürdüler. Böylelikle de, emekçileri hezimetle sonuçlanmaya mahkûm maceralara sürüklemek istemiyen, zafere götürecek savaş için onlara en elverişli koşulları sağlamaya çalışan devrimciler olarak ödevlerini yerine getirdiler.

Fransa'da devlet ve tekel kapitalizmi hüküm sürdüğü, 1968 yılı Mayıs-Haziran olaylarının temelinde yatan problemler çözülmemiş olarak kalacaktır. Milyonlarca yoksulun bulunduğu bu zengin memleket, Fransa, «yenilenmeye muhtaçtır». Tekeller memleketin efendisi durumundadır. Bunlar, konsantrasyon sürecinin hızlanması ve devleti kendileri için bir araç haline getirme imkânlarını elde tutmaları sayesinde, çağdaş üretim mekanizmasına hükmedebilmekte ve bunu işçi sınıfının ve tekelci olmiyan burjuvazi tabakalarının zararına kullanmaktadırlar. Bu suretle de, işçi sınıfının diğer halk tabakalarıyla birliğinin, tekeller oligarşisine karşı yönelen birliğin objektif temeli genişlemektedir. Bunun yanı sıra, akıl emeği işçilerinin, özellikle üretime direkt olarak katılanların rolü artmaktadır. «Sözün geniş anlamıyla diyebiliriz ki, bilim doğrudan doğruya üretici güç haline gelmektedir.» İşte bundan ötürü, Fransız Komünist Partisi, işçi sınıfının emekçi köylülerle birliği sarununun önemini küçümsemeden, bu sınıfın aydınlarla birliğine ve geleceğe endişeyle bakan milyonlarca genci düşündüren problemlere de büyük bir ilgi göstermektedir.

Reformist görüşlerini solcu lâfazanlıklar ardında gizliyen, demokrasi savaşının sosyalizm savaşıyla hiçbir ilgisi bulunmadığını iddia edenlerden farklı olarak, Fransız Komünist Partisi, Lenin öğretisine ve bu öğretinin, «... demokrasi için çok yönlü, sürekli, sistemli ve devrimci bir savaş yürütmiyen bir proletaryanın, burjuvazi üzerinde zafer kazanmaya hazırlanmayacağı» görüşüne sadık kalmaktadır. FKP'nin gelişmiş demokrasi ve sosyalizm için mücadele politikası bu teze dayanmaktadır.

Partinin gelişmiş demokrasi derken kastettiği şey, ülkenin hayati çıkarlarını gözönünde tutarak en güçlü tekelleri millileştirmek suretiyle ve ekonomiyi demokratik şekilde plânlanmak yoluyla, sosyalizmin zaferi için en elverişli koşulları garanti edebilecek bir rejimdir. Bu hedeflere, ancak, sosyal ve politik isteklerin gerçekleştirilmesi uğrunda mücadelede emekçilerin tek cephesi meydana getirilebildiği takdirde ulaşılabilir. Bununla ilgili bir ortak program üzerinde Komünist Partisi ile Sosyalist Partisi ve diğer sol örgütlerle sendikalar arasında bir anlaşmaya varma sorununun ilkesel önemi buradan gelmektedir. Bizim memleketimizde komünistleri hesaba katmayan bir ekonomik ve sosyal ilerleme politikası düşünülemez,

fakat komünistler de her şeyi tek başlarına yapamazlar ve yapmak da istemezler. Halk güçlerinin geniş ölçüde birliğinin sağlanması gereği, büyük burjuvazinin – De Gol'le veya onsuz – iktidarını korumak ya da yeniden elde etmek için her manevraya ve her türlü zora başvurabilecek nitelikte olduğu unutulmadığı takdirde, çok daha iyi kavranabilir.

İşte proletarya yalnız kendi öz çıkarlarını değil, emekçi köylülerin, aydınların ve orta tabakaların çıkarlarını da savunarak, halk güçlerinin başa geçme ve sosyalizme doğru yol açma yeteneklerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. M. Toret şöyle diyordu: «Zamanımızda, demokratik ve sosyalist dönüşümler arasında büyük tarihsel fasilalar yoktur. Durmak bilmez bir yaratıcılık olan demokrasi sosyalizmde tamamlanacaktır.»

Sosyalizm bütün dünyada gündemdedir. Fransız işçilerini, devrimin artık kendilerini ilgilendirmedigine ikna etmeye yeltenen «endüstriyel toplum» teorisyenlerinin çabalarına rağmen, önemli üretim ve mübadele araçlarının kolektifleştirilmesi istemini kapitalizmin içinde bulunduğu bunalım ortaya koymaktadır. FKP Merkez Komitesi'nin Şampini'de yapılan plenumunda (Aralık, 1968) kabul edilen manifeste belirtildiği gibi, sosyalist devrimin gerekliliğini reddeden sağcı oportünistler, kapitalizme dokunmayan kısmi reformlarla yetinmektedirler. «Kendi kendini yönetme»den yana olan solcu doktrinerlere gelince, onlar, ana problemi, yani bütün memleket ölçüsünde üretim araçlarına kimin sahip olacağı sorununu sükûtle geçiştirmektedirler. Velhâsıl, berikiler de, ötekiler de, işçi sınıfı ile müttefiklerinin, mevcut burjuva devletini – Marks ve Engels'in «proletaryanın geçici diktatoryası» adını verdikleri – sosyalist devletle değiştirmeleri gerekliliğini inkâr etmektedirler.

Valdek Roşe bu münasebetle sosyalist ülkelerin tecrübesine işaret etmektedir: Oktobr Devrimi, sosyalist devrimin temel kanunlarını aydınlatmıştır. Fakat bu kanunlar belirli bir ülkenin koşullarında hayata geçirilmiştir. Bundan ötürü, komünist ve işçi partileri temsilcilerinin 1960 yılındaki Moskova Danışma Toplantısı Bildirisinde belirtildiği gibi, sosyalizme götüren başka başka yollar düşünülmesi gerekli ve zorunludur. Lenin'in «Solculuk: komünizmin çocukluk hastalığı» adlı eserinde ortaya koyduğu anti-dogmatik görüş ve tutum da bu ruhtadır. Ve Moris Toret de 18 Kasım 1946 da «Tayms» gazetesine verdiği mülâkatta tam da bu ruhta konuşmuş, İkinci Dünya Harbinden sonra kapitalizmin zayıflamasının ve sosyalizmin kuvvetlenmesinin Fransa'nın sosyalizme doğru – Rus komünistlerinin yürümüş olduğundan farklı yollardan geçerek – hareketini kolaylaştırabilecek koşulları yarattığını belirtmiştir.

V. Roşe, sosyalizme doğru en elverişli yolları ararken parti politikasında esneklik ne kadar gerekliyse, bunun yanı sıra «prensiplere kesinlikle bağlılık» ve Fransız komünistlerinin «devrimci işçi hareketinin son hedeflerine» tereddütsüz sadakatlerinin de o kadar önemli olduğunu belirtmektedir. Zaten prensiplere bağlılık ile taktik esnekliği arasındaki bu uygunluk ve

birliktir ki, sağcı revizyonizme ve solcu doktrinerliğe karşı aynı zamanda mücadele yürütülmesine imkân vermektedir.

Fransa, sosyalizmi gerçekleştirmek için gerekli objektif koşulların olgunlaştığı bir ülkedir, ve bu ülke, üretici güçlerin ahenkli gelişmesi sorunu ile şimdiki toplumsal ilişkiler sistemi arasındaki çatışmadan doğan çelişkileri çözmekle yükümlüdür. Sosyalizm arzusu, işçi sınıfını ve diğer halk tabakalarını kuvvetle sarmaktadır. Bu arzu ve emeli hayata geçirebilmek için başlıca iki şartın yerine getirilmesi gereklidir. Bu şartların birincisi, halkın çoğunluğunu devrimci mücadeleye çeken ve örgütliyen hareketin komünistler tarafından yönetilerek geliştirilmesi; ikincisi de, sosyalizmden yana akım ve güçlerin, yani Sosyalist Partisi ve diğer örgütlerin sınıf düşmanı ile herhangi bir işbirliğinden titizlikle kaçınmaları ve komünistlerle birlikte, demokrasi ve sosyalizm için etkin bir savaş politikası yürütmeleridir.

Valdek Roşe, Fransada sosyalizme barışçı yoldan geçme şanslarının artmış olmasına rağmen, diğer yolu da hesap dışı tutmamak gerektiğine işaret etmekte, her şeyin kuvvetler oranına bağlı olduğunu belirterek şöyle demektedir: «Bizim barış yoluyla geçişten anladığımız, iç harp hariç olmak üzere, bütün şekiller kullanılarak sınıf mücadelesi yoluyla geçiştir.» Bundan ötürü, barışçı yol parlâmenter yol anlamına gelmez ve yığınsal savaşın bütün şekillerinden faydalanmayı öngörür. İşte, 1968 yılı Mayıs–Haziran aylarında yapılanlar gibi ulusal çaptaki büyük ekonomik ve politik grevler de bu yığınsal savaş kapsamına girmektedir.

Valdek Roşe, geniş yığınları her kademede toplumsal işlerin yönetimine çeken sosyalist demokrasinin temel şartlarını belirtmektedir. Sosyalist demokrasi, çoğunluk tarafından kabul edilmiş olan ve kapitalist sömürünün tekrar canlandırılması deneylerine karşı zora ihtiyaç olduğu zaman başvurulan kanunla savunulmaktadır. V. Roşe, bu arada, sosyalist kolektifleştirmenin çeşitli şekillerinin, yalnız işçi sınıfının çıkarlarıyla değil, kooperatiflere yönelen köylü tabakalarının çıkarlarıyla, hukuki bağımsızlıklarını korumakla beraber sosyalist plânlama çerçevesi içinde modernleşecek olan küçük ve orta işletmeler sahiplerinin çıkarlarıyla de nasıl bağdaştırılabileceğini göstermektedir.

Fransa gibi bir memlekette devrimi peşinen tek bir parti isteğine tâbi kılmak, yığınların birleşmesini engellemek anlamına gelir. Oysa, o yığınlar olmadan, devrimin yapılması ve sosyalizmin kurulması mümkün değildir. Devrim de, sosyalizm kuruluşu da, ancak Komünist Partisi ile Sosyalist Partisinin ve kesin bir değişimden yana olan diğer politik, sendikal, kültürel v.b. örgütlerin elbirliği ile hayata geçirecekleri bir dâva olabilir.

V. Roşe, çağdaş dünyanın ana problemlerini kitabının ayrı bir bölümünde gözden geçirmektedir. Saldırganlığı özellikle Viyetnamda işlediği barbarca cinayetlerle katmerlenen ve içinde bocaladığı çelişkiler sosyalist ülkelerin ve barışa sadık milyonlarca insanın kesin eylemleri karşısında daha da keskinleşen emperyalizmin yenilebilmesi için, «yüzyılımızın eylem

halindeki üç büyük kurtuluş gücünün, yani sosyalist ülkeler sistemi, milli kurtuluş hareketi ve kapitalist memleketlerdeki işçi hareketinin» bütün dünya ölçüsünde bir «geniş tek cephe»de birleşmeleri gerekmektedir. Sınıf mücadelesini boşlamayı hiç de öngörmeyen barış içinde yanyana yaşama politikası, zamanımızda sosyalizme, işçi sınıfına ve ezgi altındaki halklara, zaferi elde etmeye en elverişli koşullar içinde kuvvetlerini azami ölçüde kullanabilmeleri olanağını veren «en devrimci, en hümaniter» prensibin ifadesidir.

V. Roşe, beş sosyalist ülke askeri birliklerinin Çekoslovakya'ya girmeleri sorununda FKP'nin aldığı tutumu hatırlatarak, kardeş partiler arasında bu sorunla ilgili görüş farklarının, «komünist ve işçi partilerinin ortak düşman emperyalizme karşı beraberce yürüttükleri mücadelede kurdukları birliğin temeli olan dayanışmayı şüphe altına düşürmemesi» gerektiğini belirtmektedir. Bunun için, partilerin hak eşitliği ve bağımsızlıkları temeli üzerinde FKP'nin de katılacağı uluslararası danışma toplantısına önem verilmektedir.

Bugünkü Fransa'nın dış politikasına da değinen Valdek Roşe, bu politikanın çelişkilerini ortaya koymaktadır. Fransız Komünist Partisi, hükümetin olumlu adımlarını desteklemekte, fakat bunlar arasında Fransa'nın çıkarlarına zarar veren, Avrupa güvenliğine ve dünya barışına aykırı düşen tutumlarına karşı olduğunu da açıkça belirtmektedir. Parti, «vurucu güc» plânına karşı, De Gol'ün uyguladığı yeni-sömürgeciliğe karşı mücadele yürütmekte, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin tanınması için, Fransa'nın Kuzey Atlantik Pakti'nden çıkması için, tekellerden arınmış ve üye ülkelerin ulusal egemenliklerinin korunduğu bir «Ortak Pazar» için, bütün halklar arasında semereli bir işbirliği için çalışmaktadır.

Fransız Komünist Partisi, «halkın ve sosyalizmin hizmetinde yığinsal demokratik parti» sıfatıyla, işçi savaşının kızıl bayrağı ile üç renkli ulusal bayrağı birleştirmektedir. «Komünist Partisi Manifesti»ndeki fikirlere sadakat ruhuyla çalışan bu parti, hem en mütevazı istekler için, hem de komünizmin yüce hedefleri uğrunda mücadele yürütmektedir. Dün olduğu gibi bugün de, uluslararası işçi hareketinin yaratıcı tecrübesine – örneğin, zamanımızda barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde komünistlerle hristiyanların ilişkilerinde ortaya çıkan problemler üzerindeki incelemeler gibi – katkılarda bulunmaktadır. FKP, işçi sınıfının devrimci savaşının bütün insanlığın çıkarlarına hizmet ettiğini teori ve pratikte göstermektedir. Fransız komünistleri, artık geçilmiş olan yolu, önlerinde çözüm bekleyen sorunları değerlendirerek, ödevlerini şerefle yerine getireceklerini söyleyebilirler.

GI BES

Dünya proletaryasının emek bayramı ve devrim marşı

Dünya işçi sınıfının uluslararası dayanışma günü olan 1 Mayıs Emek Bayramının bu yıl büyük bir özelliği vardı: hem 90'ıncı yıldönümü idi, hem de 1968 yılında yürütülen çetin savaşlarda elde edilen zaferlerin açtığı ufuklara doğru yeni yeni hamleler yapma azmiyle kutlandı.

Doksanıncı yıldönümü idi: İkinci Enternasyonal'in 1889 yılında yapılan Paris Kongresinde 1 Mayıs gününün, Uluslararası İşçi Dayanışma Bayramı olması kabul edilmiştir. Bu bayramın kanlı bir tarihi vardı. Birleşik Amerika'nın Şikago şehrindeki işçiler, 1886 yılının 1 Mayıs günü işgününün 8 saate indirilmesi için grev yapmışlardı. Grev, emperyalizm çağına girmek üzere olan o zamanki Amerika kapitalistlerinin isteği ile kanla bastırılmıştı. Ve Amerikan işçileri, a tarihten sonra her yıl 1 Mayıs gününü sömürüye karşı dayanışma günü yaptılar. 1 Mayıs Emek Bayramı 1889 yılında uluslararası bir mahiyet kazandı. Ve o zamandan beri, 90 yıldır dünya işçi sınıfı, sömürülen emekçilerle birlikte, her yıl 1 Mayıs Emek Bayramında, bir yıl önceki kazanımlarının muhasebesini yapmakta, mücadele azmini tazelemektedir.

Bu yılki 1 Mayıs Emek Bayramını, dünya işçi sınıfı, yeni şartlar içinde kutlamıştır. Bu yeni koşullar, 1968'de açılmıştır. Geçen bir yıl uluslararası işçi sınıfı ve bütün emekçiler için gerçekten de bir zafer yılı olmuştur. Fransa'da, on milyon kadar emekçi, bir buçuk ay süre ile fabrikaları, üniversiteleri eline almış, emperyalizmin kalesi sayılan Birleşik Amerika'da 5.000'den fazla grev ve gösteri olmuş, İtalya'da yalnız bu yılın Şubat ve Nisan aylarında 18 milyon işçi grev yapmıştır.

Amerikan emperyalizminin ve NATO'nun askeri üsleri, ikili anlaşmalar, Amerikan asker ve «uzmanları» ve bunların gölgesindeki işbirlikçi, satılmış gerici burjuvazinin kısaç ve baskısı altında bulunan memleketimizde ise, son bir yıldır işçi grevleri, üniversite öğrencileri hareketi, toprak mücadelesi aralık vermeden devam etmiştir. Diyebiliriz ki, Amerikan emperyaliz-

minin global stratejisinin Türkiye kesimi, 1968 yılında en bunalımlı yerlerden biri olmuştur. Ve bu bunalım, gittikçe derinleşmektedir. Şimdi, Türkiye işçi sınıfı, müttefikleri olan köylüler, diğer emekçiler, halk gençliği ve halk aydınlarıyla birlikte hızla bilinçlenip örgütlenmekte, kesin savaşa hazırlanmaktadır. Emekçilerimiz, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Bayramını işte bu koşullar içinde idrak etmişlerdir. Halkımız, Amerikan emperyalizmine karşı dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi tarafından emperyalizme ve her türlü sömürüye karşı yürütülmekte olan savaşa işte böylece katkıda bulunmakta, kendisine düşen enternasyonal ödevi gittikçe artan bir güçle yerine getirmektedir.

Öte yandan, dünyanın ilk işçi ve köylü devleti olan Sovyetler Birliği'nin halkları, bu yılın 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Bayramında, geçen bir yılın çalışmaları hakkında dünyadaki bütün işçi kardeşlerine hesap vermiştir. Sovyet halkı, geçen yıl 107 milyon ton çelik, 309 milyon ton petrol, 638 milyar kilovat saat elektrik enerjisi üretmiştir. 1940'takine kıyasla 6 misli çelik, 10 misli petrol, 13 misli elektrik enerjisidir bu. Ve bunlar, dünya emekçilerinin kurtuluş davasına çok önemli katkılardır. Emperyalizme indirilen ağır darbelerdir! Böylece dünyadaki kuvvet oranı kefeşi sosyalizm lehine biraz daha ağır basmıştır ve sosyalizm savaşı biraz daha kolaylaşmıştır. İşte bu başarıların büyük ölçüde yardımıyledir ki, son on yıl içinde 44 ülke sömürge esaretinden kurtulmuş, siyasi bağımsızlığına kavuşmuştur.

Bilindiği üzere, emperyalizm ve en başta Amerikan emperyalizmi, NATO, SENTO, SEATO gibi askeri bloklara, Türkiye gibi çeşitli ülkelerde bulunan askeri üslerine, ikili anlaşmalara ve nihayet işbirlikçi, en gerici, satılmış yerli burjuvaziye dayanmaktadır. Bu üslerin birer birer yıkılması, kuruldukları ülkelerdeki emekçilerin örgütlü, birleşik, ortak mücadelelerine bağlıdır. Örneğin kahraman Viyetnam halkının Amerikan emperyalizmine indirdiği her darbe, bizim mücadelemize bir katkıdır. Biz de, Amerikan emperyalizmine karşı mücadelemizi şiddetlendirmek suretiyle Viyetnam halkına yardımda bulunmuş oluyoruz. Bu bakımdan, bir şairimiz «Viyetnam savaşı» demektedir çok haklıdır.

Emperyalizmi, hem ülke çapında, hem de dünya çapında anti-emperyalist cephede birleşerek mücadele etmek suretiyle yenebiliriz. Sömürünün ortadan kalkması, toprak davasının emekçi köylüler çıkarına kökten çözülmesi, herkesin işe, ekmeğe, eve, öğrenim olanaklarına, insanca hayata kavuşması, emperyalizmin geriletilip yenilmesine bağlıdır.

Yurtsever, anti-emperyalist güçlerin hem ülke çapında, hem de dünya çapında ortak cephede birleşmeleri için alanca gayretimizle çalışmalıyız.

Dünya proletaryasının ve komünist Partilerinin devrim marşında denildiği gibi:

Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık,
Enternasyonal
Kurtulur insanlık.

Evet, enternasyonal birleşmeyle kurtulacaktır insanlık. Bu çetin kurtuluş savaşında, dünya işçi sınıfı 90 yıldır enternasyonal marşı ile mücadelelere girmiştir. «Dünya proletaryasının ve komünist partilerinin marşı» veya kısaca «Enternasyonal» adıyla bilinen bu marş, 90 yıldır sınıf savaşlarında işçilere hamle gücü vermiş, sayısız kahraman, savaş meydanlarında bu marşı söyleyerek ölmüştür.

Enternasyonal, E. Potie adında bir Fransız işçisi tarafından 1888 de yazılmış ve P. Degeyhter adlı bir Fransız tarafından bestelenmiştir. Fransa'da işçiler arasında kısa zamanda yaygın bir hal etmiş, oradan Avrupa'ya ve bütün dünyaya yayılmıştır. 1917 Büyük Oktobr Sosyalist Devriminden 1944 yılına kadar Sovyetler Birliği'nin milli marşı olmuştur.

Bizde bir kaç çevirisi vardır. Bunların söylenenleri, Oktobr Devriminden sonra Siracettin ve 1924 yılında Vâlâ Nurettin tarafından yapılan iki çeviridir.

Dergimizin bu sayısında yayınlanan Türkçe «Enternasyonal»de Vâlâ Nurettin'in çevirisi esas alınmış, Siracettin'in çevirisinden de faydalanılmıştır. Dış ülkelerde çalışan işçilerimiz, «Dünya proletaryasının ve komünist partilerinin devrim marşı»nı bilmiyen işçi ve emekçinin bulunmadığını görmüşlerdir. Her ülkenin işçisi, bu marşı kendi diliyle söyler. Türk işçisi, Türk emekçisi, Türk aydın ve genci, bilmiyorsa, bu marşı öğrenmeli, sınıf savaşlarında kendi gür sesini de duyurmalıdır. Ayrıca notasını da vermekte olduğumuz bu marşın en ücra köylerimize kadar ulaştırılacağını ümit ediyoruz. Yurdumuzu çınlatalım gür sesimizle:

«Yıkalım bu köhne düzeni,
Biz başka âlem isteriz!
Bizi hiçe sayanlar bilsin!
Bundan sonra her şey bizim!»

ENTERNASYONAL

Uyan artık uykundan uyan,
Uyan esirler dünyası!
Zulme karşı hıncımız volkan;
Bu ölüm-dirim kavgası.

Yıkalım bu köhne düzeni
Biz başka âlem isteriz!
Bizi hiçe sayanlar bilsin:
Bundan sonra herşey biziz!

Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık,
Enternasyonalle
Kurtulur insanlık.

Tanrı, paşa, bey, ağa, sultan
Nasıl bizleri kurtarır!
Bizi tüm kurtaracak olan
Kendi kollarımızdır.

Yükselt kurtuluş bayrağını,
Zulmü rüzgârlara savur!
Körükle devrim ocağını,
Tavı gelen demire vur!

Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık,
Enternasyonalle
Kurtulur insanlık.

Hem fabrikalar hem de toprak
Herşey emekçinin malı.
Tufeyliye tanımayız hak,
Dünya emeğin olmalı.

Cellâtların döktükleri kan
Kendilerini boğacak,
Bu kan denizinin ufkundan
Kızıl bir güneş doğacak.

Bu kavga en sonuncu
Kavgamızdır artık,
Enternasyonalle
Kurtulur insanlık.

ENTERNASYONAL

U yan . ar tık uy kun dan u yan U yan e sir ler dün ya
 si Zul me kar şı hin ci mız vol kan Bu ö lüm
 di rim kav ga sı Ya ka lım bu köh ne dü
 ze ni Biz baş ka â lem is te riz Bi zi hi çe sa yan lar
 bil sin Bun dason ra her şey bi ziz Bu kav ga en so
 nun cu kav ga mız dır ar tık En ter nâs yo
 nal le kur tu lur in san lık Bu kav ga en so
 nun cu kav ga mız dır ar tık En
 ter nâs yo nal le kur tu lur in san lık.

Likidatör – bozguncu akımlarla savaş

S. Ustüngel

Politik çalkantı

Basında, Mecliste, politik partilerin toplantılarında, üniversitelerde, fabrikalarda, evde, sokakta herkesin ağzında bir söz var: «Memleket çalkantılar içinde bocalıyor!» Gerçekten de öyle. Memlekette genel bunalım, politik, ekonomik, sosyal çalkantılar dalga dalga yükseliyor. Gericiliğe karşı, yabancı köleliğe karşı direniş gittikçe daha geniş yığınları, halkın değişik tabakalarını kucaklıyor. Sınıf savaşları kentte, köyde sertleşiyor, ulusal bağımsızlık – kurtuluş hareketi yurt düzeyine yayılıyor. Gerici egemen çevrelerin, Amerikan emperyalizminin kapı-kulu olan hükümet, gelişen bu geniş halk hareketlerini önlemek, ezmek için elindeki bütün silâhları kullanıyor. Sınıf savaşı, ulusal kurtuluş direnişi yeni bir aşamaya geçiyor.

Bu politik çalkantının nedenleri, kaynakları değişiktir. Ekonomik bunalımın bütün ağırlığı emekçilerin, geniş halk yığınlarının omuzlarına bindiriliyor. İşbirlikçi egemen çevrelerin NATO'culuk politikası bunalımı biteviye derinleştiriyor. Bu süregelenlik bir yandan, kentte – köyde geniş yığınlara tırpan atıyor, milyonlarca yurttaş perişan oluyor, öte yandan kodaman burjuvazi – ağa ve yeni-sömürgeciler üçlüsü büyük vurgunlar vuruyor. Bu soygun barbarca biçimler alıyor.

Bu süreç küçük burjuvaziyi, orta tabakaları da amansız kıskaçları arasına almıştır. Köyde, kentte ayrışma süreci alabildiğine gidiyor. Tarlasını, evini barkını yitiren köylü, tezgâhını kapıyan esnaf, zanqçı, işsizler ordusuna akıyor. İş bulmak için dışarıya gitmek isteyen, İş ve İşçi Bulma Kurumunun kapısında kuyrukta bekliyen yurttaşların sayısı, yalnız bunların sayısı 800 bindir. İşsizlik korkunç ölçüler almıştır. Bu durum, egemen çevrelerin millet düşmanı politikalarından, NATO'culuğu memlekete dayatmalarından, Türkiye'nin bir sömürge durumuna düşmesinden, biteviye çürüten anti-demokratik bir düzenin, çıplak sömürü düzeninin sürdürülmesinden geliyor.

Büyük burjuvazi, onun işbirlikçi hükümeti, bu düzeni ayakta tutabilmek için polis terrörünü, faşist biçimi yöntemleri bol bol kullanıyor. AP ve hükümeti, memlekette yurtsever, ilerici güçlere, örgütlere karşı savaşta,

polisinden, jandarmasından, savcısından başka her boydan ve her soydan en bağınaz, en gerici güçleri: Padişahçıları, yobazları, Turancıları, faşistleri kendi eli altında topluyor. Bunları vurucu güçler olarak örgütlüyor. Faşist komandoları ortalığa salıyor. Bu vurucu faşist birlikleri Amerikalıların, CIA'in koltuğu altındadır. Bunların gelir kaynakları: V. Koç, Eczacıbaşılar, Yazıcı kardeşler, Koperler gibi Türk mültimilyonerlerinin ve Rockefeller, Fordlar gibi Amerikan milyarderlerinin kurdukları fonlardır. Faşist komandolar, komünizmle mücadele dernekleri, AİD'in elindeki karşılık paralar fonundan bol bol yararlanmaktadır. Faşistler, komandolar, bu fonlardan yemleri arttıkça, hükümetin, polisin de desteğiyle daha saldırgan, vurucu, kırıcı olmaktadır. Bunlar, hükümetin eli altında, onun özel direktiflerine göre «Kanlı Pazarlar» kuruyor, cenaze törenlerine baskın yapıyor, işçilere, öğrencilere saldırıyor. Bu komandolar, Amerikan 6. filosuna karşı, NATO'ya karşı gösteri yapan yurtseverlerin üzerine çullanıyor ve Amerikalıyı savunuyor.

AP, işbirlikçi hükümet, Türkiye'deki Amerikan sömürgecilerini jandarmasıyla, polisiyle, faşist komandolarıyla savunuyor. Daha açıkçası, Amerikalılar, eli altındaki Ankara hükümetini halka karşı, ulusal bağımsızlık direnişine karşı, işçi, köylü, gençlik hareketlerine karşı alabildiğine kullanıyor. Amerikalılar da, emperyalistlerle işbirliği kuranlar da yüzlerinden maskelerini atmak, iğrenç dişlerini halka göstermek zorunda kalmışlardır.

Memlekette işbirlikçi hükümete karşı, Amerikan köleliğine, NATO'ya ve ikili anlaşmalara karşı gittikçe genişliyen, yavaş yavaş örgütlü biçimler alan bir halk direnişi başlamıştır. Bu gelişme hem Amerikalılara, hem işbirlikçi çevrelere ve hükümete korku salmaktadır. Amerikan diktasına boyun eğen, Vaşington'un yedeğinde yürüyen Ankara hükümeti NATO'ya daha fazla sarılıyor, topraklarımızdaki Amerikan savaş üslerini, atom başlıkları yığınaklarını, ikili anlaşmaları kölece savunuyor. Bu kukla hükümet, büyük burjuva-kodaman ağa egemenliğini faşist biçimi bir diktatörayla desteklemek çabası gösterirken, Amerikan dayanağını yitirmemek için yeni serüvenlere atılıyor.

Demirel hükümeti, NATO'nun Akdenizde kurduğu «çağrı» gücüne Türk donanmasını da teslim etti. Bu donanma, Akdenizin Doğu kıyılarında, Türkiye, Yunanistan, İtalya sularında üst üste savaş manevraları, harp oyunları yapmaktadır. NATO'nun baş patronları ve uşakları, Akdeniz bölgesinde politik havayı serleştirmekte, ateşle oynamakta, düpedüz kışkırtıcılık yapmaktadır. NATO'cular, bu harp oyunları ile: 1. Arap devletlerine karşı İsrail milita-fistlerinin saldırılarını desteklemek. 2. Orta Doğuda ulusal kurtuluş hareketlerine karşı gerici hükümetleri, faşist rejimleri tutmak, ilerici güçlerin eylem birliğini parçalamak taktiğini güdüyor.

Türkiye'de işçi ve sendika hareketleri, köylü, gençlik, öğrenci hareketleri yeni bir aşamaya, yepyeni bir düzeye yükseliyor. İşçi sınıfı tarihsel rolünü, tarihsel görevini kavramaya, savaşlarda anlamaya başlamıştır.

Amerikan köleliğine, işbirlikçi hükümete ve gerici düzene karşı savaşta işçi sınıfı sürekli politik bir etken olmuştur. İşçi sınıfı, bu savaşta başa geçiyor, ön ateş çizgisinde vuruşuyor. Emperyalizme, NATO'ya, Amerikan köleliğine ve bu köleliği savunan işbirlikçi hükümete karşı gösteri yürüyüşlerine işçiler örgütlü çıkıyor. İşçiler yurtsever gençliği, öğrencileri, aydınları; gençlik de, işçilerin eylemlerini, grevlerini destekliyor. Bu politik oluşum, memlekette artık geniş yığınların anlamaya başladıkları bir sorunu: ulusal demokratik cephe zorunluğunu somut ve açık olarak ortaya koyuyor.

Savaşın yeni aşamaya ulaşmakta olduğunu gösteren veriler vardır: 1. Anayasaya aykırı gerici eğitim sisteminin değiştirilmesi, fakültelerin, üniversitelerin Amerikancı ve faşist profesörlerden, öğretmenlerden temizlenmesi, halk çocuklarının okutulması isteğiyle, ilerici bir reform isteğiyle yapılan öğrenci boykotları yığınsal, sürekli bir savaş biçimini almıştır. Bu savaş gittikçe daha örgütlü ve daha bilinçli oluyor. Savaş ve örgüt biçimleri gelişiyor. Öğrenciler eylem komiteleri, yürütüm konseyleri kuruyor. Bu örgütler fakültelere, yüksek okullara el koyuyor. 2. İşçi hareketinde de, grevlerde de, köylü çıkışlarında da aynı eylem süreci, savaş biçim ve yöntemlerini görüyoruz. İşçiler, grevciler fabrikalara el koyuyor, eylem komiteleri seçiyor, örgütlü savaşıyor. İşçiler bu eylemlerinde ileriye doğru yeni yeni adımlar atıyor. NATO iş yerlerinde greve giden işçiler, çalıştıkları üslerdeki yerlere el koydular. İşçi sınıfı, böylece, topraklarımızdaki Amerikan saldırı alanlarını ele geçirmenin somut biçimlerinden birini halka gösterdiler. 3. Köylerde sınıf savaşları keskinleşiyor. Memleketin değişik semtlerinde: Atalan, Göllüce, Elmalı, Yunak köylerinde, Bafa'da, Söke'de, Akhisar'da, Adana'da, Konya'da, Karaman'da geçen olaylar köylünün yeni savaş biçimlerine, yöntemlerine, örgüt biçimlerine yatkınlığını ortaya koymuştur. Topraksız köylüler, Atalan'da olduğu gibi, toplu olarak ağaların topraklarına el koyuyor. Sürdükleri toprakları silâhla savunuyor. Köylü komiteleri kuruyor, ortak bir savaş yürütüyor. Köylüler, Akhisar'da, Söke'de, Adana'da, Ankara'da, İzmir'de Amerikalılara, NATO'ya karşı yapılan gösterilere katıldılar. «Amerikalı defol!», «Hükümet istifa et!», «Bağımsız Türkiye!» haykırılarıyla yürüyen işçilerin, gençlerin sesine köylülerin gür sesi katılmaktadır.

Böylece memlekette sınıf savaşları, yabancı köleliğe karşı ülke çapında direniş yeni bir aşamaya ulaşmaktadır. Bu aşamanın bir özelliği de savaşların kanlı olmasıdır, kodaman burjuvazinin, gerici egemen çevrelerin yığın hareketlerine silâhla saldırmasıdır. Ayırıcı, belirli bir özelliği, bir çizgisi de, egemen çevrelerin, bu işçi hareketlerini, ulusal bağımsızlık direnişini, sosyalist hareketi, yurtsever gençlik hareketlerini içinden parçalamak, onu yozlaştırmak taktiğini kullanmasıdır. Bu bozgunculuk içinde burjuvazinin, egemen çevrelerin kullanageldiği çok sinsî yöntemler vardır. Bu karanlık, iğrenç işlerde kullandığı provokatörler vardır. Bunlar, işçi hareketinin, ulusal kurtuluş direnişinin, sosyalist, komünist hareketin içinde

düşman ajanlarıdır. İlerici güçleri içerden parçalama plânı, senatör Tunçkanat'ın açıkladığı gibi, CIA ile AP elebaşılarının üzerinde anlaştıkları bir Amerikan plânıdır.

Likidatörler – bozguncular:

Türkiyede işçi hareketine, sosyalist, komünist harekete musallat olmuş ters akımlar, anti-marksist görüşler, bu akımları savunan bozguncular yeni bir şey değildir. Türkiye Komünist Partisi, kurulduğu gündenberi, Marksçi-Leninci ilkelere düşman akımlarla, görüşlerle, işçi hareketini, Komünist Partisini içerden baltalayan likidatörler – bozgunculara savaşagelmiştir. Likidatörler – bozguncular, sınıf savaşının keskinleştiği, ulusal bağımsızlık direnişinin ilerleme gösterdiği, azıllı gerici çevreler, sömürücü egemen sınıflar, halk düşmanı hükümetler açık baskı ve teröre geçtikleri dönemlerde ortaya çıkmaktadırlar. Bunlar, işçi hareketini, sosyalist hareketi burjuvazinin kontrolü altına sokmak, Komünist Partisini dağıtmak yolundan yürümüşlerdir. Çalışma yöntemleri, taktikleri her zaman grupçuluk, fraksiyonculuk ve provokatörlük olmuştur.

TKP'nin örgütleri içine sızan bu bozguncular, her zaman parti programını, tüzüğünü, parti kararlarını, gizlilik ilkelerini çiğnemişlerdir. TKP tüzüğünün 7. maddesi kesindir: Sağlara, «sollara», oportünistlere, fraksiyonculara, grupçulara, bozgunculara, provokatörlere, partinin onurunu lekeliyenlere, dejenere olmuş soysuzlara partide yer yoktur. TKP'nin Marksçi-Leninci ilkelerine, parti kararlarına, parti disiplinine karşı gelenlerle, anarşistlerle parti savaşagelmiştir.

Likidatörler – bozguncular, bunların elebaşları, TKP'nin gizli çalışmasına karşı çıkmışlar. Bu yoldan yürüyerek partinin dağıtılması için çaba göstermişlerdir. TKP, isteyerek illegal – gizli çalışmaya geçmemiştir. Gerici egemen çevreler, onların hükümetleri koydukları yasakla Komünist Partisini gizli çalışmak zorunda bırakmışlardır. Hükümet katları, polis, TKP'nin gizli çalışmasını yasak edemediği için, bu işi ajanlarına yaptırmak istemiştir. «Gizli çalışmak, gizli komünist örgütleri kurmak hiyanettir» diyenler polisin parolasını dillerine dolamışlardır.

Likidatörler, bir zamanlar, 1925–27 yıllarında, Komünist Partisi sesinin, işçilere, halka, köylülere, kamu oyuna bildirilerle, çağırırlarla duyurulmasına karşı direndiler. Bunlar, parti içinde Lenincilere, aktif militanlara karşı değişik baskı yöntemleri kullandılar. O sıra likidatörlerin başında Vedat Nedim, Şevket Süreyya gibi burjuva ajanları vardı. Her ikisi de, 1925–27 döneminde, partiye büyük kötülükler yaptılar. Vedat Nedim, bildiği bütün parti örgütlerini ele verdi. Onun bir polis ajanı olduğu, 1927 komünist avında, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesindeki açık duruşmada,

bütün iğrençliğiyle ortaya çıktı. Şevket Süreyya, «Türkiye'de Komünist Partisine lüzum olmadığını» savundu. Ve, komünistlere karşı açık savaşa geçti. Şimdi, Kore'de Türk askerlerini kırdıran, Türkiye ulusal bağımsızlığını, top- rak bütünlüğünü Amerikan emperyalistlerine satan, en gerici çevrelerin, büyük burjuvazinin, kodaman ağaların, işbirlikçi çevrelerin temsilcisi olan asık Menderesin savunuculuğunu yapıyor.

Likidatörler, daha sonraları türlü yalanlara başvurdular. Bunlar, «TKP'nin dağıldığı, dağıtıldığı» söylentilerini ortalığa yaydılar. Parti üyelerini, parti örgütlerini şaşırtmak amacıyla partinin strateji ve taktiğini bile bile yanlış yorumladılar, bozdular.

Burjuvazi, polis, artık işine yaramayan, iyice ipliği pazara çıkmış olan provokatörleri, bozguncuları ya suyu sıkılmış limon gibi, çöp sepetine atıyor, ya da, zamanla, bunları yeniden piyasaya sürüyor. Bugün basında, akımlar, örgütler arasında gürültü partırtı koparan, kendilerine «eski sos- yalistler» süsünü veren M. Belli gibi, H. Kıvılcımlı gibi örnekler, likida- törler bunlardandır. Kıvılcımlı komünist morali çamura buladığı, grupçuluk yaptığı, böylece partiye büyük zararlar verdiği, polisin amansızca saldırı- larına yaradığı, özellikle TKP'nin İzmir ve İstanbul örgütlerini parçaladığı için, partiden bundan 30 yıl önce kovulmuştur. Hem kendisi, çok daha sonraları, komünist olmadığına, TKP ile bir bağı bulunmadığına bir duruş- masında polisi tanık göstermiştir. Böyle birisi şimdi, basında, politika piyasasına «devrimci», «bilgin», Kuva-i Milliye günlerinde «düşmana ilk kurşunu sıkanlardan biri» olarak, cafcacflı etiketlerle sürülüyor. Yeni kuşak- lar bilmezler bunların geçmişini. Biz onları bugünkü rolleriyle, asıl kimlik- leriyle ortaya koyacağız.

M. Bellinin kimliği Kıvılcımlı'ninkinden aşağı değildir. Bu adam, geçen yıl, Ankarada, Siyasal Bilgiler Fakültesinde: «Karşı-devrim» üzerine yap- tığı konuşmasında, sosyal ve politik kimliğini ortaya dökmektedir. Kendi- sine çeki düzen vererek: «Biz kimiz? Çoğumuz küçük burjuvaziden gelmiyor muyuz? Bu zümre milliyetçidir.» Diyor. Evet, yalnız milliyetçi değil, şövinist- tir. Küçük burjuva niteliği buram buram tütmektedir. Bir çok kalıplara gir- miştir. Ama likidatörlüğü – bozgunculuğu, provokatörlüğü hiçbir zaman bırakmamıştır. En büyük provokatörlük rollerinden birini bundan 15 yıl önce, DP diktatorası zamanında, yüzlerce komünistin tutuklandığı, en kor- kunç işkencelerin uygulandığı, Harbiyenin bir «Bekirağa bölüğü»ne çeviril- diği günlerde oynamıştır. Ve bu yüzden TKP'den kovulmuştur.

Bugün «üstün devrimci» geçinen bu likidatörler, hiç bir zaman ne ba- sında, ne «komünist» diye yargılandıkları duruşmalarda TKP'nin savaş programından, ne için savaştığından tek söz etmemişlerdir. Ama hem basında, hem ötede beride, her zaman TKP'nin görüşlerine, savaş plat- formuna aykırı dedikodulara ara vermemişlerdir.

Tipik bir örnek verelim. TKP Merkez Komitesi, daha ilk günden, Ankara hükümetinin Truman «doktrinini» benimsemesine, Marşal «plânına» avuç

açmasına karşı çıkmıştır. Amerikan emperyaliminin Türkiye'ye bu dalışı Anayurdun ulusal bağımsızlığı için en büyük tehlike olduğunu TKP halkımıza duyurmuştu çalışmıştır. Komünist Partisi bu görüşünü, bu olayı, bu tehlikeyi, elindeki bütün olanaklarla yalnız yığınlara duyurmakla, göstermekle kalmamış, buna karşı bütün yurtseverleri, güçleri, en başta işçi sınıfını, emekçi yığınlarını savaşa, savaşta birliğe çağırarak eyleminden geri durmamıştır.

Oysa likidatörler – bozguncular asıl iç yüzlerini bu aşamada daha belirli ortaya koymuşlardır. Bunlar, bir yandan Merkez Komitesinin kararlarını sabote ediyor, partinin gizli çalışmasına karşı direnıyor, öte yandan da «Amerikan emperyalizmi tehlikesinin abartıldığı» propagandasını yayıyordu. Bu olay rasgele bir şey değildi. Egemen çevreler, işbirlikçi büyük burjuvazi, bunların hükümetleri, Anadolu topraklarına saldırı üsleriyle, atom yığınaklarıyla oturan, Ankara'da hükümet üstünde değişik misyonlarıyla hükümet kuran Amerikalılar, Türkiye'yi «Kuzeyden gelen tehlikeye karşı koruduklarını» gece gündüz, durmadan tekrarlıyordu. Bu uyutma, şaşırtma, halkın aklını çelme taktiğine, Amerikalıların ve işbirlikçilerin yavuz hırsız oyununa likidatörler – bozguncular hemen ayak uydurdular. Ve uzun zaman Amerikan emperyalistlerini Türkiyede baş düşman saymadılar. Bunlar, «Türkiye'de kaç tane Amerikalı var? Bir tutam.» Deliler.

Onlar, bugün bile, Türkiye'de Amerikan köleliğine karşı ulusal bağımsızlık direnişinin gelişmekte olduğu şu sırada, dünyanın dört bucağında Amerikan saldırganlıklarına karşı halkların savaştığı bu günlerde hâlâ gerçeklere karşı yürüyorlar. «Aydınlık» dergisinin 6. sayısında çıkan bir yazıda: «Amerikan emperyalistleri görünüşte ne kadar güçlüyseler, gerçekte o kadar kofturlar», deniliyor. Burada artık Mao'nun «kâattan kapları» Türkiye halkına gösterilmek isteniyor. Emperyalizmin, gericiğin baş jandarması Amerikan sömürgecilerinin canavarlıklarını küçümsemek, saldırganlığının kat kat artışı yumuşak «kâat» gibi göstermek, en azından halkımızı aladattırmaktır, onun savaş uyanıklığını körletmektir.

Likidatörlük – Maoculuk:

Likidatörler – bozguncular, Türkiyede artık açıktan açığa Maoculuğu yayıyor, onun ajanlığını yapıyor. Mao'nun kitaplarını, yazılarını basıp yayıyorlar. Ve yazılarına Mao'nun anti-Marksist, anti-Leninist görüşlerini temel yapıyorlar. Burada da tencere yuvarlanıp kapağını bulmuştur. Sonra İsviçre polisinin açıkladığına göre Maocu yayınların harcamalarını Pekin ödüyor.

Mao Tse-tung ve grubunun yaptığı nedir? Çinde ve uluslararası komünist hareketinde işledikleri en büyük suçları kaba taslak sayalım: 1. Çin

komünistlerinin, emekçilerinin bilincinden Marksizm-Leninizm öğretisini söküp atıyorlar. Bu öğreti «eskimiştir», «Mao Tse-tung çağına girdik» diyorlar. Leninizme «revizyonculuk» deyip çıktılar. 2. Çin Komünist Partisini dağıttılar, likide ettiler. Partinin eski, devrimci kadrolarını kırdılar. 3. Halkın demokratik diktatorasını uygulayan yeni devlet mekanizmasını, kurumları yıktılar. Bunun yerine gerici, militarist bir diktatora kurdular. 4. Halk Kurtuluş Ordusunu içinden parçaladılar. Savaşlarda çelikleşmiş komünist generalleri, subayları zindanlara attılar, öldürdüler. Şimdi orduyu halka karşı kullanıyorlar. 5. Sendikaları, komünist gençlik örgütlerini dağıttılar. 6. Köylerde sosyalist düzeni yıktılar, halk komünlerini dağıttılar. 7. «Kültür devrimi» sloganıyla saldırıya geçen Maocular, Çin'in ve dünyanın en seçkin kültür değerlerini yaktı, yıktılar. Bu arada Pekin meydanlarında, Nazım Hikmetin kitaplarını, şiirlerini ateşlere atıp yaktılar. Bu barbarlığı, bir zamanlar, Berlin meydanlarında Hitlerciler yapıyordu. 8. Maocular, Çin'de burjuvaziyi işçi ve köylülere üstün tutuyor. 9. Ulusal azınlıklara karşı, Tibetlilere, Uygurlara karşı «eritme» politikası güdüyor, bunları eziyor. 10. Maocular, Sovyetler Birliği'nin, sosyalist ülkelerin can düşmanı olmuştur. Pekin hükümetinin Çin – Sovyet sınırında, Usuri ırmağında çıkar-
dığı kanlı, silâhlı provokasyon bu düşmanlıkta Maocuların nerelere vardıklarının yeni bir belgesidir. 11. Maocular, Amerikayla Sovyetleri çatıştırmak istiyorlar. 12. Onlar, ulusal bağımsızlık ve kurtuluş hareketlerine yönetici olmak iddiasındadırlar. Bu amaçla, komünist partilerinden kovulmuş provokatörleri, likidatörleri, bozguncuları işe salıyorlar. 13. Maocular, komünist partilerini parçalamak taktiğini güdüyorlar. Marksizme-Leninizme bunun için saldırıyorlar. Onlar, dünya komünist hareketinin birliğine, proleter enternasyonalizmine düşmandırlar.

Türkiyedeki likidatörler, Maocuların bütün bu anti-Leninci, kaba şovininist tutumlarına bakıp bakıp bayağı coşuyorlar. «Aydınlık»ın 4. sayısında, «Amerikan emperyalizmi ve Sovyet revizyonizmi» başlıklı yazıda Mao hayranlığı göklere çıkarılıyor. «Mao Tse-tungun yenilmez düşünceleri» gibi inciler döktürülüyor. Gene bu sayıda, M. Belli: «Çin dünyanın kaydettiği en büyük ve en önemli devrim hareketine sahne olmuştur... Terihsel inisyatif geniş ölçüde Doğuya geçmiştir», diyor. Böylece, bir kalemde, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimini silip atıyor. İnsanlık tarihinde yepyeni bir çağ: kapitalizmin, emperyalizmin, sömürgecilik sisteminin yıkımsal çağını, sosyalist devrimleri ve ulusal kurtuluş devrimleri çağını açan, Yüce Leninin yönettiği evrensel devrimi likidatörler görmezlikten geliyor. Sovyetler Birliği'nin karşılıksız ve dev ölçülerde yardımı olmasaydı Çin halkı emperyalistleri, onlarla işbirliği kuranları yenemezdi, devrim yapamazdı. Maocular tarihsel gerçekleri, dünyanın bildiği, gördüğü olayları koyu bir şovininistlikle, azgın bir Sovyet düşmanlığıyla inkâra kalkıyorlar, güneşi balıkla sıvamak istiyorlar.

Likidatörlere bakarsanız, I. Dünya Savaşında «Türkiye Çanakkaleyi savunmasaydı, Rusya'da Ekim Devrimi olamazdı». M. Belli bu dipsiz iddia-

siyle Osmanlıcılığını ortaya koyuyor. I. Dünya Savaşında kabak Türkiyenin başına patladı. Emperyalistler, «hasta adam» dedikleri Osmanlı imparatorluğunu üleşmek için kanlı savaşa tutuştulardı. O zamanki işbirlikçiler, bu kanlı operasyonda emperyalist gruplardan Almanların yanında yer aldılar. Milyonlarca Türk askerini Galiçalarda, Sarıkamışlarda, Bağdat çöllerinde, Kanal boylarında kırdırdılar. Ve sonunda, yenilince, milleti, memleketi yüzüstü bırakıp kaçtılar. İngiliz, Fransız, Amerikan, İtalyan, Yunan donanmaları Boğazlardan 1918'de geçtiler. Karadenizden Sovyetlere saldırdılar. Hem daha önce, Osmanlılar, avantürist Enverler, Kafkasya'dan Sovyetler'in üzerine yürüdüler. Bakü petrollerini Almanlara sağlamak için Azerbaycan'a daldılar. İngilizlerin ve karşı devrimci Beyazorducuların Kafkasları kana boğmalarına yardım ettiler.

Sovyetler bütün bu düşmanların, bu saldırıların üstesinden geldiler. Türkiye halkının ulusal kurtuluş savaşına ellerinden gelen yardımı yaptılar. Sovyet devletinin, Lenin'in ilk işlerinden biri, Çarlığın gizli anlaşmalarını açıklamak, Boğazları, İstanbul'u Çarlığa veren bu anlaşmaları yırtmak olmuştur. Büyük Oktobr Devrimi ve Sovyet devleti olmasaydı emperyalistler Türkiye halkının göz yaşlarına bakmazlardı. Emperyalistler, Sovyetlere karşı saldırılarında Anadolu'yu tâ o zamanlar bir «atlama tahtası» olarak kullanmak istediler. Evet, o zaman Türkiye halkı ulusal kurtuluş savaşı vermekle, emperyalistlerin bu sinsi plânlarını bozmuştur. Bizim o zamanki ulusal bağımsızlık savaşımızın açılan devrimler çağına katkısı olmuştur. Düşman birdi, savaş ortaktı. Sovyetler, büyük komşumuz, Türkiye halkının ulusal kurtuluş savaşındaki onursal yerini hiç bir zaman 'küçümsememiştir. Bu savaşın tarihsel önemini her zaman belirtmişlerdir.

Sovyetlere «emperyalist» diyecek kadar...

Türkiye yeniden ulusal bağımsızlığını yitirdi. Emperyalistler, NATO ve Amerikan üsleriyle, yeni bir «Duyun-ı Umumiye» – Genel Borçlar Kurumu – olan Konsorsiyomlarıyla Türkiye'nin üzerine çullandılar. Amerikan emperyalistleri Türkiye'nin üzerine çullanırken, «sizi Sovyet tehlikesinden» koruyarım diyor. Memlekette egemen gerici çevreler, işbirlikçiler bu masalı biteviye tekrarlayıp duruyorlar. Oysa 50 yıldır, sınır kesmece kapı komşumuz olan Sovyetler, bir karış toprağımıza saldırmamışlardır. Anadolu topraklarında Amerikan saldırı üsleri var. Sovyet sınırları boyunca atom mayın kuşakları var. Türkiye'nin ordusuna NATO komuta eder. Bütün bakanlıklara, «uzman» adı altında Amerikalı kontroller oturmaktadır.

Durum böyleyken, likidatörler – bozguncular, olayları ters göstermek yolundan yürüyorlar. H. Kuvılcımlı en azılı Sovyet düşmanlarının savurdukları iftiralarla «Türk Solu»nda içini döküyor. Çekoslovak olaylarını, Batı

Alman emperyalistlerinin, Londra'nın, Vaşington'un açısından diline doluyor. Sovyetleri, küçük devletlerin «düşmanı» diye göstermek için yırtınıyor. Sovyetlere «emperyalist» diyecek kadar alçalıyor. Böylece, likidatörler, Türkiye'deki Sovyet düşmanlığı, komünist düşmanlığı yapanların değirmesine su akıtıyor. Bunların gözleri öylesine dönmüş ki, Türk-Sovyet ilişkilerini, Amerikan ajanı Bedii Faik gibilerden daha aşağılık bir dille eleştiriyorlar. Bunlar, Sovyetlerin Türkiye'de kuracakları yeni fabrikaları, açtıkları ucuz kredileri, bu ekonominin anlaşmaları Türkiye halkına değil, işbirlikçi hükümete «yardım» için yaptıklarını ortalığa yayıyorlar. Onlar bütün bu iğrenç gevezelikleri Pekin'den alıp, Ankara'da, İstanbul'da piyasaya sürüyorlar.

Likidatörler, dünya komünist hareketinin birliğine karşıdırlar. Buna bir «Sovyet oyunu» diyorlar. Onlar yalnız Marksçi-Leninci partilerin, proleter enternasyonalizminin karşısında değillerdir. Kendilerinin «milliciliğini» reklâm eden bu adamlar, Arap halklarının ulusal bağımsızlık savaşlarını Maocuların gözlükleriyle görüyorlar. İsrail militaristleri salıncılarını bırakıp, Nasıra olmadık adlar takıyorlar. Basbayağı İsrail salıncılarının, Amerikan-Batı Alman emperyalistlerinin kışkırtıcılıklarına çığırtkanlık ediyorlar. Nasırı an Kay-şek'e benzetiyorlar. Sovyetlerle Amerikan emperyalistlerini bir tutarlarda akıl, mantık aranmaz. Akedeniz'deki Sovyet donanmasıyla Amerikan 6. filosunu bir gösterenlerden sağduyu diye bir şey beklenmez. 6. filo, bu denizin çevresindeki devletlerin, halkların ulusal bağımsızlıklarına, bu bölgede barış ve güvenliğe karşıdır. Türkiye halkı, işçisi, genci, köylüsü bu korsanlara, bu Amerikan jandarmasına karşı direnmiyor, savaşıyor. Türk halkının Vedat Demircioğlu gibi yiğit oğulları kan döküyor, şehit oluyor. Likidatörler, bütün bu gerçeklere boş veriyor. Sovyet donanması, doğrudan doğruya bu bölgede NATO'cuların saldırganlıklarını gemliyor, halkların ulusal kurtuluş hareketlerine yardım ediyor. Bu yardımdan, dolayısıyla halkımız da yararlanıyor, 6. filoya karşı daha güvenle savaşmak olanaklarını buluyor.

TİP'ine neden saldırıyorlar

Likidatör – bozguncular, memlekette ulusal bağımsızlık direnişini sosyalist hareketin karşısına koyuyorlar. Ulusal kurtuluş hareketini işçi hareketinden ayırıyorlar. Bunu TİP'e ve Devrimci Sendikalar Konfederasyonu'na, bunların çevresinde kümelenen gençlik, öğrenci örgütlerine uluorta saldırmak yöntemleriyle yapıyorlar. Likidatörlerin taktiği TİP'i, ona bağlı örgütleri içinden parçalamak, onları içinden yıkmak taktiğidir. Bozguncuların bütün iç yüzleri burada, bu alanda, daha kesin ortaya çıkıyor.

Likidatörler, TİP'i 1 numaralı hasım ilân ettiler. Onlar, AP'yi, Amerikalı-

ları, faşistleri, komandocuları, kelle istiyen padişahçılar, hepsini bir yana bırakmış, işçi sınıfının örgütlerine saldırıyorlar. Ama, öte yanda, Türk-İş'n başında kilit yerlerini tutmuş, CIA'le, AP hükümetiyle elele çalışan sarı sendikacılara, Demirsoylara, işçi sınıfına hiyanet edenlere seslerini çıkarmıyorlar.

TIP yöneticileri, Amerikan köleliğine, gericiliğe, faşist diktatoraya, Anadolu topraklarındaki Amerikan atom harmanlarına karşıdır. Ağalığa, derebeylik kalıntısı bağıntılara karşıdır. Anti-emperyalist, anti-feodaldır. Bu parti, Türkiye'de, ve ilçelerde kurabildiği örgütlerle, Mecliste saygılarıyla, elindeki basın ve yayın araçlarıyla ulusal bağımsızlık direnişini sosyalist ülkü ve ilkelerle bağlıyor, yayıyor. Bu parti, faşist komandolarla çatışıyor. Mecliste, toplantılarda, kongrelerde faşistler, AP'liler çivili sopalarla, muştalarla, tabancalarla, el bombalarıyla İşçi Partililere saldırıyor. Bu durumda, likidatör – bozguncuların TIP'e böylesine kinle, 1 numaralı düşman diye saldırımları gerici egemen çevrelere, işbirlikçilere yardım değil de nedir? Bozguncular, TIP'e bir çok etiket yapıştırıyorlar: «Bunu burjuvazi kurdu muştur», «sosyal-demokratır», şudur, budur gibilerden ... Evet, TIP, komünist partisi değildir. Legal kurulmuştur, programı, tüzüğü meydandadır. Ama bozguncuların yamalamak istekleri gibi, işbirlikçi bir parti değildir. Batıda sosyal-demokrat partiler, örneğin Batı Almanya'da tekeli burjuvaziyle, Avrupa'yı yeniden ateşlere vermek planını güden Alman militaristleriyle ortak hükümet kurmuşlardır. Bu hükümet NATO'yu savunuyor. Amerikan emperyalizmini destekliyor. İsrail salıncılarını arkalıyor. Ve bu hükümet, Kayzerlerin, Hitlercilerin Türkiye'ye çöreklenme çabaları içindedir, «Drank Nach Osten» plânını yeniden denemek yolu üzerindedir. TIP bu emperyalist planlara karşıdır.

Lenin der ki: «Partide eleştirmeler, yanlışlara, oportünist eylemlere karşı yönelmelidir. Partide rastgele saldırılmaz, hele onu parçalamak olamaz. Oportünist eylemlere karşı diye ona «sol» saçmalar dayatılmaz.»

«Emperyalistlerin yanında saf tutmuştur» çamurunu TIP'e sürmekle likidatörler kendilerinin kimin yanında yer aldıklarını kamu oyunundan saklamak istiyorlar. Bunu yaparken de, «milli demokratik devrim» sloganını biteviye tekrarlıyorlar. Bununla, yani «demokrasi», «devrim», «milli» deyimleriyle kendilerini «yaman ilerici» diye satmak canbazlığına kalkışıyorlar. Neden demokratik devrimi, ulusal bağımsızlık direnişini sosyalist, komünist hareketin karşısına koyuyorlar? Neden bunu yaparken kendilerine «eski sosyalistler» süsü veriyor, kendilerini «komünist» göstermek istiyorlar?

Kendilerine bu süsü veriyorlar, çünkü yığınlar arasında başka türlü tutunmazlar. Onlar, komünistlerin, TKP'nin 50 yıl boyunca, çetin savaşlarla yığınlar arasında kazanmış olduğu sevgiden, saygıdan, itibardan yararlanmak takîğini kullanıyorlar. Bu iki yüzlülükle bozgunculuklarını yürütmeyi daha elverişli buluyorlar. TKP'nin eski «Aydınlık» dergisinin adını da bu amaçla ortaya çıkardılar.

Savundukları «milli demokratik devrime» gelince, onların bundan anladıkları şey TKP'nin programından, Marksçi-Leninci stratejiden büsbütün ayrı bir şeydir. «Aydınlık» dergisinin 4. sayısında, Mao Tse-tung'un demokratik devrim üstüne yazmış olduğu iki yazı birden çıktı. Adam bunları 30 yıl önce yazmış. Ama hâlâ o yoldadır. Diyor ki: «Çin'de, burjuva niteliğinde bir demokratik devrim yapıyoruz. Yaptıklarımızın hiç biri burjuva-demokratik devriminin sınırlarını aşmıyacaktır.»

Bizdeki likidatörlerin savundukları «milli demokratik devrim» de bu niteliktedir. Bu «devrim»i de, gene kendi deyimleriyle, «asker – sivil, aydın zümresi yapacak.» Çünkü, diyorlar, bundan öncekini, yani kurtuluş savaşının getirdiği devrim bunların hegemonyası altında olmuştur. M. Belli «Karşı devrim» konuşmasında bunu ispatlamaya çalışıyor ve bütün tarihsel gerçekleri ters gösteriyor. O zamanki devrimin, üst katlarda geçen, güdük kalan, bir burjuva devrimi olduğunu, sınıfsal niteliğini, milli burjuvazinin köklü demokratik devrimden çekindiğini, ulusal bağımsızlık savaşının, emperyalistleri yendikten sonra, belli bir aşamada kösteklendiğini, egemenlik, hegemonya burjuva-ağa sınıflarının elinde kaldığını, kurtuluş savaşının, o devrimin itici gücünün işçi – köylü – halkın geniş tabakaları olduğunu likidatörler inkâr yoluna sapıyorlar.

Sonra savundukları «milli demokratik devrim»de işçi sınıfını bir kenara itiyor, devrimin ana gücü, savaşkan gücü aldığını tanıtmıyorlar. «Türkiye'de işçi sınıfının örgütü yoktur» deyip çıkıyorlar. Ve, bu savaşta, diyorlar, «hegemonya, öncülük onu hakkedenindir». Onların bütün dedikleri, «albaştan etmek», geçen Kuva-i Miliyeciliği yeniden oynamaktır. Olmıyacak şey. 50 yılda çok çok şeyler değişti. Türkiye işçi sınıfı hem nitelik, bilinç ve örgüt bakımından, hem nicelik bakımından çok gelişmiştir. Bu sınıf, memleketin politik yaşantısında sürekli etken olmuştur. Amerikan köleliğine, işbirlikçi diktatoraya, gericiilere, faşizme karşı ön saflarda savaşmaktadır.

Likidatörler, işçi-köylü birliğine ve özellikle bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçlerin, bütün yurtsever örgütlerin ulusal demokratik cephe kurmalarına karşıdır. TIP'e, DISK'e, yurtsever, ilerici gençlik – öğrenci örgütlerine bu açıdan saldırıyorlar. İşçi Partisine, Fikir Klüpleri Federasyonu yöneticilerine bu çamur atma taktiğini kullanıyorlar.

Örneğin «faşist komandolar, faşist akım, sosyalist stratejinin yanlış uygulanmasından doğmuştur» diyorlar. Olayı böylesine karman çorman etmekle vurucu faşist komandoların, kelleci yobazların iplerini kimlerin kullandığını, bunları kimlerin örgütlediğini, faşizmin nereden geldiğini maskeliyorlar.

Türkiyedeki vurucu faşist – yobaz komandolar, AP ve hükümetinin desteklediği, ilericilerin üzerine saldırdığı bu örgütler, Amerikan malıdır. Arkalarında CIA vardır. Faşizm, finas kapitalin en gerici, en şövinist, en

emperyalist grubunun açık terör diktatorasıdır. Faşist diktatoranın kurulması, bir burjuva hükümet değişmesi değildir, burjuva diktatorasının açık zorbalık biçimine sokulmasıdır. Bugün Türkiye'de AP hükümeti, kodaman burjuva – ağa ikilisinin, bunların yerli ve yabancı bankalara dayanan finans oligarşi grubunun, mültimilyoner parababalarının egemenliğini artık eski yöntemlerle yürütemez bir duruma girmiştir. Meclisteki parmak çoğunluğu mekanizması büsbütün işleyemez olunca, Endonezya veya Yunanistan misali kanlı bir diktatora plânını tezgâhlamaya koyulmuştur. İşbirlikçi hükümetin tutumu, son ayların olayları bunu gösteriyor. AP yöneticileri, böylesine sert bir baskıyla, faşist komandoları, «yeşil bereli» komando birliklerini kullanarak, terörle seçimleri kazanmak istiyor.

Bu durum, burjuva demokrasisiyle faşist diktatora arasındaki çelişki, özellikle Amerikan emperyalizmiyle Türkiye halkı arasındaki uzlaşmaz çelişkiler Ulusal Demokratik Cephe kurma olanağını yaratmıştır. Likidatörler bu temeli baltalıyor. Onlar, «millet kaynaşım», «milli sınıfların birliği», «bütün Türk milliyetçileri elele» gibi sloganlarla sınıfları birbirine katıyor, işçi sınıfının bilincini, sınıf savaşını körletiyor. Burada kendilerinin şovnist, Marksizme, Leninizme yabancı ve düşman olduklarını daha açık ortaya koyuyorlar.

Onlar, milli burjuvazinin sınıfsal niteliğini, özellikle onun birbirine aykırı iki yönünü, ilerici yönüyle, gerici, uzlaşıcı yönünü, hele sömürücü sınıf niteliğini maskeleyemeye çalışıyorlar. Milli burjuvazi derebeyliğe, emperyalizme karşıdır. Ama sosyalist hareketin de karşısındadır. Bu gerçeği unutmadan, TKP, bu burjuvazinin ilerici kolunu, bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçleri, örgütleri bir Ulusal Demokratik Cephe plâtformu üzerinde savaşa çekmeye çalışmıştır.

Durumu pek kestiremeyen, Ulusal Demokratik Cephe ülküsünü pek kavrayamayan kimi gençler, bir «ulusal kurtuluş cephesi» ortaya attılar. Bu olay Ulusal Demokratik Cephe kurma zorunluğunu, bu ülkünün gittikçe yayıldığını, kafalara yer etmeye başladığını gösterir. Ama, bu cephe öyle bir kişinin, bir grubun, bir örgütün, bir partinin işi değildir. Bunun için, böyle bir örgütün kurulmasına yanaşan partilerin, sendikaların, gençlik, öğrenci, öğretmen örgütlerinin, ilerici derneklerin bir hazırlık yapmaları gerek. Bunların temsilcilerinin bir araya gelip ne üzerinde, nasıl bir savaş programı üzerinde yanyana gelebileceklerini konuşmaları gerek. Belki, ilk adımda bir iki örgüt buna önyak olur. Hazırlık böyle başlar. Ulusal Demokratik Cephe'de savaş birliği kurmak, bütün partilerin, öteki örgütlerin tek örgüt olması değildir. Bunların, kendi programlarına da uygun olan belirli hedefler etrafında birleşerek o amaçlar uğrunda ortak savaş yürütmeleridir.

Bugünkü aşamada savaşın sivri ucu Amerikan köleliğine, bu köleliği savunan işbirlikçi hükümete, onun temsil ettiği azılı gerici çevrelere, kodaman burjuva-ağa diktatorasına, bunların memlekete dayatmak istedikleri

faşist biçimi diktatoraya karşıdır. Bu gelişmeyi görmek, bu zorunluğu anlamak, bu savaşı geniş yığınlara mal etmek, bu savaşı örgütlemek, Ulusal Demokratik Cephe'yi kurma işine buradan başlamak günün en canlı politik sorunudur.

Sonra, işçi, köylü sorunlarından, bu iki gücün birliği sorunundan, faşist komandolarla savaştan, Amerikalılarla vuruştan, bu işbirlikçi zorbalık hükümetini alaşağı etmek direnişinden başka sorunlar da vardır. Ulusal azınlıklar sorunu, bunların durumu, istekleri, savaşları günün canlı olayları arasındadır. İşbirlikçi hükümetin ulusal azınlıklara karşı, hele Kürtlere, Araplara, Lâzlara karşı ezgi politikası, bu halkları zorla eritme politikası günden güne geniş ölçüler almaktadır. Hükümetin ordudan ayırıp kurduğu özel birlikler, «yeşil bereli» denilen komandolar yalnız grevcilere karşı, yalnız ağaların topraklarına el koyan köylülere karşı değil, sürekli olarak Kürt halkına karşı kullanılmaktadır. Geçenlerde, Doğuda, 13 il ve ilçenin Yüksek Okul Öğrenci Dernekleri bir Duyuru yayınladılar. Bu illerdeki Kürt halkının acı durumunu dile getirdiler. Kürk halkının haklı isteklerini, demokratik hakların sağlanmasını öne sürdüler. Ve Kürt halkının bu savaşı bütün Türkiye halkının ulusal bağımsızlık için, demokratik Türkiye, barışçı Türkiye için yürüttüğü savaşla sınıksız bağlı olduğunu belirttiler. Bu politik canlı konu Ulusal Demokratik Cephe'nin savaş programına girmektedir.

Çağımızda evrensel devrim süreci ulusal bağımsızlık, ileri demokrasi ve sosyalist devrim hareketleriyle sınıksız örülüyor, böylesine gelişiyor. Bu geniş harekete halkın, emekçilerin proleter olmıyan tabakaları da gittikçe daha geniş ölçülerde katılıyor. Proleter olmıyan yığınlar devrim hareketine kendilerinin özel çıkarları ve görüşleriyle gelirler, katılırlar. Lenin, «işçi hareketinin büyümesi sırasında, burjuva ideolojisinin köleleştirdiği ve bu kölelikten zor kurtulan, biteviye ve dönüp dönüp bu ideolojinin etkisi altına düşen burjuva elemanlarının da, işçi hareketinden yana olanların arasına, belli sayılarda sokulduklarını» belirtir.

Türkiyemizde bunun canlı örneklerini görüyoruz. Likidatörler – bozguncular bunlardandır. Lâfta «devrimcidirler», mangalda kül bırakmazlar. İşte, eylemde burjuvazinin ajanlığını yaparlar. Bunların işleri güçleri işçi hareketini, sosyalist hareketi ulusal bağımsızlık direnişi ile karşı karşıya getirmek, yurtsever, ilerici örgütleri, güçleri birbine düşürmek, devrim hareketlerini baltalamaktır. Devrim ve kurtuluş hareketlerini burjuvazinin buyruğu altına sokmaktır. Bunlar proleter enternasyonalizmine düşmandır. İşte böylesine tehlikeli bir akıma karşı savaş kaçınılmazdır, zorunluktur.

Lenin'in öğütleri her zaman kulaklarımıza küpe olmalıdır. Hem yabancı, hem yerli sömürü ve ezgi cenderesi içinde bulunan Türkiye'de komünistlerin, Komünist Partisi'nin görevi yalnız işçi sınıfını örgütlemek, onun savaşını geliştirmek değildir. Onların önemli bir görevi de, Türkiye işçi sınıfını, onun savaşını, Türkiye halkının ulusal bağımsızlık hareketini dünya

işçi hareketleriyle, dünya devrim hareketleriyle, ulusal bağımsızlık savaşlarıyla bağlamaktır. Leninin dediğı gibi: «Ortak savaşta başka ülkelerin proleterleriyle kaynaşmaktır.»

Türkiye halkı, işçi sınıfı, köylüsü, ilerici yurtseverleri ulusal kurtuluş, demokrasi ve barış uğrındaki savaşlarında yalnız değillerdir. Her cinsten ve her boydan iç ve dış düşmanlara karşı, düşman ajanlarına karşı savaşta uyanıklık, birlik zorunluktur.

TÜSTAV

İÇİNDEKİLER

Con Gibson – Valentin Kuçko:

Savaşa yeni yeni güçler katılıyor 321

Lenin'in 100'üncü doğum yıldönümüne doğru

Vi. Suhodeef:

Doğup büyüdüğü şehirde 335

Yuvarlak masa toplantısı

Sovyetler Birliği işçi sınıfının bugünkü durumu 343

Leningrat işçileri konuşuyor

Kitaplar ve dergiler

Fransız Komünist Partisinin geleceği 377

Valdek Roşe'nin yeni kitabı 377

Özel sayfalar

Dünya proletaryasının emek bayramı ve devrim marşı 382

Enternasyonal ve notası 385

S. Üstündel:

Likidatör-bozguncu akımlarla savaş 387

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Höchstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r., Nicosia

Ruşçası:

Stredisko pro rozsirovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nauka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderormsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«YENİ ÇAĞ» – Stredisko pro rozsirovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3

Fiyatı 1 lira